

Enternasyonalist Komünist Birlik (EKB)

**RUSYA'DA KARŞI-
DEVİRİM**

VE

**KAPİTALİZMİN
GELİŞMESİ**

geocities.com/icgcikg/turkish

RUSYA'DA KARŞI-DEVİRİM

VE

KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ

Devrimin ve Karşı-Devrimin Bilânçosuna Bir Katkı...

SUNUŞ

Çalışmalarımızın Durumu :

Tarihteki komünist bölümlerin bütünlüğünün bir devamı olarak grubumuz, temel görev olarak devrim ve karşı-devrim arasındaki çelişkinin en gelişmiş ifadelerinin bir bilânçosunu çıkarma çalışması üzerinde yoğunlaştı.

Bu anlamda uzun yıllardan beri sürdürdüğümüz tartışmalarda bir yönelim ölçütü olarak, bütün dikkatimizi 1917-1923 dönemi (uluslararası ölçüde devrimin ve karşı-devrimin en yüksek ifadelerine ulaştıkları bir dönem, sonuçta karşı-devrimin kendini kabul ettirdiği bir dönem) üzerinde toplamamız gerektiğini saptadık. Komünist programın bütün büyük sorunları en yüksek keskinlemelerini, en güçlü açıklıklarını ve şiddetli doğrulanmalarını hayatî öneme sahip bu yıllarda buldular : bizzat karşı-devrim komünist öngörüyle yeniden doğrulama olanağını sağlar ve önceki devrimci dalgalar boyunca yalnızca kaba bir taslak durumunda görünmüş olan bu öngörünün asıl görünümünü aydınlığa çıkartmak ve daha iyi anlamak için yeni malzemeler sağlar.

Dergimizin bu sayısında [«Le Communiste», №28, 1988] yayımladığımız konuya ilişkin metinler, grubumuzun içinde sürdürmeye devam ettiğimiz 1917-23 dönemi etrafındaki bu geniş tartışmanın parçalarını oluştururlar. Bu tartışmayı bölge bölge inceleyerek genel bir düzeyde sürdürüyoruz. Devrim ve karşı-devrim yaygınlıklarıyla olduğu kadar içerikleriyle de uluslararası oldular, ama biçim ve olaylar (sahip olduğumuz malzeme gibi), söz konusu ülkelerin bizzat yapılarına fazlasıyla işlemlerdi. Bu da bizzat hareketin sınırını (ulusal) oluşturuyordu şüphesiz.

Doğrudan uluslararası bir tahlil için uygun malzeme olmadığı, proletaryayı doğurmuş olan örgütler ülke ülke yapılanmış oldukları vs. için, ister istemez dar ve sınırlı olan tek tek ülkeleri inceleme anlayışının katı çizgileri içinde kalmak zorunda olduğumuzu gördük.

Grup içindeki tartışma, şu anda Rusya konusunda çok ilerlemiş durumda ve bir süredir Almanya üzerine olan bir derinleştirme çalışmasını da başlatmış bulunuyoruz (bu ülke için de birkaç metin yayımlamaya hazırlanıyoruz). Bunlara koşut olarak, uluslararası devrimin aynı şekilde yüksek düzeylere ulaştığı dünyanın başka bölgeleri üzerine de bir dizi tartışma plânlıyoruz.

Rusya'ya ilişkin olarak, tanıdığımız bütün gruplar tarafından en kötü şekilde açıklanmış olduğunu düşündüğümüz bir konu üzerinde yoğunlaştık : karşı-devrim ve kapitalizmin gelişmesi.

Burada yer alan metinler Rusya hakkındaki bütünlüklü bir çalışma içinde düşünülmeli ve bu

konudaki fransızca eski yayınlarımızla kıyaslanarak okunmalı, ilişkilendirilmelidirler. Söz konusu yayınlar özellikle şunlar : «Brest-Litovsk Barışı Sermayenin Barışıdır», Le Communiste, №22 ve 23 ; aynı zamanda «Kronştad : Rusya'daki Kapitalist Devletle Bir Kopuş Denemesi», Le Communiste, №24 ; daha ikinci bir plânda da – Ekim Ayaklanması'nın yalnızca Bolşevikler tarafından hazırlandığı efsanesine katılıyor olması nedeniyle (başka şeyler arasında) ciddi çekince ve eleştirileri dile getirmiş olduğumuz – «Ekim 1917'nin Birkaç Dersi» başlığını taşıyan bir diğer yazı, Le Communiste, №10/11.

Bu eleştirilere ve başka metinler (Le Communiste №15'te yer alan «Paris Komünü» üzerine olan yazı gibi) konusunda yazdıklarımıza daha sonra geri döneceğiz. Ama şu anda okuyucudan yukarıda zikredilen – tercüme ve yayın sorunları nedeniyle ayrı ayrı yayımlamış olduğumuz – bu metinleri bir bütünlük içinde düşünmelerini isteriz.

Daha ilerde Makno [adını önderinden alan Ukrayna'daki bir direniş] konusunda olduğu gibi, stalinizm ve stalincileştirme karşıtlığıyla, «Miyasnikov'un Manifestosu» vb. metinleri de «İşçi Sınıfı Anıları» köşemizde yayımlamayı düşünüyoruz. Böylece 1917 proleter ayaklanmasına rağmen Rusya'daki kapitalist devamlılığı (bkz. daha ilerde yer alan «Bolşevikler'in Toplumsal ve Ekonomik Politikası») olduğu gibi, aynı zamanda sosyal-demokrat ideoloji ve pratiğin burada oynamış olduğu rolü de göstermiş olacağız. Aynı şekilde bu devletin karşı-devrimci siyasetinin en önemli anlarını da inceledik (bkz. Brest-Litovsk, Kronştad üzerine olan metinlerle, Bolşevikler'in uluslararası politikası ve «Komünist Enternasyonal»in çelişkileri üzerine olan bir inceleme ; gelecekte de Maknoviçna üzerine bir başka yazı). Ve nihayet bütün tarihi boyunca farklı komünist bölüğülerin Rusya'daki karşı-devrim karşısında gerçekleştirebilmiş oldukları kopuşları, dersleri de tanımış ve değerlendirmiş olacağız.

Yani böylece nispeten önemli miktarda bir malzeme yayımlamış olacağız, ama okuyucudan bütün bu malzeme hakkında şimdilik daha fazlasını beklememesini isteriz. Söz konusu olan, çeşitli yoldaşlar tarafından farklı dillerde yazılmış metinlerdir. Onları daha bireşimlemeden ve bütün uyumlu bağıntılarını kurmadan önce, önem sıralarına göre yayımlıyoruz... yalnızca teknik bir sorun değildi bu, ama aynı zamanda ve de özellikle tartışmaların bugün ulaştığı olduğu durumdan çok daha fazla tamamlanmış olmaları için gerekli daha uzun bir süre sorundu da.

Bu Sunuş'ta programal yeniden sahiplenme kavramımız hakkında birkaç temel noktayı hatırlatmak isteriz. Bu noktalar, izleyen metinlerin okunmasında yararlı bir giriş oluşturur ve sınıfımızın yaşam ve mücadelesindeki sınıf belleğinin önemini tekrar yerine oturturlar.

Niçin Programal Yeniden Sahiplenmeden Söz Etmeli ?

Kapitalist toplumsal ilişkiler, proletaryayla burjuvazi arasında var olan aynı sınıf uzlaşmazlığını durmaksızın zorla kabul ettirir. Bu uzlaşmazlıkta, bizzat gelişimi içindeki sermaye sömürülen sınıftan devrimci bir sınıf yaratır ve böylece komünizmin koşullarını da yaratmış olur. Fakat, bu saptamalar değişmez olmalarına ve devrimin programıyla karşı-devriminki arasında bir o kadar değişmez sınıf sınırını dayatmasına karşın, var olan toplumsal düzeni ortadan kaldıracak olan komünist hareket, doğrusal ve hep ilerleyen bir gelişme izlemez. Kapitalist toplumun bizzat toprağından fişkirip ortaya çıkmış bu hareket, durmaksızın bu aynı toplum tarafından yok edilmeye eğilimlidir. Yani proletaryanın varlığı, hareket halindeki örtük, gizli bir çelişkidir : bütün üretim araçları tamamen elinden alınmış, dahası içinde bulunduğu yabancılaşıyla yaşamsal faaliyetinden koparılmış proletarya, yaşam mücadelesinde, yaşam araçlarını yeniden sahiplenme mücadelesinde özel mülkiyetin buradan da sınıflı toplumun bütünün canlı bir olumsuzlama gücü olarak oluşmak

zorundadır ; ama her gün emek gücünü satarak nesnelere üretimini daha da ötesinde yaptığı, kapitalist toplumsal ilişkileri, özel mülkiyeti, sömürülen sınıf konumunu, proleterler arası rekabeti ve böylece kendi yıkımını üretmek, yeniden üretmektir. Öyleyse proletarya hem sermaye toplumunun canlı çelişkisi, olumsuzlaması hem de var olan toplumsal ilişkileri yeniden üretendir.

Yani proletaryanın bütün mücadelesi, çelişik ifadeler ve çelişkinin iki kutbu arasındaki çatışma ifadeleri olarak kendini gösterir :

- ✓ emek gücünü satma ihtiyacıyla işe karşı mücadelesi arasındaki çatışma ;
- ✓ emek gücü pazarında proleterler arasında olan rekabet ilişkileriyle (demokrasi hareketi), dayanışmacı işçi birlikliği (dünya ölçüsündeki mücadelesinin birleştirilmesi ve merkezileşmesi hareketi) arasındaki çatışma.

Bu çatışmada, bir yanda proleterler arasındaki rekabet ilişkilerini sağlamlaştırmaya, onların tamamen kapitalist üretimin ihtiyaçlarına tâbi yalıtılmış bireyler olmalarına çalışan karşı-devrimin bütün güçleri (solcu papazlardan askerî baskıya kadar) ile diğer yanda bu topluma karşı muhalefet hareketi içinde enternasyonalist perspektifleri, sınıfsal amaçları öne çıkartarak farklılaşan devrimin bütün güçleri belirlenir, saptanır.

Ama devrim ve karşı-devrim arasındaki bu çelişkide, güç ilişkileri ne olursa olsun, sınıf uyuşmazlıklarının sürekliliğinden dolayı işçi sınıfı hareketi tarihinde zorunlu olarak iz bırakan en derin yenilgiler her zaman görecedirler ; ve – geçmiş yenilgi derslerinin sağlamlaştırdığı – proletarya mücadelesinin gücü de burdan doğar. Karşı-devrimin hakimiyet dönemindeki programsal yeniden sahiplenme, mücadele geleneklerinin ve devamlılığın da içinde yer aldığı sınıf amaçlarıyla sınıf metodlarının uygulanmasından başka bir şey değildir ve özellikle de geçmiş mücadele dalgasının bir bilânçosunu çıkartmaya koyulan militan azınlıklar tarafından güvenceye alınabilirler ancak.

Devrim ve Karşı-Devrim

Bu temel bilgileri tekrar belirtiyoruz çünkü, ne övgüye ne yergiye düşmeksizin bir hareketin gerçeğinin doğru dürüst anlayabilmek, mücadelenin gelecekteki gelişimi için vazgeçilmez olan bilgileri çekip çıkartmanın araçlarının verilmesi için... bütün hareketin örtük bir çelişki olduğunu ; devrimin partisini her alanda güçlendirme süreci olduğunu ; zayıflıkların billurlaşması olduğunu ; ve – hareketin yenilgisini tezgâhlamak gayesiyle karşı-devrim tarafından hemen istismar edilecek, kullanılacak olan – var olan toplumsal düzenle kopuş eksikliği, yokluğu olduğunu görmek gerekir. Yani her proleter savaşım, giderek daha da şiddetli her çatışma anı, devrim ve karşı-devrimin etraflarında örgütlendiği kopuşların olması ya da olmaması bağlamında tahlil edilmelidir.

Harekete düzülen övgü, proletaryanın gücünün abartılmasıyla başlar ve hareketin niçin yenildiğini açıklamakta kaçınılmaz olarak açmaza düşer (hareketi yönetmesi gereken falan ya da filân ulu bir partinin olmayışıyla açıklanamazsa eğer). Kutuplardan birinde kimileri (Brest-Litovsk barışını ve Kronşad'daki ezme hareketini onaylayan bordigacı ve/veya troçkist kimi akımlar gibi) aynı anlamda, proleter hareketin zayıflıklarını ve karşı-devrimin dışavurumlarını bu hareketin ilerlemesi olarak yutturmaya çalışır. Hareketin zayıflıklarının, [kapitalist toplumla] kopuşun olmayışının ve [Rusya'daki ayaklanmada] yalnızca burjuva çıkarların olduğu sonucuna varmanın en kötü ünlü ifadelerinden başlayarak, 1917'den sonra Rusya'da kapitalist devletin devam ettiğinin saptanmasıyla birlikte 1917 Ekim ayaklanması hareketinin proleter niteliğini inkâra varan

akımlardan ibaret bir davranış vardır diğer kutupta da.

Bu iki bakış açısı, sınıf mücadelesinin idealist anlayışında ortaklıklar. Çelişkili gerçeği ve bizzat hareketi kavrayacak güçten yoksundurlar ve proletaryanın devrimci olmadığı sonucuna varırlar zorunlu olarak. Hareket yeterince bilinç ve irade salgılamadığı için, harekete dışardan şırınga edilecek olan – bu vesileyle sınıfla parti, acil çıkarlar için mücadeleye tarihsel mücadele arasındaki eski ayırımları yeniden sokuşturarak – bilinç ve istenç yardımlarına başvurmak zorunda görürler kendilerini hemen.

Militan, kılıgısal ve gerçek bütün programsal yeniden sahiplenme yeteneğimizi eneyecek olan bu idealist sapmalara düşmekten kaçınmak için, sınıf hareketinin üstlenilmesi üzerinde ısrar ediyoruz : eleştiri yoluyla sınıfımızın dışavurumlarını/ifadelerini karşı-devrime ait olanlardan kurtararak, bu hareketlerdeki [kapitalist toplumla olan] kopuşları, kopuş olmayanlardan her seferinde daha açıkça ayırt ederek, dayanışmacı işçi birlikçiliği eğilimlerini rekabetin neden olduğu bu eğilimlerin sönüş/ yıkılışından ayırarak... kısaca her zaman daha kesin bir biçimde devrimi karşı-devrimden ayırt ederek bu hareketlerin özünü hep daha fazla aydınlığa kavuşturacaktır sınıf hareketinin bu üstlenilişi.

Sınıfımızın geçmişinden çıkardığımız bilânçoları sağlamlaştırmak, genişletmek ve böylece tutkulu, örgütlü çok sayıda köstebekler gibi Eski Dünya'yı yıkacak olan dehlizleri hep daha fazla kazmak ereğiyle... tepkilerini, çözümlmelerini, eleştirilerini, katkılarını vb. bize ulaştırmaları için ilişkide olduğumuz kişilere, sempatizan ve yoldaşlara bir kez daha çağrıda bulunmaksızın bu «Sunuş»u bitiremezdik doğrusu.

SOSYAL-DEMOKRAT SOSYALİZME GEÇİŞ

KAVRAMI

BÖLÜM I : Sosyal-Demokrat Görüş

Sosyal-Demokrasi, yasaları bütün gezegenimizi kapsayan toplumsal bir sistem olan kapitalizmi hiçbir zaman anlamadı. Çözümleyici, tanımlayıcı, olgucu, ilerlemeyle bilim efsanelerine (bütün kaba materyalistler gibi Sosyal-Demokrasi'nin de taptığı ilâhlar) bağlı yöntemleri ve sınıf barışının temsilcisi olarak¹ bizzat kendi gelişimi, kapitalizmin özünü anlamasını bütünüyle engeller.

Sosyal-Demokrasi, kapitalizmin bizzat kendisinden oluşturduğu düşsel, pırıl pırıl bir imaj üzerinde temellenerek, kapitalizmi yalnızca bu sistemin belli bir parçası gibi düşünür. Onun için kapitalizm, üretici güçlerin gelişmesi ve tahribi değil, ama sadece üretici güçlerin gelişmesidir ; kapitalizm kentlerde büyük sanayi ve kırsal alanda da sefalet değil, ama sadece büyük sanayinin gelişmesidir ; kırsal alandaki sefalet kapitalizm-öncesi bir kalıntı olarak görülür vs...

Nerde kaldı sosyalizmin ve komünizmin ne olduğunu anlaması ! Sosyal-Demokrasi için sosyalizm, işçiler ve/veya sosyal-demokrat (ya da «komünist») bir parti tarafından yönetilen üretici güçlerin (sermayenin) gelişmesidir diyebiliriz kısaca... değişik yorumlarına göre bunlara bir parça da kapitalizmin en bariz kusurlarının düzeltilmesi eklenir (hiç kuşkusuz gerici bir hayaldir bu).

Bu yüzden Sosyal-Demokrasi'nin programı, kapitalizmin ilerici yanlarını (sanayileşme, sermayenin «işçisel» görünümüleri vs.) desteklemekten ibarettir. Sosyal-Demokrasi için söz konusu olan, «önceki üretim biçimleri»ne karşı bu sistemin yaygınlaşmasından yana, «burjuva demokratik görevler»den yana, «ulusal görevler»den yana olan mücadeleyi desteklemektir ; bu da uygulamada – sermayenin çelişkili birliği hatırlanırsa – bütünlüğü içinde ve kısaca sermayenin savunulması demektir.

Bir başka deyişle Sosyal-Demokrasi, toplumun tümü karşısında kendini haklılamak için, kendine ilerici bir görünüş vermek için ve özellikle de proleterleri onları sömüren sınıfın alanında çevrelemek, hapsetmek için kapitalizmin tarihsel mücadelesinden daha başka bir şey değildir.²

Sosyalizme geçişin sosyal-demokrat kavramı, toplumun idaresinin burjuvazinin ellerinden işçilerin ve/veya onların temsilcilerinin ellerine geçmesinde özetlenir. Bu hedefe varmak için Sosyal-Demokrasi, iktidarın alınmasından (siyasacılık üzerine olan bölüme bakınız), üretim birimlerinin ademimerkeziyetçi yönetimine (özerk yöneticilik) ve ürünleri eşitlikçi bir tarzda dağıtarak, üretim araçlarının mülkiyetini üreticilere (veya «onları temsil eden» devlete) vererek demokrasiyi topluma yaymaya elverişli önlemleri gerçekleştirmeye kadar uzanan çeşitli taktikler tasarlar, düzenler.

Kapitalizmin evriminin sosyalizme götüreceğini söyleyenlerle, «şiddete dayanan bir devrim»i öğütlemeleri nedeniyle bu birincilerden farklı olduklarını iddia edenler arasında kökten bir kopuşun var olduğunu düşünmek, temel kevramları özdeş olduğundan, saçma olacaktır... çünkü ikisi de reformcudur.

Sosyal-Demokrasi, içinde emeğin «gerçekten» sermayeye bağlı olduğu, altalandığı doğrudan üretim biçimini ilerici olarak düşündüğü için, asla sermayenin temeline saldırmaz : üretimin amaç ve

biçimini (nasıl üretilirse) üretmiş olan da budur. O, bu üretim dünyasının devindiricisine (değer, kâr, kullanım değeri üzerindeki zorbalık) asla savaş açmaz ; insanî, doğal olarak kabul ettiği üretimin gerçek ilişkilerine karşı mücadele etmez, ama karşıt olarak, – bütün bölüğüleriyle birlikte ve üretim âlemine saldırmaktan çok uzak – yalnızca dağıtım ve onun tüzel ifadelerine («gerçek» hukuk) saldıran bir önlemler paketi öğütler.

BÖLÜM II : Sosyalizme Geçişin Siyasacı ve İktisadiyatçı İdeolojisi³

Tarihsel art arda gelen kendini dayatmalarıyla devrimci sosyalizm (komünizm), programsal açıdan kendini, sermaye artışının bütün ölçütlerine, bizzat değer kendisine karşı olan proleter çıkarların uygulanmasının zorbaca dayatılması ihtiyacı olarak sınırladı ; metâ toplumunun bütününe karşı üreticilerin ihtiyaçlarının merkezileşmiş örgensel diktatörlüğü sıfatıyla somutlaşabilecek, gerçekleştirilebilecek olan da yalnızca budur.⁴

Tanımladığımız kavramla uyuşan ve ister istemez her şeyi kapsayan bu gerçek karşısında Sosyal-Demokrasi, «sosyalist dönüşümler» yolunu seçti : burada yöneticilik [gestionnisme] ve siyasacılık [politicisme] olarak adlandırdığımız ve de biçimsel olarak karşıtlarmış gibi görünen iki büyük şema söz konusudur.

Devletin, tek partinin, merkeziyetçiliğin romantik bir reddinden doğan yöneticilik [özerk yöneticilik] ve iktisadiyatçılık [economicisme], özerklik ve özgürlük lehine davranır... ama bir fabrikanın, bir koperatifin, bir sendikanın, bir meclisin veya işçi konseyinin tek tek bireylerinin lehine değil. Bu ideolojinin taraftarlarına göre tabanın katılımında, doğrudan ve «işçisel» demokraside, meclislerde işçilerin çoğunluğu oluşturmalarında ve sosyalizmi istemeleri olgusunda bir güvence bulunacaktır.

Siyasacılığa gelince... o da Fransız «Devrimi»ne aptalca bir hayranlıktan yola çıkar ve devrimi siyasî iktidarın alınmasıyla (değişik yorumlarına göre şiddet uygulayarak veya barışçı bir yolla), bir reformlar paketinin (ulusallaştırma, üretici güçlerin geliştirilmesi, toplumsal ürünün daha hakkaniyetli bir biçimde dağıtılması, temel ihtiyaç maddelerinin bedava oluşu) hazırlanmasına indirger. Bu ideolojinin taraftarları için, her şey politik iktidarı elinde tutan «Parti»ye indirgenir ve «sosyalist devrim»i proleter bir parti tarafından kontrol edilen – üretici güçlerin gelişmesinin de eklendiği – iktidarla bir tutarlar ; daha öz olarak ifade edersek : «Sovyetler'in iktidarı artı elektrikleştirme [elektrifikasyon].»

Karşı-devrimin anlaşılmasında (bir kuram, yalnızca, karşı-devrimin değişmez konumlarını yakalarsa devrimci olabilir) iki kavram temeldir. Devrimin bütün tarihsel deneylerinde bu iki sosyal-demokrat kavram, devrime karşı (hatta önderlerinin iradelerinden de bağımsız) değişen oranlarda bileşir [kombinezonlar oluşturur] ve nesnel bir biçimde davranırlar.

Bu iki sapmanın kavramsal olarak, sosyalizmi işçi yönetimi altındaki kapitalizmin bir uzantısı olarak, bir başka deyişle, sosyalizmi zararlı unsurlarından (patronlardan, sefaletten, üretici güçlerin gelişme eksikliğinden, eşitsizliklerden vs.) temizlenmiş kapitalizmin bir uzantısı, arındırılmış bir genişlemesi olarak anlama gibi ortak bir paydaları vardır. Gerçekte bu kavramlara özgü sosyalizm, sisteminden ayrılmaz olan sorunların artık olmadığı, çelişkisiz bir kapitalizmden başka bir şey değildir ; eşitlik, özgürlük, kardeşlik, demokrasi ülküsü olarak kapitalizmden başka bir şey değildir. İşte bu yüzden de «siyasî» demokrasiye karşıt olarak «toplumsal demokrasi», «gerçek demokrasi» talep edilir (gerçekte mümkün biricik demokrasi, metâlar âleminin özgürlüğünün ve eşitliğinin ifadesi olarak tarihsel bakımdan var olandır)... sosyal-demokrasi teriminin bizzat kökeni de buradan

gelir.

Sonuç olarak bu iki kavram (yönetimcilik ve siyasacılık) açıkça reformisttirler ve bu halleriyle karşı-devrimin ön safında yer alırlar.

Bu kavramlar, «iktisadî savaşım»la «siyasî savaşım» (sendika ve parlâmenter parti) ayırımı üzerine temellenmiş bir sınıf olarak proletaryanın tasfiyesinin ve karşı-devrimin tarihsel bir ürünüdür. Bu kavramlar, sermaye tarafından proletaryaya dayatılan (özellikle sosyal-demokrat bölüngüsü aracılığıyla) iktisadî olanla siyasî olan arasındaki ayırımı kuramlaştırırlar. Toplumsal proje düzeyinde bunu yaparken, yalnızca proleterlerin zayıflığı olanı yüceltirler ; devrimci kabarış dönemlerinde bile, «siyasî» örgütlerle («partiler») «iktisadî» örgütler (sendikalar, konseyler, koperatifler vs.) [Türkiye’de «demokratik kitle örgütleri» olarak nitelenenler gibi ; Ç.N.] arasındaki bölünme kalıntılarının hâlâ var olması olgusudur bu... yalnızca proletaryanın yadsınmasının çok özel bir evresi olarak değil, üstelik özne olarak, proleterlerle onların bütüncül çıkarlarını birbirlerinden ayırma işlevini yerine getiren (onları bir sınıf olarak tasfiye etmek amacıyla) toplumsal güçlerin bütünlüğü olarak da en fazla ifadesini karşı-devrimde bulan bir bölünme.

Bu anlamda iktisadî/siyasî, iktisadî örgüt/siyasî örgüt, yönetimcilik/devlet reformculuğu karşıtlıkları, sermayenin yeniden üretilmesinde belirleyici ve genel bir işleve sahiptirler. Kimi zaman tecrübesiz genç militanları şaşırta, görünüşe göre böylesine karşıt kuramlar arasındaki bu kılıgısal birleşmelerdir. Örneğin siyasî savaşım ile işçiler arasındaki tartışmaların Parti’nin bağrında üstlenilmeleri ve gerçekleştirilmeleri ilkesi ve proletaryanın acil birliği adına, siyasî savaşımı ve bu tartışmaları ortadan kaldırmakta hepsi hemfikirdirler (böylece dayanışmacı işçi örgütlerinde, en dikkafalı «particiler»in parti karşıtlığında birbirlerine yaklaştıklarını, birbirlerine benzediklerini görmek artık yeterince sıradan bir olaydır).

Bütün bu gerçek amaç birliklerinin son tahlilde bir ve aynı kavramdan türemiş oldukları göz önüne alınırsa, aynı ideolojik akımda (aynı örgütün içinde de) iki sapmanını birlikte var olmalarını bulmak şaşkırtıcı değildir ! Bu birlikte var oluşu Lasalle’da (hatırlamak gerekir ki, Sosyal-Demokrasi lasalcı Parti’nin tarihî ve örgensel bir mirasıdır, ama Marx’ın değil), Kautski’de, Luxembourg’da, günümüz troçkizminde vs. buluruz.

Daha geniş bir biçimde, sosyal-demokrat görüşten çıkmış geçişin herhangi bir teorisini tahlil edersek eğer, siyasî reformla iktisadî yönetimcilik arasındaki zorunlu birlikte var oluşu görebiliriz. Böylece, genellikle bir partici olarak daima politik iktidarın alınmasına (geçişin reformist görüşüne ayrılmazcasına bağlı bir kavram) odaklanmış biri olarak Lenin, – şemalarındaki bir dizi dolambaçlı yolla – kapitalist üretimin işçisel kontrolünün yönetselci kavramını sevgilere bırakıyordu. Bordiga için de aynı şey söylenebilir. Geline bu noktada okuyucu, ikisi de tamamen aynı şeyler oldukları halde, iktisadiyatçı ve siyasacı ideolojiler arasındaki – eleştirel amaçlı – bu ayırımı niçin sürdürdüğümüzü soracaktır. Bu temel özdeşliğe rağmen, eleştiriyi bu iki düzeyde de – bir yandan yalıtık olarak ele alınmış bu kavramlardan herbirine karşı, diğer yandan da, bu kavramların belirlediği aynı dünya görüşü içindeki amaç birliğine karşı – gerçekleştirmek gereklidir diye yanıtlayabiliriz okuyucuyu.

Aslında dünyayı yönetmesi gerektiği andan itibaren veya hazırlamış olduğu ulamların tarihsel niteliğini çekip aldığı zaman, ekonomi-politik de bayağılaşır ; ama bu, Marx’ın bu büyük kavramlardan herbirine (onları birbirlerinden ayırt ederek, böylelikle aynı anda bütün ekonomi-politiğin hep daha da fazla bayağılaştığını göstererek) yönelttiği eleştiriyi hiçbir biçimde geçersiz kılmaz.

Mekanikçi materyalizm, fizyolojik materyalizm vs. aslında idealisttirler ; Marx bu benzerliği ortaya koymuşsa da, kurgul, idealist felsefe için olduğu kadar materyalizm için de özel bir eleştirinin yapılmasını zorunlu görüyordu.

Diğer yandan ideolojilerin gücü, tam da bu sahte karşıtlıkları evrensel gerçekler olarak sunmaktır, tanıtmaktır. Kaba marksçılık (örneğin stalincilik biçimi altında), bu karşıtlıkların ülküleştirilmesine ve onun kutuplarından birinin kutsallaştırılmış benimsenişine sürekli olarak düştü. Böylece kaba materyalizm, diyalektiğin bütün veçhelerini tasfiye ederek materyalist ve fizyolojik bircilik yanlısı oldu (idealizmin bu kaba karşı-tezinin de ne derece idealist olduğunu anlamaksızın) ; aynı biçimde ekonomi-politiği devlet dinine dönüştürdü (ekonomi-politiğin sözcülerinin, ne ölçüde harcıâlem iktisatçıların mirasçıları olduklarını değerlendirmeksizin) ; sonuç olarak devletin ele geçirilmesi ve reformlar (örneğin siyasacılık için) sosyalizme giden yol olarak tanımlandı.

Üstelik bu sahte karşıtlıklar, tam da karşı-devrimin ideolojileri olmaları nedeniyle, yığınlar ve özellikle de bu fikirlere bağlanmakla sosyalist veya komünist olunacağını sanan işçiler arasında derinliğine kök saldılar, kökleşmiş durumdalar. Ve böylesi değişik karşıtlıklar olarak (demokratik sosyalizm veya otoriter sosyalizm, konseycilik ya da particilik) güçleri, tam da **proleterlerin** toplumsal yaşamlarında, günlük yaşamlarında var olmalarından gelir... gerçek sınıf çıkarlarının gizlenmesi ve bölünmesiyle yollarını şaşırılmayı sağlayan. Burada «iktisadiyatçılık» ve «siyasacılık» olarak adlandırdığımız bu kavramlar, tarihsel olarak sayısız kombinezon ve biçim altında ortaya çıktılar (bütün önemli ideolojiler gibi). Şayet kendimizi Sosyal-Demokrasi'nin biçimsel yapısıyla sınırlarsak, bu iki ideolojinin aslında bu örgütten önce var olduklarını ve onu aşıklarını tesbit ederiz. Yönetimcilik ve siyasacılık, hatta kimi zaman kendilerini Sosyal-Demokrasi'ye karşı ilân eden bölüngülerin de asıl niteliğidirler. Hiç şüphesiz yönetimciliğin ilk öncüleri arasında gösterebileceğimiz Proudhon ve takipçilerinin, Sorel'den esinlenen sendikacıların durumu budur.

Nasıl devrimin Parti'si önceki biçimlerini aşmışsa (örneğin yaşayan uluslararası bir gerçeklik olarak 1848'in Komünist Parti'si, Komünistler Birliği'ni aştığı gibi genel olarak bütün diğer devrimci mezhepleri de aştı), demokrasinin zigzaklarında toplumsal devrimin Parti'sinin tarihsel tasfiyesi göreviyle Sosyal-Demokrat parti de kendi sosyal-demokrat biçimlerini aşar.

Daha sonra «iktisadiyatçılık» ve «siyasacılık», ille de devrim/karşı-devrim çelişkisinde somutlaşmamış biçimleri de dahil olmak üzere bütün biçimlerinde en ince, en köktenci ifadelerinde eleştirileceklerdir. Proudhon'un eleştirisinde Marx da sık sık kapitalist toplumun kendini yeniden üretmiş olacağı olgusunu açıkça ortaya koyabilmek için, onun saçma terkiplerinin bütünü içinde yer almak zorunda kaldı. Bu iki kavramın en ustaca olan ve gelişmiş ifadelerini açığa çıkartma ve açıklama çabasının, en üstünkörü biçimlerinin eleştirisiyle yetinmekten çok daha fazla siyasî gelişmemize yararlı olduğunu sanıyoruz. Ama Tito'nun uluslararası burjuvaziye pek hoşnut kılan [özerk] yönetimcilik örneği gibi karikatürlerin de var olduğunu, ya da Fidel Castro yollu sosyalizm modelinde – sosyalizme geçiş bahanesi altında – kapitalist devlet reformizminin en iyi karikatürünü bulabileceğimizi de gözden ırak tutmamak gerekir. Yani en köktenci biçimleri ele alarak, yönetimciliğin ve siyasacılığın en önemli, belirleyici anlarda nasıl devrime karşı davranmış ve hâlâ da davranıyor olduklarını göreceğiz. Bu eleştiride, söz konusu iki ideolojinin temellerine ve en aşırı ifadelerine kadar inmeye çalışacağız ; bu, yalnızca 1917-23 devrimci dalgasının ve «rus» devriminin sınırlarını çizmek için değil, dahası sosyalizme doğru geçişin devrimci kavramının anahtar unsurlarını bulmak için de önemlidir.

BÖLÜM III : Devrime Karşı Yönetimcilik

Ayaklanmanın asıl frenleyicisi olarak yönetimciliğin devrime karşı etkisi, pek çok tarihsel örnekte doğrulandı : 1920’de İtalya, 1936-37’de İspanya vs...

Bunlar tam da Sosyal-Demokrasi’nin en köktenci akımlarıdır : karşı-devrimi dayatmak amacıyla proleterleri içine hapsedecekleri en iyi siyasî çerçeveyi ve en etkili ideolojik kılıfı sağlayan [özerk] yönetimi anarşizm, «ordinovist» [Gramsci’nin yöneticisi olduğu italyanca bir gazete ve çeresindekiler ; «Ordine Nuvo» (Yeni Düzen)] sözde marksizm vs...

Burjuva devlete karşı belirleyici olan saldırı anlarında (hükümetin, parlâmentonun ve adli gücün görevlerine son verilmesinin ; faşist ya da antifaşist karşı-devrimin şok birliklerinin, polis ve ordunun bastırılmasının... kısaca proleter zorbalığının genelleşmesi, kızıl terör anlarında), bu akımlar, işçileri üretimin, üretim yönetiminin, demokratik bürokrasılığın ve dağıtımın idarî bin bir sorunu içinde oyalıyorlar.

Yeniden oluşması yapılanması için devlete serbest bir alan sunarlar ve ona birliklerini yeniden silâhlendirme, hücumunu hazırlama, burjuvazi arasındaki kutuplaşmaları (faşist/antifaşist) yeniden yaratma olanağını verirler. Tarihte olan hep buydu ; proleter yığınların yönelimi kendi devrimci, komünist yönelimiyle çakışmadığı sürece, tersine kendilerini temel demokrasiyle, işçisel yönetimle, fabrika konseyleriyle, sovyetlerle kandırılmaya bıraktıkları sürece... hep tekrar edecek olan budur.

Hatta Sosyal-Demokrasi’nin bugüne kadar güç kazanmış bölüngülerinden çok daha fazla köktenci olan – burjuva devletin nihayet işini bitirmenin ve proletarya diktatörlüğünü dayatmanın gerekliliğini kabul eden, lâkin toplumun yönetimini üretici birliklerine ve/veya işçi konseylerine bırakmaya devam eden – bir değişkesi de (denilebilir ki radikalleşmiş bu değişke bile, proletaryanın tek ortak yönelimi olmaksızın, Komünist Parti’de merkezileşmiş devleti⁵ olmaksızın kapitalizmin imhasının olamayacağını kavrayamamıştı) bir o kadar karşı-devrimci olacak ve gelecekte önemli bir rol oynayacaktır.

Bugün bu tür bir yöneticilik için doğrudan yaşanan tecrübelerle başvuramıyorsak eğer, bu, şu ana kadar olan proleter mücadelenin çok önemli anlarında en mücadeleci proleterlerin biçimsel yönetimini oluşturan örgütlerin bu kavramlarının berisinde, dışında yer almış oldukları ve yöneticiliğin bu daha köktenci ideolojisinin de uygulanmasını yalnızca bir ayaklanmadan sonra bulabileceği içindir. Oysa bugüne kadar zafere ulaşmış biricik proleter ayaklanmada baskın olan, bu ideolojinin tam karşıtı, onun tersine çevrilmiş bütüncü benliğiydi (alteregosuydu)... yani «radikalleşmiş siyasacılık»tı.

Devlete saldırmaksızın kapitalizmi tasfiye etmenin yalnızca gerici bir hayal olduğundan şüphe edilmiyorsa eğer, kapitalizmin özerk ve özgür proleter birlikleri tarafından tasfiye edileceğini iddia etmek de kuşkusuz bir o kadar gerici bir hayali oluşturur. Bütün dünyadaki açık karşı-devrimin siyasî-askerî örgütlü gücünün fiilen yok edilmiş olduğunu ve toplumu tek bir merkez ve tek bir yönelim temelinde değil, ama sayısız birliklerin demokratik kararları temelinde örgütlemeye başlanmış olduğunu farz ederek (yönetimcilerin en büyük hayali), gerçekte kısa bir süre sonra kapitalizmin yeniden tam anlamıyla faaliyete geçtiğini görürüz. Niçin böyle olduğunu birazdan göreceğiz.

Yönetimcilerin bu gerici hayalindeki birlikler, işçi konseyleri, sovyetler vb. örgensel olarak oluşmuş bir bütün oluşturmazlar ; örgensel merkezîyetçilik yoktur ; değere karşı Parti olarak örgütlenmiş komünizmin diktatörlüğü yoktur. Bu yüzden üretim doğrudan toplumsal olamaz, özeldir

[bireyseldir] (yani gerçekte, toplumun üreticinin dışında kalan bölümü karşısında özel). Ne var ki özel üretim zorunlu olarak toplumsallaşacağı için, kararlar zorunlu olarak merkezileşmiş olmalıdırlar... o halde değişim ve merkezizetçilik de gereklidirler.

Burjuva demokrasisine karşı, işçi demokrasisinden yana, değişim değerine karşı vs. yapılabilecek bütün bu söylemlerin ötesinde, değere karşı Parti tarafından örgensel olarak merkezileştirilmiş zorbalık olmaksızın, bu birliğin ya da birlikler grubunun, her fabrika komitesinin, her sovyet kurultayının, her bölgenin vs. ürünleri yalnızca bir ürün değil, ama değişim değeridir de... ve para olarak paranın maddî biçimleri değiştirilse bile, değişim değeri olarak kalırlar. Para hükümranlığını sürdürmeye devam eder.

Eğer ürünlerin dağıtımını değişim değerine karşı Parti tarafından merkezî olarak yönetilen diktatörlük tarafından belirlenmiyorsa, üretim birimlerinin demokratik kararlarının hakim olduğu ürün değişimine dönülür yeniden, sonuç olarak da metâlara ve eşit değerler temelindeki değişime doğru yeniden bir gidiş. Soyut emek toplumu yönlendirmeye devam eder.

Eğer ürünler metâ niteliklerini kaybetmezlerse, eğer değişim değeri hükümranlığını sürdürürse... kapitalizmin bütün canavarlıkları yeniden ortaya çıkmaya, üremeye devam edecektir ; yönetimciliğin bu yeni ustalığıyla, aslında onun karşı-devrimin, kapitalizmin yeniden inşasının bir silâhı olduğu ortaya çıkacaktır ; ve bu, doğrudan ayaklanmaya karşı değil, ama ayaklanma sonrasında olacaktır.

Eğer işler kararların nasıl merkezileştiği, toplumsallaştığı açısından ele alınırsa (özel, kişisel üretimin toplumsallaşmasının biçimiyle koşutluk sürdürülürse), yine aynı sonuca varılır.

İşçilerin, konseylerin, sovyetlerin, komünlerin veya komitelerin demokrasisi (gerçeğe aykırıdır bu : halk yönetiyorsa proletarya köledir !), tastamam aynı şeye götürür ; veya bir başka ifadeyle, değişim değerinin hakim olduğu aynı sürecin diğer yüzüdür : demokrasiyle metâ toplumu ayrılmazcasına birleşmişlerdir.

Ve bu, Sovyetler de dahil olmak üzere çoğunluğun burjuva ideolojisinin egemenliği altında olduğunun tarihî bakımdan doğrulanmışlığı nedeniyle değil yalnızca (Sovyetler'in, demokratik kurultaylarda Bolşevikler'in karşı-devrimci siyasetlerini onayladıkları Rusya'da ve ayrıca Almanya'da olan budur !), üstelik demokratik merkezizetçiliğin (örgenselleğin, eylem ve karar birliğinin yadsınması) tam da üreticilerin ve birliklerinin bağımsızlığıyla üreticilerin bağımsız kararlarının uzlaştırılmasına ve ayrılıklar üzerine temellenmiş bir bütünlüğün kurulmasına ve de bu bütünlüğün dolaylı kılınması zorunluluğuna da uygun olduğu içindir.

İşte sosyalist bir maske altındaki işçi demokrasisi, metâ toplumu... ve insanın insan tarafından sömürülmesi sürer gider.

Demokrasi kelimesine işçi nitelemesini eklemek... hiçbir şeyi değiştirmez ! Bir karnameyle var olan parayı ortadan kaldırmak ve para kavramını yok ettiğini sanmak da aynı şeydir. Bu durumda, herhangi bir başka metâ genel eşdeğer rolünü üstlenecek ve «yeni» bir para topluluğuna dönüşecektir. Demokrasiye gelince... demokrat «işçiler» de sermayenin yeni yöneticilerini oylarıyla seçerek bu işi tamamlayacaklardır.

Gerçekte hâlâ söz konusu olan, köktencileştiği zaman bile kapitalizmi kavrayamayan ve farkına bile varmaksızın kapitalizmi daha işçisel, daha demokratik kılmaya yani onu korumak amacıyla yetkinleştirmeye çalışan Sosyal-Demokrasi temelindeki bu aynı anlayışsızlıktır.

Bu akımın kuramcıları, bizzat işçi demokrasisinin şefler üreteceğini anlamaksızın, şeflere karşı çıkarlar. Proletaryanın içinden çıkan ve aynı zamanda onun tarihî çıkarlarının temsilcisi (Komünist Parti) olan şeflerin, bu temsilcilikten vazgeçebilecekleri ve karşı-devrime bağlanabilecekleri ne kadar açık olsa da, şefler bütün devrimci evre boyunca hep var olacaktırlar.

Meclisler, serbest seçimler neyi garanti ederler ? İşçilerin çoğunluğunun iradesini mi ? Bir tek şeyi : hakim fikirler gibi şefler de karşı-devrimin unsurlarıdır ve bu çeşitli nedenlerle böyledir...

1. Çünkü bütün devrimci evre boyunca hakim fikirler burjuvazininkiler olmaya devam edecektir ;
2. Çünkü bu çeşit işçi kuyrukçusu örgütlerde hakim olan halktır, ama komünizm değil ; tam da kamuoyudur, „daha mantıklı“ olandır, meclislerde „güzel nutuklar“ çekenlerdir, „halkçı liderler“dir vs ;
3. Çünkü sermaye (şu radikal Sosyal-Demokratlar’ın bir türlü anlayamadıkları sermaye), burada toplumsal bir ilişki veya nesne sıfatıyla değil yalnızca, ama demokrasinin aracılığı sayesinde yaşamaya devam eden **özne** olarak da görünür ve toplumun liderleri nitelikleriyle kendisini yönetmeye en uygun elemanları **seçip almaya** devam edecek yetenektedir (bu nokta, ilk ikisini de içeren en önemli noktadır).

Sentezlersek.. sermayenin yaşama biçimi olan demokrasi, sermaye tarafından seçilip alınmış liderleri ve sermayenin yeniden inşasına götüren yönetimleri üretebilir yalnızca.

Bir özne olarak sermaye, sanki gizlenmiş gibidir : insanlar onu yönettiklerini zannederler, ama gerçekte insanları yöneten hep odur sonuçta. Demokrasi kendisine sahip çıkan sınıfa yarayabilecek basit bir düzenek olarak kabul edildi hep (burjuva demokrasisi/işçi demokrasisi). Aslında proletaryanın sınıf olarak eriyip dağılmasına, inkârına çözümlenmesine bağlıdır (devlet yıldırğanlığını, hapishaneleri, bağımsız yurttaşların uzlaştırılmasını vs. içererek elbette).

Ve nihayet demokrasi, değişim değerinin metâlar toplumunu kesinlemesi sıfatıyla, kendini halka benimsetmek ve yöneticilerini – özellikle işçiyse – daha iyi seçip almak için, sermayenin bir düzeneği olarak her zaman doğrulanır (onu kabul edenlerin işçiler olması hiçbir şeyi değiştirmez).

Yönetimciliğin en köktencilerinin bu eleştirisi, geçiş dönemiyle ilgili bütün tartışmalarda ve – bolşevik siyaset (ilerde göreceğimiz gibi, devrimci bir seçenek bile oluşturmayan bir siyaset) karşısında bütün burjuvazi, yönetimci bir eleştiri, „işçi demokrasisi“ni garanti etmeyi gerektiren bir eleştiri için yeniden toplanmış olduğundan dolayı – özellikle de Rusya’daki karşı-devrimin çözümlenmesinde yer almalıdır. Yönetimciliğin ve işçi demokrasisi ideolojisinin eleştirilerinin, siyasacılığın eleştirisinden önce gelmesi gerektiğini düşünmemiz bu yüzdendir.

BÖLÜM IV : Devrime Karşı Siyasacılık

Siyasacı görüş en köktenci ifadesinde (leninizm), devrimci şiddeti, siyasî iktidarın alınmasını, ayaklanmanın gerekliliğini, devrimci yıldırğanlığı, proletarya diktatörlüğünü vs. ön plâna koyarak... reformculuğun, pasifizmin, yönetimciliğin, acil çıkarlar peşinde koşmanın vs. devrimci eleştirisinin unsurlarını alır, benimser.

Ne var ki daha köktenci bile olsa bu değişke de sermayenin yok edilmesi, ücretli işin ve paranın ortadan kaldırılması toplumsal projesinde yer almaz. Bu değişke, devrimi reformculuktan ayırt edeni yani sınıf mücadelesinin tanınmasını ve geliştirilmesini şiddetli bir devrime ve proletarya diktatörlüğüne kadar vardırarak olgusunu Lenin’le birlikte ha bire tekrarlar durur yalnızca.

Bir başka deyişle, reformculukla kopuş içindeki devrimin savunulması, sırf siyasî bir görünüm içinde kalır ve toplumsal devrimi ilgilendiren her şey atılır (örneğin Kautski tarafından kullanılmış terminolojiye rağmen). Gerçekte bu akım, son derece reformcu olmayı sürdürür yani ulusallaştırma, gelirlerin yeni bir bölüşümü vs. gibi bir iktisadî reformlar bütünlüğünün partizanıdır.

Bütünlüğü içinde proletarya diktatörlüğü kavramı, sermayeye özgü üretici güçlerin gelişme ve artış ölçütlerine karşı örgütlenen bir sınıfın toplumsal diktatörlüğü olarak anlaşılmadı, ama daha ziyade kendini proletaryanın partisiymiş gibi tanımlayan falan ya da filân „siyasî parti“nin diktatörlüğü olarak anlaşıldı.

Aslında söz konusu olan, „siyaset“ üzerine odaklanarak devrimin „diğer görünümleri“ni tasfiye etmek değildir sadece. Devrimin kendisini siyasetle sınırlayan ve reformla devrim arasındaki kopuşu, bir diktatörlük ihtiyacıyla işçisel yıldırıcılığa indirgeyen siyasacı bakış açısı yüzünden, bir yandan sermaye diktatörlüğünün bütünlüğü diğer yandan örgensel olarak merkezileşmiş komünizmin diktatörlüğünün bütünlüğü ihtiyacı da tüm anlamını kaybeder.

Bu yüzden Marx’ın eserinin abecesi yadsınarak burjuvazinin eski bölücü görüşüne varılır ve farklı çevrelerin bağımsızlığı kabul edilir.⁶

Kautski, Lenin ve takipçileri, proleter devrimin toplumsal (yani toptan) bir devrim olduğunu ve kendisinden önce gelenlerden öz olarak farklı bir devrim olduğunu anlama kabiliyetinden mahrumdurlar.

Fransız „Devrimi“ (toplumu zaten kontrol etmekte olan bir burjuva bölüğünün, – bir başkası aleyhine – politik olarak sağlamlaştırılmasını ve kurumlaşmayı varsaymış, gerektirmiş olan bir devrim) modeli temelinde, proleter devrimi „siyasî“ âlemdeki bir değişlikle sınırladılar.

Birbirlerine karşı giriştikleri mücadelelerde (emperyalist savaşlarda) pek çok burjuva bölüğünün Lenin’i Stalin’i, Troçki’yi „kuramcıları olarak“ ilân etmiş olmaları şüphesiz bu yüzdendir. Bir yanda – leninizmin onu şiddetli siyasî bir değişlik ve bunu izleyen gerekli bir yıldırıcılıkla sınırladığı – „devrimci“ bir **reformla** tamamen bağdaşan leninizmin temel şeması, diğer yanda da bu „devrim“ için işçileri seferber etmek ve arkasından pekâlâ yeniden ulusal inşa için çalıştırmak amacıyla doğrusu çok gerekli olan „işçisel“ alalamalarla devrimin gülünç bir kılığa sokulabilmesi. Kapitalist güçlerin o büyük liderlerinin (Mao Ze Dung’tan Ho Şi Min’e, Fidel Castro’dan Enver Hoca’ya kadar), siyasacı reformizmin temel şemasını bir gıdım olsun değiştirmemiş olmaları bu yüzdendir. Ve bu zevat, Robespierre, Lenin, Stalin veya Troçki gibi kelle kestikleri ve üretici güçlerin gelişmesi için işçileri zorlu, sıkı çalışma isteklerini ikiye katlamaya çağırılmış olduklarından... elbette devrimciydiler !

„Siyasacılar“ için „ekonomi“ gerçekten ayrı bir sorundur... ve bu yüzden, „siyaset“te o kadar „devrimci“ olmalarına rağmen, yalnızca „sosyo-ekonomik“ plânda (eğer hukukî ve devletçi merkezileşmesine değilse, hiçbiri sermayeye saldırılmaz) reformist (karşı-devrimci) olmakla kalmazlar, üstelik istisnasız hepsi, kapıdan kovduklarını iddia ettikleri yönetimciliği tekrar pence-reden içeri alarak bitirirler işlerini. Bütün leninistler üretimin işçisel kontrolünün (muhasabe

kayıtlarının kontrolü ve idarî denetim olarak) taraftarıdır.

Toplumsal bakımdan ücretli iş tekrar bir sorun olarak ortaya koyulmamasına karşın ve kâr oranlarının bütün ekonominin asıl yönetimini sürdürmelerine rağmen (yani kullanım değerine karşı değişim değerinin etkin diktatörlüğü, bütün dışavurumları içinde varlığını sürdürürken), siyasî bakış açısından proleter devrimin gerçekleştirilmiş olduğu iddia edildiğinde, bütünlüğün (veya daha ziyade sermayenin diktatörlüğüyle sermayeye karşı diktatörlük arasındaki tüm karşıtlığın) bu kavrayışsızlığı zirvesine ulaşır.⁷

Daha Marx'tan önce var olan bu kavramın onun tarafından reddedilmiş olmasının altını çizmek önemlidir. Marx için proletarya diktatörlüğü bir hükümet, siyaset değişikliğiyle başlamaz, tersine, bu diktatörlük her üreticinin emeğinin katkısına karşılık gelen toplumsal üretimin bir bölümünü almasıyla başlayan toplumsal bir diktatörlüktür (bkz. „Gotha Programının Eleştirisi“, I. bölüm, 3 numaralı eleştiri ; Alman Sosyal-Demokrasisi programının en önemli eleştirisidir bu). Bu sonuncu noktayla hemfikir değiliz, zira komünist bakış açısından, ölçütü emek olan dağıtım safhasını haklı kılan hiçbir neden yoktur. Ama Lenin ve hempalarının konumuna karşı Marx'ın bu tavrında asıl olan, devrimin ve diktatörlüğün zorunlu ve kaçınılmaz olan **toplumsal** içeriğidir.

Eğer üretim hâlâ değer yasası tarafından yönlendiriliyorsa, Marx gibi bizim için de, proletarya diktatörlüğünden söz etmenin anlamı yoktur. Toplum sermayeden yana değil ama fiilen ona karşı yöneldiği zaman, proletarya diktatörlüğü tam da değere karşı zorbalıkla başlar işe.

Öyleyse şiddetli devrimin, devrimci yıldırğanlığın vs. devrimi reformculuktan ayırt edenler olduğunu iddia etmekten ibaret bu öneri tamamen yanlıştır. Bunlar gerekli koşullardır, ama hiçbir biçimde yeterli değildirler. Sermaye devrimci yıldırğanlık ve şiddet temelinde de ıslah edilebilir, ayrıca edildi de zaten.

Komünist parti olarak örgütlenmiş proletarya diktatörlüğü ve örgütlü bütün karşı-devrime karşı devrimci yıldırğanlık olmaksızın, devrimci şiddet uygulanmaksızın proleter devrimden söz etmek, açıktır ki, ya aptallığın alâmetidir ya da utanmazlığın. Hâlâ etkilerine maruz kaldığımız o devasa karşı-devrimden sonra, hakim ideoloji tarafından leninizmin sağcı, karşı-devrimci bir eleştirisine (proleter ayaklanma zorunluluğunun, kızıl terör ihtiyacının, Parti diktatörlüğünün reddi) doğru itilmenin her zaman (bugün daha fazla) altını çizmemiz gerekecektir... Fakat devrimi reformculuktan açıkça ayırt etmek için, Marx'ın yaptığı gibi, **toplumsal** devrimi yani sermaye toplumunun toptan yıkımını, ücretli işin, özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasını vb. sorunun merkezinde görmek, düşünmek gerekir. Devrimi karşı-devrimden gerçekten ayırt eden budur.

Ayaklanma, diktatörlük, şiddet, yıldırğanlık vs. sadece araçtılar (proletaryanın kullanmak zorunda olduğu araçlar) ve kendilerine özgü bir belirleme içermezler. Nesnel olarak destekledikleri toplumsal projeye bağlı olarak devrimci veya karşı-devrimcidirler (onları kullananların iradesinden veya açıklamalarından bağımsız olarak).

Yani şiddete, diktatörlüğe, yıldırğanlığa özlerinde bulunan özel bir nitelik (kendinde devrimci olmak gibi) atfetmek, onların doğaları gereği devrimci olmadıklarını düşünmek kadar aptalcadır. Maalesef şimdiye dek görülen, burjuvazinin proletaryanın bağrında onu bölmek için korumayı başardığı bu klâsik kutuplaşma oldu.

BÖLÜM V : Proletarya Diktatörlüğü ve Burjuva Devletin İmhası⁸

Proletarya iktidarı almakla, burjuva devleti kendine mal etmekle, onu kendi hizmetine koymakla yetinemez (gerçekte bu imkânsızdır !!!).

Proletarya, devrimci toplumsal projesini yalnızca burjuva devleti tepeden tırnağa yıkmak koşuluyla gerçekleştirebilecektir. Proletarya diktatörlüğü, ister işçiler ister bir işçi partisi tarafından olsun, burjuva devletin işgali anlamına gelmez, ama burjuva devletin etkin yadsınması demektir tam da.

Sosyal-Demokrasi, devrimci programın merkezî konularından herbirine yapmaya çalıştığı gibi, aynı zamanda bunu da bozarak değiştirmeyi, iğdiş etmeyi kendisi için görev kabul etti. Aynı şekilde sermaye ve ücretli emeğe saldırmanın yandaşlarına hayalciler ve devrimci elbirliğinin taraftarlarına da blânkiciler diyerek,devletin yıkılmasından yana olan proleterleri de anaşistler olarak görecektir.

Pek çok durumda Sosyal-Demokrasi ile olan kopuşun bir yapılanmayla sonuçlanmamasına rağmen (Dünya'nın pek çok yerinde komünizmin en açık ifadeleri, örgütsel olarak asla Sosyal-Demokrasi'ye bağlı olmadılar), yine de sermayenin ve devletin imhası için proletaryanın değişmez mücadelesi Sosyal-Demokrasi'ye karşı gelişmeye ve kendini ifade etmeye devam ediyor.

Bütün militan yaşamı boyunca Lenin, Sosyal-Demokrasi'nin yöntembilimsel temellerinden vazgeçememiş, kopamamış olmasına karşın, nesnel olarak proletaryanın başında oluşu sıfatıyla, proletaryanın Sosyal-Demokrasi'den kopuşunun öncü teorik ifadelerine katılmıştır pek çok vesileyle.

Böylece Marx'la, özellikle – bir süre bağılıktan sonra Sosyal-Demokrasi ile kopmaya başlayanlardan olan – Pannekoek ve daha pek çok başka devrimciyle devamlılık içindeki Lenin, dünya devriminin (1917) hayatî bir anında burjuva devletin yıkımının gerekliliği üzerinde ısrar etti.

Elbette bu ona anarşist sıfatının yakıştırılmasına yol açtı. Bugünkü stalinciler, sosyalistler, troçkiciler gibi Sosyal-Demokrasi de komünist programın bu temel görünüşünü (burjuva devletin imhası) savunamı anarşist olarak kabul ediyordu. Onlara göre devleti ele geçirmek, kullanmak gerekir ve böylece devlet yavaş yavaş sönüp gidecektir.

Lenin „Devlet ve Devrim“de (Marx ve Engels'ten daha açık bir biçimde), komünistlerin değişmez duruşunu terar savlar : burjuva devlet sönmez, onu imha etmek gerekir ; kendiliğinden sönecek devlet, proletarya diktatörlüğünün devleti olacaktır. 1917-23 devrimci dalgası boyunca „burjuva devleti yıkmadan devrim yok“ savı son derece önemli oldu (ve gelecekte daha da fazla önemli olacaktır).

Bu programatik yeniden savlama, o dönemin proletaryasının özerkleşmesi için belirleyici oldu ve bu Lenin'in temel bir katkısıdır. Ama „rus sorunu“ üzerine olan çalışmamızın bütünlüğü içinde görülebileceği gibi, Lenin bu temel tavırda tutarlı kalmadı (özellikle Ekim 1917'den itibaren) ve bütün takipçileri, burjuva devletin ille de yıkılması gerektiğini çabucak unuttuverdiler.

Leninizmin ve sosyal-demokrat kavramın eleştirisinde, Lenin'in bizzat kendi siyasacılığı ve sosyal-demokrat görüşüyle olan bu kopuş çabasının altını çizmemek tarafsızlık olurdu. Bununla birlikte, şüphesiz en radikal çalışması olan „Devlet ve Devrim“de bile Lenin'in sosyal-demokrat düşünceyle belirlenmiş, damgalanmış kaldığını söylemeyi es geçmek de bir o kadar tarafsız olacaktır.

Aslında burjuva devletin imhasını haykırmasına karşın, yine de onu bir sınıfın taşıdığı yaşamın üretimi ilişkilerinin örgütsel bir ifadesi olarak (hakim sınıf sıfatıyla bir sınıfın örgütü olarak) değil,

ama herhangi bir sınıfın hizmetindeki bir alet olarak tasarlamaya devam eder. Bir başka deyişle kopuş „siyasî“ olana indirgenir, zira proletarya diktatörlüğü burada değer yasasına ve ücretli işe karşı yöneltilmiş bir diktatörlük gibi kavranmaz, ama basit bir siyasî diktatörlük gibi anlaşılır ; üstelik bir alet olarak devlet kavramı, burada olduğu gibi korunur... farklı bir siyasete hizmet etmesi için [basitçe] yönetimini değiştirme olanağını içeren de budur.

Eğer devlet tüfek ya da çekiç gibi bir alet olsaydı, herhangi biri onu alabilir ve çıkarları doğrultusunda kullanabilirdi.⁹ Lenin'in hiçbir zaman kopamadığı bu alet-devlet yaklaşımı, Kremlin'e yerleşmelerinden itibaren Bolşevikler tarafından açıkça desteklenecek ve sermaye tarafından da artışının [gelişmesinin] görevlileri olarak seçilmelerinde belirleyici olacaktır.

Devlet basit bir alet değildir. Kapitalist toplumun yeniden üretiminin örgütlü güç olarak yapılanmasıdır. Sermayenin devleti, **devlet olarak örgütlenmiş** sermayeden başka bir şey değildir : hiçbir **siyasî** diktatörlük onu imha edemez.

Burjuva devlet **siyasî olarak** yıkılamaz. Hatta bu diktatörlük gerçekten de sermayenin bütün eski kurumlarına ve bütün eski yöneticilerine karşı toptan bir diktatörlük de olsaydı (bu, Bolşevikler'in ne gerçekleştirebilecekleri bir perspektifleriydi, ne de bunun için gerekli cesarete sahiptiler), – toplumu yöneten değer yasası yok edilmiş olmadıkça – devlet, onu yönettiklerini iddia edenlerden bağımsız bir biçimde sermayenin yeniden üreticisi devlet olarak var olmaya devam ederdi.

Sermayenin devletini yıkmak için sermayeyi yok etmek gerekir, yani içinden çıkıp geldiği temeli. Marksizmin bu abecesi hiçbir Sosyal-Demokrat (hiçbir Bolşevik !) tarafından anlaşılmalıdır. Değer yasasına karşı diktatörlük olmadan, proletarya diktatörlüğünden ve burjuva devletin imhasından söz etmek bir saçmalaktır.

Proletarya diktatörlüğünün **toplumsal** uygulaması olmaksızın, sermayeye karşı diktatörlük olmaksızın, kapitalist devlet başındaki insanlardan ve onların niyetlerinden bağımsız olarak kendini yeniden yeniden üretmeyi durdurmayacaktır (1917'den itibaren Rusya'da olan buydu).

BÖLÜM VI : Hayalciliğe Karşı

Sosyal-demokrat sosyalizme geçiş kavramının bu eleştirisinin ardından, sosyalist dönüşümün sihirli, olumlu bir tarifini ve, niçin olmasın, geleceğin toplumunu nasıl tasarladığımızın bir betimlemesini bulmayı umacak olanlar da eksik olmayacaktır. Sosyal-demokrat öz savunma, „somut olarak önerilecek“ hiçbir şeyimiz olmadığı için, bizi hayalciler [ütopyacılar], idealistler olarak değerlendirmekten kaçınmayacaktır.

Tam da idealizmi, hayalciliği (bugünkü toplumun çürümesi karşısında tekrar moda olan bir hayalcilik) reddettiğimiz içindir ki, ne bir tarifimiz ne de geleceğin toplumunu içine dökmek istediğimiz önceden tasarlanmış bir kalıbımız var.

Fakat bugün, bir asırı aşkın bir süre önce olduğu gibi, geleceğin toplumunun nasıl olmayacağını tam olarak biliyoruz. Özel mülkiyeti, ücretli işi, sermayeyi, devleti, aileyi, dini vs. ortadan kaldırarak bütün mevcut toplumu devrimci bir tarzda yadsımak zorunda olduğumuzu tam olarak biliyoruz... dün olduğu gibi bugün de, güncel toplumu sürdürmenin ve ıslah etmenin bütün biçimlerine kılıgısal (yani bu aynı zamanda kuramsal da demektir), gerçek bir karşıtlık içinde davranmak demektir bu (geçişin bütün yanlış kavramlarına karşıt oluşu içeren de budur).

Bu söylediklerimizin gelecek için somut bir toplumsal proje saptayan açık bir perspektif olmadığını iddia edenler, diyalektik ve tarihsel materyalizmi hiç anlamamışlar demektir. Yadsıma bir tanımlamadır... mevcut toplumun yadsıması olarak daha şimdiden var olan yegâne materyalist bir tanımlama.

Hayalcilik ve devrimci komünizm arasındaki fark, birinci komünizmi tanımlarken ikincinin bunu yapmaması olgusunda bulunmaz ; hayalcilikle devrimci komünizm arasındaki fark, birinci komünizmi ahlâkî bir kavram ve bir arzular bütünlüğünden yola çıkarak tanımlarken, devrimci komünizm, gelecek toplumu güncel toplumun örtük bir biçimde etkisini gösteren ortadan kaldırılışından başlayarak tanımlaması olgusunda bulunur.

Geçişin komünist kavramı, onun bütün yanlış anlayışları gibi mevcut bütün toplumun Parti olarak oluşmuş proletarya tarafından gerçekleştirilen eleştirisinden çıkar. Kapitalizmle komünizm arasındaki gerçek-tarihsel geçiş, her şeyden önce edimsel, örgütlü ve sermaye ile onun sürengenleşebilmek için durmadan gerçekleştirmeye çalıştığı bütün uygunlaştırma çabalarının (reformlar) her seferinde daha da bilincinde olan bir yadsımadır.

Geçmişin tarihî mücadelelerinde devrimci programın kendini, uygun bir olumsuzlamalar bütünlüğü (ücretli işin, paranın, demokrasinin vs. ortadan kaldırılması amacıyla proletarya diktatörlüğü) ve de Proudhon'un, Lassalle'in, Berstein'in, Kautski'nin... Lenin'in, Troçki'nin, Stalin'in... Mao Ze Dung'un, Ho Şi Min'in, Fidel Castro'nun vb. yanlış geçiş kavramlarının (sermayeyi yeniden silâhlendirmek amacını güden ve devrimin gerçek bir engelini oluşturan kavramlarının) eleştirisi olarak hep ortaya koymuş olması bunun içindir.

Sosyalizme geçişin sosyal-demokrat kavramı konusunda yapmış olduğumuz bu eleştirel özetin, „rus sorunu“ üzerine (ya da daha genel olarak devrimin ve karşı-devrimin bütün dünyada şu ana kadar kaydedilmiş en yüksek dönemi üzerine) olan genel çalışmamızdaki yeri işte böyle. Olduğu haliyle bu çalışma, aşağıdan yukarıya bütün burjuva toplumu ortadan kaldırmak, oluşmak ve ortaya çıkmak için olan mücadelesinde proletaryanın ve partisinin ortak malıdır.

BÖLÜM VII : Sosyal-Demokrasi ve Rus Sorunu

Sosyalizme geçişin sosyal-demokrat kavramının 1917'den itibaren Rusya'daki etkisi kadar bir etki, başka hiçbir yerde ve asla görülmedi. Bu okulda oluşmuş bir partinin bütün ülkenin iktisadî ve toplumsal siyasetini kontrol etmesi, kararlar alması ve bunları zorla kabul ettirmesi (toplumsal çelişkiler ve güç dengelerine karşın hemen hemen tek başına) ilk defa olmuştu. Temellerini eleştirdiğimiz söz konusu kavram tarafından yönlendirilmiş bu merkezî kararların önemini izleyen metinlerde göreceğiz.

Göreceğimiz gibi, eğer Bolşevikler titizlikle bir ulusul kapitalist gelişme siyaseti uygulamışlarsa, bu sadece sosyal-demokrat kavramlarının zımnî ve kaçınılmaz bir sonucu değildi ; uluslararası Sosyal-Demokrasi de, Rusya'da mümkün tek seçenek olarak kabul ettiği sermayenin gelişmesinin bu projesini açıkça savunmuş olduğu içindir.

Gerçekte uluslararası Sosyal-Demokrasi tarafından yapılan kendi genel görüşüne özgü kapitalizmi ülküselleştirmeleri (bu metnin başlarına bakınız), Rusya'daki gerçek kapitalizmi tanımalarını engelliyordu... özellikle de bu kapitalizm, kendini en barbar ve „uygar olmayan“ biçimler altında koruduğu zaman : topraklarının hemen tamamında mutlak aşırı sefalet, çarlık devletinin yaygınlaşmış zorbalığı vs...

Sosyal-Demokrasi, rus proletaryasının sefaletinde proleter devrimci isyana gebe olanı değil, ama sefaleti, yoksulları ve çok büyük bir „köylü“ yığını görüyordu yalnızca.

Ne 20. yüzyılın başından beri – ilk işaretlerinin Rusya’da görüldüğü – devrimin uluslararası toplumsal projesi, ne de bu projenin öznesi, uluslararası Sosyal-Demokrasi tarafından anlaşılabilir değildi (Rusya da dahil). Sosyal-Demokrasi için Rusya’da proleter devrimi ve sosyalizmi ortaya koymanın, istemenin anlamı yoktu (sosyal-demokrat „sosyalizm“in burjuva olduğunu yani basit bir reform ve sermayenin büyümesi olduğu olgusunu şimdilik bir kenara koyalım)... ama gündemde olan bir burjuva devrimdi, burjuva demokratik görevlerdi.

Daha da kötüsü, Rusya özellikle barbar bir ülke ve uygarlıkla ilerlemenin bir numaralı düşmanı olarak kabul ediliyordu. Kapitalistler arası çelişkilerde Sosyal-Demokrasi’nin hiç tereddütsüz avrupalı kapitalist güçlerin yanında yer alması bu yüzdendir. Bu, 1914 ihaneti efsanesiyle tamamen gizlenmiş olan karşı-devrimin temel bir açıklamasını oluşturur.¹⁰ Uluslararası ve rus bütün Sosyal-Demokrasi, rus tarafının mağlûbiyetçi tavrını kolayca benimsedi (çarlık, Bolşevikler ve Menşevikler de dahil olmak üzere hepsi tarafından – bizzat övdükleri – kapitalizme bir engel olarak kabul ediliyordu), aynı biçimde – kendi kaderini belirleme hakkı adına (Marx ve Engels’in metinleri üzerine temellenerek¹¹) – çarlığa karşı olan bütün ulusal kapitalist mücadeleleri haklıladılar (Luxembourg, Jogiches gibi istisnalar dışında).

Alman sanayisinin ilerlemeciliğine karşı olduğu iddia edilen bu rus barbarlığı tezi, yüzyılın başından 1917’ye kadar hep vardı, ama bu tarihten sonra Bolşevikler tarafından öğütlenmiş ve uygulanmış ulusal (Bolşeviklerin modeli alman kapitalizmi oldu) ve uluslararası (Brest-Litovsk, Rapallo vs anlaşmaları) siyasette temel bir rol oynadı ve oynamaya devam etti.

Sosyal-Demokrasi özellikle kapitalizmin ulusal ölçüde (dünya ölçüsünde değil !) gelişmesi anlayışını en son mantıkî sınırlarına kadar itmişti : onlara göre, bir yanda proletarya devrimi ülke ülke gerçekleşmeliydi, diğer yandan devrim üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çelişkilere bağlı olduğundan, üretici güçlerin „daha az gelişmiş“ olduğu yerde proleter devrimin istenmemesi mantıklıydı ve mekanik bir biçimde, proleter devrim şeması böylesi bir gelişmenin sonucu oldu. Buna göre ileri Almanya’dan az gelişmiş Rusya’ya kadar ülke ülke geliştirilebilecekti proleter devrim.

Kısaca Sosyal-Demokrasi’nin tezi şuydu : eğer Almanya veya İngiltere’de proleter devrim gerçekleşmemişse, onu Rusya’da gerçekleştirmeye kalkışmanın âlemi yoktu, bu maceracılıkla, anarşizmle aynı anlama gelirdi. Bu kavramın Rus Sosyal-Demokrasisi içinde ne kadar çok yerleşmiş olduğunu anlamak için, Rus Sosyal-Demokrasisi’nin 1917 Şubat sözde „devrimi“¹² karşısında geçici hükümete verdiği destek ve güttüğü emperyalist «barış» siyasetinden (Lenin’in Rusya’ya dönüşüne ve Nisan Tezleri’ne kadar) duymuş olduğu memnuniyeti saptamak yeterlidir. Bolşevik Parti’nin önemli bir bölüngüsünün (asıl olarak Kamanev ve Zinovyev tarafından yönetilen «Eski Bolşevikler», Bolşevikler’in her zamanki tavırlarını destekliyorlardı) ayaklanmaya karşı çıkmış, ona ihanet etmiş, hazırlıkları düşmana açıklamış ve böylece onu baltalamış olmalarının bu ideal ve bu kanıtlar («Almanya’daki devrimi beklemek zorundayız») temelinde olduğu hatırlanırsa eğer, bu kavramların etkisinden bir an olsun şüphe edilmeyecektir. Ayaklanmanın zaferini izleyen günlerde söz konusu bölüngü, bu «maceracı girişim»i terk etmeyi ve bütün partileri birleştiren bir hükümetin oluşturulmasını önermişti.

Rusya’daki proleter hareketin gerçek önemi, bu gerici kuramı bir çok defa tartışma konusu yapmış olmasında ve yüzyılın başlarından itibaren doğrudan bu gerçekliğin içinde yer almış Rus Sosyal-

Demokrasisi'nin bazı militanlarının, „burjuva demokratik“ bir aşamadan (uluslararası Sosyal-Demokrasi'ye göre kaçınılmaz ilk koşul) geçmeden proleter bir devrimin mümkün olabileceğini kabul etmeye kadar itmiş olmasındadır.

Böylece önce Parvus daha sonra asıl olarak Troçki, akıma karşı [hakim düşünceye karşı], ne devrime iten çelişkileri ulusal ölçekte (ülke ülke) anlamayı ne de bir ülke proletaryasının imkânlarını doğrusal bir biçimde bu ülkenin iktisadî gelişmesine bağlı kılmayı mücadelenin merkezine yerleştirilmelerinin anlamsız olduğu düşüncesini desteklediler. Parvus ve Troçki'ye göre bu imkânlar, mücadele tecrübesi, örgütlülük, bilinç düzeyi vb. başka öznel etkenlere bağlıydılar. Bundan da Rusya'daki proletaryanın belirleyici bir güç olduğu sonucunu çıkartıyordular.

20.yüzyılın başından günümüze [Aralık 1988] kadar bu teori, – proleter devrimin gerekliliğini desteklemiş ve ayaklanmayı savunmuş olan bolşevik bölüğü de dahil olmak üzere – uluslararası devrimci hareketi çok kuvvetli bir biçimde etkiledi. Görünüştaki köktencilğine rağmen bu kuram, yine de bir temel kopuşu oluşturmuyordu. Kapitalizmin ülke ülke gelişmek „zorunda olduğunu“, bu görevin de ulusal burjuvaziye düştüğünü, ama eğer o bunu yapma gerçekleştirme yeteneğinden yoksunsa, bu burjuva projeleri gerçekleştirme görevinin bu durumda proletaryaya düştüğünü (çeşitli yorumlara göre köylülerin yardımıyla veya onların yardımı olmaksızın) vaaz eden dinsel bir efsanenin tutsağı olarak kalıyordu : söz konusu olan, sermaye savunucusu ve son derece dinsel bir ülküselleştirmedir tam da.

Bu teori gelecek devrimin öznesi (proletaryayı özne olarak kabul ediyordu)¹³ konusunda bir değişikliği olduğu gibi, sosyal-demokrat Parti içinde bir taktik değişikliği de içeriyordu ; lâkin gelecek devrimin toplumsal içeriği konusunda fark yoktur : gereken hep burjuva demokratik görevleri tamamlanmasıydı.

Daha da kötüsü Sosyal-Demokrasi'nin resmî tezlerine nazaran „devrimci“ görünüşlü bu kavramlar, proletarya adına, aslında ulusal burjuvazinin gelişmesini çok daha iyi bir tarzda haklı göstermeye yarayacaklardı. Proletarya burjuvazi karşısında kendini koyacak gücü bulmuş olsaydı bile, tarihî düşmanın toplumsal projesini uygulamak zorunda kalacaktı, kendi projesini uygulayamazdı.¹⁴

Proletarya adına kapitalizmin ve devlet kapitalizminin açık savunmasında zincirin eksik olan halkasıydı bu. Rusya'da bu, yeni bir sanayileşme evresi (stalinizm döneminde doruğuna ulaşan bir evre) için sömürü oranının arttırılmasını gerektiren burjuva projelerine karşı çıkan bütün muhaliflerin, daima proletarya adına, fizikî elenmeleriyle olgularda kendini açığa vurdu.

Rus sorunun anlamakta belirleyici olan sosyal-demokrat kavramın bu genel eleştirisini bitirmeden önce, Rus Sosyal-Demokrasisi içindeki bolşevik/menşevik bölünmesinin temel bir anlayışa yani gelecek devrimde canlandırılması, bir atılım verilmesi gerekecek olan toplumsal projeye neden bağlanmamış oluşunu açıklamak zorundayız.

Devrimle reformculuk arasında bir bölünme gerçekleştirmiş olan Bolşevikler ve Menşevikler arasından birini desteklemek, Sosyal-Demokrasi'nin siyasacı, reformist görüşünün tutsağı olarak kalmaktır. Gerçekte bolşevik ve menşevik bölüngüler Rusya için aynı projeyi savundular : burjuva demokratik görevlerin gerçekleştirilmesi projesi.

Sosyal-Demokrat Parti karşısında bolşevik RSDİP'i oluşturmak için sonunda „kopuş“a varan Bolşeviklerin örgütsel davranışları ve bu konudaki bütün yazıları (temel olarak „Ne Yapmalı ?“), reformculuğun genel ilkesini tartışma konusu etmediler (her ne kadar Bolşevikler'in bu reformculuğa nasıl varılması konusunda daha şiddet yanlısı, daha „devrimci“ bir görüşleri var

idiyede), ama kendilerini örgütsel yapının görünümüyle sınırladılar.

Devrimciler örgütüne ilişkin menşevik görüş, klâsik, sendikalist ve parlâmenter bir sosyal-demokrat Parti perspektifinden kuşku duymamakta konumlanır. Bolşevikler'inki ise isyancı, uzlaşmaz ve ününü kaybetmekten pek kaygılanmayan bir stratejiye (geçmişin ve geleceğin bütün devrimci gruplarına özgü bir strateji) tekabül eder.

Bunun içindir ki 1917'deki derin bir örgütsel bunalımdan sonra, ayaklanma esnasında proletaryaya hizmet etmeye ve onu yönetmeye yetenekli bir bölüğü ortaya çıkabildi, yani Bolşevikler ; Menşevikler'in asla üstlenemeyecekleri bir görevdi bu.¹⁵

Aynı problem karşısındayız : eleştirdiğimiz köktenci siyasacılık anlayışı ve onun güya reformculuktan kopuşu. Böyle bir kopuş yoktur ! Akıma karşı kimi tavırların savunulmasına, proletarya mücadelesinin örgütlenmesi ve merkezileştirilmesine, ayaklanmanın yönetilmesine/ yönlendirilmesine vb. elverişli bir yapı, proletaryaya hizmet etmek ve ayaklanmasını zafere ulaştırıncaya kadar yönetmek için gerekli ve kaçınılmaz bir koşulu oluşturur ; ama bu, **gerçek bir komünist devrimi yönetmek** ve proletaryanın uluslararası merkezî öncüsünü oluşturmak için yeterli değildir.

1917-23 devrimci dalgasının en yüksek aşamasında proleter hareketin (uluslararası bir güç ve parti olarak oluşum içindeki bir hareket) asıl sınırı, – dünyanın ve onun dönüştürülmesinin sosyal-demokrat anlayışının tamamen egemen olduğu¹⁶ Bolşevikler'inki gibi bir örgütün, yalnızca Rusya'da değil ama bütün dünyada biçimsel proleter yönü tutmuş olması nedeniyle – Sosyal-Demokrasi'nin temelleriyle genel bir kopuş bazında oluşmuş bir öncü üretememiş olmasıdır.

Bütün bunların sonuçları da şunlar oldu :

- ✓ Bolşevikler Rusya'da ulusal sermayenin yöneticileri, burjuva devletin idarecileri ve de proleter ve komünist mücadeleye karşı bütün baskıların kanlı şefleri oldular.
- ✓ Uluslararası alanda da Bolşevikler, daha kuruluşundan itibaren ulusal rus devletinin ihtiyaçlarının ve sermayenin çıkarları doğrultusunda çırpındıkları bir yapı (III. Enternasyonal) oluşturarak, proletaryanın dünya çapında bir güç olarak örgütlenmesi zorunluluğunu biçimsel yapısına kavuşturdular.. enternasyonalist bölüğülerin tasfiyesiyle somutlaşacak ve halk cepheleriyle, tek ülkede sosyalizmle, örgüt içi tasfiyeleriyle vs doruğuna ulaşacak olan bir eser.

SOSYALİST GEÇİŞ EFSANESİ

YA DA

BOLŞEVİKLERİN İKTİSADÎ ve TOPLUMSAL SİYASETİ

„Topluluk olarak para, karşısında kendisinden üstün bir güç bulmaya tahammül edemez.“
(Marx, “ Grundrisse “)

BÖLÜM I

Giriş

Biz devrimciler, büyük toplumsal efsanelerin devasa gücünü hep küçümser ve en bayağı cinsinden birer efsane olan büyük dinlerin bugün hâlâ sahip oldukları etkiyle, prolataryayı köle olarak tutmadaki becerileri karşısında şaşırıp kalırız. Hakim ideolojinin egemen sınıfın ideolojisi olduğunu ve eğer proleter devrim zorunlu olarak bilinçli bir devrim olacaksa, bunun ne çoğunluğun bilinci anlamında (bütün halkçı-demokratların düşündüğü gibi) ne de başka çareleri olmadığı için yalnızca bu nedenle devrime katılacak olan geniş yığınların bilinci anlamında olmayacağını... hiç kuşkusuz asla yeterince yinelenmiş olmayacağız. Bu devrim, var olan praksisin dünya çapında bir parti olarak örgütlenmiş uluslararası proletaryanın tarihi yönetimini/yönelimini oluşturan enternasyonalist komünistlerin, devrimci militanların örgütü tarafından alaşağı edilmesi anlamında bilinçli bir devrim olacaktır.

„Sosyalist ülkeler“in özellikle de „sosyalist Rusya“nın varlığı efsanesi dışında başka hiçbir efsane, proletaryanın bölünmesiyle ve genel dünya çapındaki perspektiflerinin zayıflaması konusunda bu kadar belirleyici bir güce sahip olmadı.

Uluslararası burjuvazinin çıkarlarına özellikle yarayan bu efsane, Rusya’da olduğu kadar Batı’da da, bu ülkelerdeki kapitalist birikim bunalımı ve „sosyalist“ denilen ülkelerdeki (asıl olarak Polonya, Macaristan, Doğu Almanya ve Romanya’da) proletaryanın yeniden yüze çıkış girişimleri karşısında etkisini göstermiştir bugün. Bu proleterlerin Batı’dakiler türünden demokrasi talepleri içinde bölünmüş olarak kalmaları bu yüzdendir ; dünya proletaryasının geri kalan bölümünün, bu mücadelenin kendi mücadelesi olduğunu ve bu mücadelede aynı düşmana karşı aynı amaçların söz konusu olduğunu (20. yüzyılın başında beş kıt’anın beşinde olanlar gibi) görmelerini engelleyen de buydu.

Bu efsanenin gücü, Rusya’daki sermayeye özgü ve asıl nedeni çoğu zaman bürokrasiye, stalinciliğe, „diktatörlüğe“ atfedilen çelişkilerin her seferinde daha şiddetli açığa çıkmaları karşısında daha iyi hazırlanmış, kuramlaştırılmış bakış açısında da kendini gösterir. Hatta soruları şu biçimlerde koymaya kadar varılır : „Sosyalist dönüşüm süreci ne zaman felce uğradı ? Nasıl olurda Rusya artık sosyalist olamaz ? Ne zamandan beri ? Sosyalizmin tasfiyesine götüren süreç hangi süreçtir ?“

Her hâl ve kârda kaba bir önyargıdan yola çıkan ve herkes tarafından bir doğma olarak kabul edilir şu : belirli bir anda Rusya’da sosyalist dönüşüm süreci başlamış olmalıydı.

Bu metinde, bir dizi belirlemeleri (muzaffer proleter ayaklanma, sosyalizmin zaferi, ulusallaştırmalar ve sosyalizm, devletçi sanayileşme ve sosyalizm, zorunlu kollektifleştirmeler ve sosyalizm vs.) hareket noktası olarak alan bakış açısını inceleyecek ve eleştireceğiz. Bu türden belirlemeler, burjuva bir alanda, onların isyancı içeriklerini çıkartarak, sınıfsal doğalarını değiştirerek proleteryanın mücadelelerini tekrar ele geçirmeye yararlar ; bu bakış açısı yalnızca komünist hareketin dünya çapındaki ve yaygınlaşmış yeniden yüze çıkışıyla süpürülüp atılabilecektir.

„Rusya’da belirli bir anda sosyalist dönüşüm başlatıldı, ama daha sonra bu süreç tasfiye edildi“ şeklindeki bayağı bir önyargıyı temel alan bütün bu soruları tartışmak yerine, biz asıl soruyu soracağız : 1917’den bugüne kadar Rusya’da sosyalist dönüşüm başlatıldı mı ?

Bu çalışmada (ve onu tamalayan „Sosyal-Demokrat Sosyalist Dönüşüm Kavramı“ başlıklı metinde), klâsik yazarlara göre devrimci dönüşümün temelini oluşturanın altını çizmekle başlayacağız ; daha sonra Rusya’da bu dönüşümün gerçek imkânları ile bolşevik hükümet tarafından fiilen uygulanmış siyaset ve bu siyasetin sonuçlarının neler olduğunu göreceğiz... bize **bu soruyu olumsuz olarak cevaplama** olanağını veren de budur. **Devletin yönetimini** (Lenin), öne sürüp uyguladıkları siyasetin kapitalizmi geliştirmeye ve onun övgüsünü yapmaya yönelik olduğunu itiraf etmeye itmiş olan komünist solların gerçekleştirdikleri eleştirileri de göreceğiz çok kısa olarak. Leninistlerin görüşlerinin eleştirisi, bırakın sosyalist dönüşümün olmadığını, başlamadığını dahi değil yalnızca, üstelik bu sınıf hiçbir zaman toplumu yönetmemiş olduğu için Rusya’da proletarya diktatörlüğünden söz etmenin anlamsızlığını da açıkça ortaya koyma imkânını verecek bize : sermaye Rusya’da diktatörlüğünü uygulamayı hiç durdurmadı ve de bütün çaba ve isteklerine rağmen Bolşevikler sermayenin en uygun görevlileri oldular.

BÖLÜM II

Para ve Topluluk

Komünistlerin programını (art arda gelen tarihsel kesinlemelerin sonucu olan bir program), ücretli çalışmayı¹⁷, metâyı, parayı vs. ortadan kaldırmak ve metâ temeline dayanmayan sınıfsız, devletsiz, ulusların olmadığı bir toplum kurmak için, gerçek bir insanî topluluk için üretim araçlarının mülkiyetini ortadan kaldırmak amacıyla proletaryanın egemen sınıf sıfatıyla oluşması olarak çok kısa bir biçimde özetleyebiliriz.

Burada bu programı açındırmayacağız, ama devlet yönetimi **faaliyetinin** yerini belirlemenin ve onun sosyo-ekonomik perspektiflerini anlamının kaçınılmazlığı ölçüsünde bu programa (Bolşevikler’in programına karşıt olan) başvuracağız.

Ne var ki onu daha iyi kavramamıza yarayacak olan ekonominin devrimci eleştirisinin merkezî görünümünden birinin altını çizmememiz de edemeyeceğiz : para, topluluk olarak para, bütün diğer toplulukları dışlar, reddeder, engeller.

Para¹⁸, tıpkı birey veya metâ ya da devlet gibi, bir anlaşmadan doğmaz, ama değişimin toplumsal

bir üründür. O bir tarihsel belirlemeler bütünlüğünden hareketle sermayeye dönüşümüne kadar olan gelişimi yoluyla ortaya çıkar, kendini gösterir.

Ürünler değişim değeri olarak toplumsal bakımdan belirlenmeye başladıkları andan ve metâ da kullanım değeriyle değişim değerinden oluştuğu andan itibiaren, değişim değeri, ürününkünden ayrı bir değere sahip olmaya başlar...

«Metâların kendilerinden ayrılmış ve bizzat kendisi onların yanında bir metâ olarak var olan değişim değeri, paradır. Değişim değeri olarak metânın tüm özellikleri, metâdan farklı bir nesne olarak ve onun doğal varoluş biçiminden ayrılmış toplumsal bir varlık biçimi olarak parada görünür. [...] Özel metâların yanında paranın varlığından doğan karışıklıkları ve çelişkileri paranın biçimini değiştirerek ortadan kaldırmanın olanaksızlığı gibi, (...) ürünlerin toplumsal biçimi değişim değeri olduğu sürece, bizzat parayı kaldırmak da imkânsızdır.» (K. Marx, „Grundrisse“, cilt I, „Para Bölümü“, alt başlık : „Paranın Doğuşu ve Özü“)

Değişim değerini yok etmeksizin toplumsal para ilişkisini tasfiye etmek tamamen anlaşılmaz ve hayalci; bütün metâ toplumu, „parasal“ bir toplumdur. Metânın temellerini yok edecek olan bir süreç olmaksızın, parayı bir başka şeyle ikame etmenin bütün çabaları, örneğin harcanmış emek karneleri gibi, ister istemez başarısızlığa götürür.

Fizikî maddenin çok büyük ölçülerde değişebilme gibi bir özelliği de olsa, para özel işin yegâne toplumsal yoğunlaşması/özeklenmesi olarak, toplumsal emek olarak yani topluluk olarak tekrar ortaya çıkacaktır. Ve karşılıklı olarak, toplumsal „para“ ilişkisinin hakimiyeti altındaki bütün toplum, bağrında paranın üretilmiş fizikî maddeleri yönettiği (son tahlilde dağıtımı da) bir metâ toplumdur zorunlu olarak...

«*Bizzat topluluk* olarak para, karşısında kendisinden üstün bir güç bulmaya tahammül edemez.» (K.Marx, a.g.e., „Para Bölümü“nün üçüncü ve son kısmı)

Paranın sermayeye dönüştürülmesiyle insanlar arasındaki bütün diğer topluluk biçimlerinin dışlanması – yadsınmış olmaktan çok uzak – bu süreci, niceliksel ve niteliksel daha bir üst seviyede yeniden üretilmiş olur. Gerçekte sermaye olarak para, yani içinde her şeyin değerini gerçekleştirmesi sürecine bağlı olduğu genel toplumsal bir ilişki olarak ilkin paranın toplumsal bir belirlemesidir... ama yine de onu aşan ve aynı zamanda bütün diğer belirlemeleri kapsayan bir belirleme.

«Öyleyse birinci yanıla ücretli emek ikincisiyle sermaye, gelişmiş değişim değerinin ve onun cisimleşmesi olarak paranın farklı biçimlerinden başka şeyler değildirler. Para aynı anda hem herkes için varoluşun evrensel özü olduğu ölçüde gerçek bir topluluktur, hem de herkesin ortak bir üründür. Ama daha önce gördüğümüz gibi, topluluk, paradaki salt bir soyutlama, birey için mutlak, tesadüfi bir nesne ve bireysel olarak aynı zamanda halis bir tatmin aracıdır.» (K. Marx, a.g.e., cilt I, „Para Bölümü“nün üçüncü ve son kısmı)

Sonuç olarak parayla birlikte düşünülen sosyalizm, saçma bir soyutlamadan başka bir şey olamaz... dışsal ve raslantısal bir topluluk, **kurgusal bir topluluk**. Komünizmin kesinlenmesi olmaktan çok uzak, bu topluluk, tersine sermaye hakimiyeti altında toplumsallaştırmanın tipik bir olumlamasıdır : paranın varlığı emeğin doğrudan toplumsal olmadığını, ama özel olduğunu ve „toplumsal“ olmak için paraya (böylece toplumun yerini alan bu aracıya) ihtiyacı olduğunu kanıtlamaya devam eder. Para-sermayenin¹⁹ bu toplumsallaştırılması, bütün diğer toplumsallaştırmaları ortadan kaldırır, reddeder.

Üstelik değişim değerinin sermayeye dönüşmeye kadar gelişmesi, herhangi bir olasılık olmaktan çok uzak, tersine önüne geçilemez bir süreçtir ve metâda içerilir.

Marx'ın dediği gibi :

«Değişim değerinin sermayeye dönüşmeye kadar gelişmemesini veya değişim değeri üreticisi emeğin ücretli emeğe dönüşmeye kadar değişmemesini istemek, dindarca olduğu kadar aptalca da bir temennidir.» (K. Marx, a.g.e., cilt I, „Sermaye Bölümü“nde Proudhon ve Bastiat üzerine olan kısım)

Stalinciler, troçkistler ve diğer burjuva sosyalistler tarafından sıkça inkâr edilmiş bir olgunun burada altını çizmeye özellikle önem veriyoruz : Marx için olduğu gibi bizim için de, değişim değerinin hakimiyeti altındaki bütün toplumlar kapitalist bir toplumdur, tıpkı ücretli emeğe dayanan bütün toplumların da kapitalist bir toplum olmaları gibi.

Marx'tan aktarmalar yapmanın önemi burada ortaya çıkmayan bir sorundur, çünkü o gerçekte, sözde „sosyalist dönüşüm“ün bütün öncüleri için bu konuda gerçek bir otorite ve Bolşevikler'in asıl kuramsal başvuru kaynağı (duruma göre az ya da çok vakıf olunan) olacaktır. Kimi bölümlerini aktardığımız söz konusu kitabın Bolşevikler tarafından bilinmediği buna karşı ileri sürülebilir.²⁰ Sağladığı aydınlık, açıklık için ve ele aldığı konuları bireşimleme gücü nedeniyle yine de bu eserden yararlandık. Örneğin bu konudaki çeşitli ve değişken katkılarında Bordiga'nın da yeterince gösterdiği gibi, bu tezler zaten Marx ve Engels'in eserlerinin hemen hemen her yerinde bulunabilirler. Ayrıca falan ya da filân bolşevik için anlaşılmaz, bulanık kalmış olan sosyalizmin metâ olmayan niteliğidir ; anlamadıkları değişim değeri, metâ, para, ücretli emek ve kapitalizm arasındaki bölünmez birliktir ; ya değilse ne «Grundrisse»in Bolşevikler tarafından okunmamış olması ne de Marx ve Engels'in eserlerinin bütününde bu konudaki açıklık eksikliği olgusu değildir (bu tezler «Ekonomi Politigin Eleştirisine Katkı»da, «Kapital»de, «Anti-Dühring»te tamamen sarıhtirler), ama daha ziyade uluslararası özellikle de rus Sosyal-Demokrasisine özgü önyargılardır ve onların ideolojisidir. Daha sonra bütün olacaklarda, Bolşevikler'in dünyanın sosyal-demokrat burjuva kavranışında biçimlenmiş olduklarını ve büyük çoğunluğunun Sosyal-Demokrasi'nin şefleri tarafından yapılan revizyonları, tahrifatları, yeniden tercümelemleri ve yorumları Marx ve Engels'in kuramları olarak kabul ettiklerini kesinlikle unutmamalıyız : uluslararası düzeyde Kautski ve Rusya'da da Georges Plekhanov tarafından yapılan marksizmi tanıtma yazıları sanki Marx ve Engels'in eserleriyle özdeşmiş gibi !

BÖLÜM III

Devrimin Zayıflıkları

Genellikle Rusya'daki sosyo-ekonomik dönüşüm imkânları üzerine olan bütün açıklamalar, bu ülkede var olan yoksulluğun ve „gelişme eksikliği“ ya da kapitalizm-öncesi yapıların varlığı olgularının bir çözümlemesiyle başlar. Bu bakış açısını toptan reddediyoruz. Aslında çarlık Rusya'sında var olan yoksulluk, rus ulusal sermayesinin gelişme eksikliği sonucu değildi²¹ (kapitalist-olmayan denilen yapıların hiç değil), fakat tersine, – sefaleti üreterek ve emperyalist bir savaşa iterek (1914'te somutlaşacak olan) – dünya kapitalizminin çelişkili ve genelleşmiş gerçek gelişimi tarafından üretilmişti.

Üstelik genel olarak söylenenin tersine, dünya burjuvazisi tam da çarlık döneminde, bu ülkeyi dünyanın dördüncü büyük iktisadî gücü olarak sınıflamaya elveren çok yoğun ve çok önemli bir sanayiye sahipti Rusya’da. Ayrıca Petrograd ve Moskova gibi şehirlerdeki proleter yoğunlaşma, dünyadaki en önemli yoğunlaşmalardan biriydi. Hiç kuşkusuz nüfusun en büyük bölümü kırlarda yaşıyordu... her şeyi „köylülük“ üzerine odaklayan bütün betimleyici çözümlerlerin (anti-diyalektik, devrimci toplumsal proje ve perspektifleri enenmiş çözümlerler) durmadan tekrar ettikleri gibi. Bu görüş, üretim koşullarıyla çalışma [emek] nesne ve araçlarının bütün mülkiyet biçimlerinden (bu ilişkiyi alalayarak gizleyen çok sayıdaki tüzel biçime rağmen, bu kesim tamamıyla ücretlilik üzerine temellenmiş olarak kalır) ayrılmışlıklarıyla nüfusun bu bölümünün proleterlerden oluştuğu olgusun inkâr etmez yalnızca, ama aynı zamanda ulusal ve uluslararası sermayeye karşı olan bütün hareketi de (bütün hükümetlere karşı gelerek şehirleri ve kırları sarmış olan ve de sokaklarda, fabrikalarda, işyeri komitelerinde, Sovyetler’de ve orduda burjuva devletin dağılmasının asıl gücünü oluşturan genel taleplere ilişkin bir hareket)²² çıkarıp atar, karalar.

Sınıf olarak proletaryanın – şehirlerde ve kırlarda («köylülük» ve «şehirlilik»... burjuva ağzıyla bizzat yaşamın kabaca inkârı !) canlılığa götüren – bu genel tavrını yadsımak, İşçi ve Asker (üniformalı giymeye zorlanan ve devrimci mağlûbiyetçilik eyleminde proletaryanın belirleyici bir bölümünü oluşturan bizzat şu askerler, şu kırdan gelmiş «köylüler») Sovyetleri’nin tarihini yadsımak ve sonuçta rus devrimini inkâr etmektir.

Öyleyse Rusya’daki devrimin sınırlarını köylülerin sayısı (ve nüfus içindeki görece önemleriyle), sermayenin gelişme eksikliğiyle ve «feodalizm»le açıklamak, temel bir hatadır.²³ Gerçekte devrim girişimi, üretici güçlerin – bölge bölge, ülke ülke – bir gelişimiyle doğrusal olarak belirlenmedi hiçbir zaman ve iktisadî-toplumsal dönüşüm imkânları da «daha gelişmiş» ülkelerde (kamuoyunun, yani düşmanlarımızın terimleriyle konuşursak) hiçbir durumda Rusya’dakinden daha büyük olmadılar.

Bu açıklama, bütün bu çalışma boyunca göreceğimiz gibi, sermaye ve burjuva devlet tarafından – kendini tamamen Bolşevikler’in ağzından dile getirerek, ifade ederek – toplumsal devrime karşı, proletaryaya karşı bütün iktisadî siyasetini haklılamak amacıyla kullanılmış genel bir bahane oldu. İktidardaki Bolşevikler’le önemli iktisadî ve toplumsal değişiklikleri gerçekleştirmek için devrimin çok zayıf olduğu ortaya çıkmışsa, bu asıl olarak **iki neden** yüzündendir :

1. Bir tek ülkede metâ ilişkilerini yok etmenin genel imkânsızlığı (yani «sosyalizm» ve «ülke» arasındaki toptan karşıtlık) ve komünist devrim/kapitalist karşı-devrim çelişkisinde (diğer ülkelerde ve kıt’alarda devrimin art arda gelen yenilgileri) uluslararası güçlerin kaşılıklı bağıntılarının elverişsiz gelişimi.
2. Rusya’da Sosyal-Demokrasi ile her seviyede yetersiz kopuş gibi (bkz. «Sosyal-Demokrat Sosyalizme Geçiş Kavramı» başlıklı makale), proletaryanın ve uluslararası yönetiminin programsal ve örgütsel zayıflıkları.

Bu iki görünüşün birbirlerinden ayrılmaz oluşlarının, birbirlerini koşullandırmış olduklarının altını çizmek gerekir. Uluslararası bir parti olarak proletaryanın örgütsel zayıflığı (onlarca yıllık sosyal-demokrat karşı-devrimin ürünü), genel örgütsel dağılımını, ülke ülke yenilgilerini ve Rusya’da kapitalist karşı-devrim lehine bir siyasetin uygulanmasını belirledi.

Nesnel ve öznel unsurlar arasında sıkça yapılan metafizik bölünme, karmaşık bir bütünün dinamik ilişkilerini yalnızca daha da anlaşılabilir kılar : güçler arasındaki **nesnel** karşılıklı bağıntı, birbirlerine

karşı olan güçlerin yani **öznel** unsurların bilinç ve yapılarını kendi içinde toplar ve ona bağlıdır. Bu yöntemimizin [metodoloji] abecesidir ; söz konusu olan kaba materyalistlerin yaptığı gibi **nesnel** dünyayı «olduğu haliyle» seyretmek değil, ama **öznel, devrimci** ve karşı-devrimci insansal bir uygulama olarak nesnel güçler arasındaki tüm bağıntıyı anlamaktır, kavramaktır.²⁴

Rusya’da karşı-devrim ve kapitalizmin gelişmesi üzerine olan bütün çalışmamız ve özel olarak bu ülke üzerine olan özel kısa açındırmamız, hareket noktası olarak bütün söz konusu dönemin uluslararası ve bütünlüklü görünüşü üzerine temellenir. Ne devrim ne karşı-devrim «rus» değildir ve de çeşitli güçlerin uluslararası boyuttaki karşılıklı etkileşimlerinin bütünlüklü bir anlayışı olmaksızın anlaşılabilir. Bu yaklaşım bütün incelememizde ve kuramsal açındırmalarımızda yer alır ve – her ne kadar izleyen bölümde dünya çapındaki çelişkilerin Rusya’daki somutlaşması üzerinde yoğunlaşacaksa da – okuyucu bu yaklaşımı hiçbir durumda gözden ırak tutmamalıdır.

Oysa Rusya’da proletaryanın **nesnel** zayıflığının kendini nasıl ifade ettiğini ve nasıl gerçekleştiğini incelemek, «devrim»i yönettiğini iddia etmiş ama aslında kapitalist karşı-devrimin yeniden örgütlenmesini yönetmiş olanların (Bolşevik Parti) insanî, iradî uygulamalarını, öznel pratiklerini eleştirme anlamına gelir.

Uluslararası Sosyal-Demokrasi’nin ve Bolşevikler’in de bir bölüngüsünü oluşturduğu Rusya’daki Sosyal-Demokrasi’nin genel anlayışını sergilemiş olduğumuz önceki metin, bu konuda temeldir. Bu metinde de bu anlayışın [kavramın] sonuçları incelenir... Bolşevikler’in sosyalizme geçiş görüşleriyle uyum içindeki iktisadî ve toplumsal siyaseti uygulama girişimlerini ele alır.

Lenin’in şu pek ünlü sloganı bu sosyal-demokrat görüşü tam olarak özetler ; üstelik bu slogan iktisadî politika ve bütün toplum için bir kılavuz haline gelecektir ayrıca :

«Komünizm, Sovyetler’in iktidarı artı bütün ülkenin elektrikleştirilmesidir.» !!!²⁵

BÖLÜM IV

İktidardaki Bolşeviklerin İktisadî ve Toplumsal Siyasetleri : Genel Yönelim

Proletarya sermaye ve savaşa karşı mücadele etmişti ; bütün sözde değişiklikleri her seferinde daha mücadeleci ve şiddetli bir biçimde reddetmişti ; ve bunu en köktenci partiyi (bolşevik) iktidara yükseltinceye kadar sürdürdü. Ne var ki yöneliminin (tastamam kelimenin tarihsel anlamında toplumsal projesindeki yönelimi) sağlamlaştırılması sokaklardaki, cephedeki, kırlardaki vb. özerkliğe, bu artan mücadeleciliğe eşlik etmemiştir... her ne kadar şiddet, ordunun dağıtılması, devrimci yıldırıcılık, ayaklanmayı hazırlama ortak faaliyet sorunlarında önemli ilerlemeler olmuşsa da. Buna rağmen toplumsal talepler tamamen aynı kaldılar : «ekmek», «barış», «toprak».

Bir toplumu kendi gerçek sınıf çıkarlarına göre yönetmekte yetenekli olmaksızın, kendini o toplumun yönetimi olarak kabul ettirmeye, proletaryayı böylesi acınacak bir duruma götürmüş olan olgu ... devrimci diktatörlüğün, devrimci şiddetin gerekliliği savı eşliğinde karşı-devrimci belirleyici bir ağırlığa sahip olmuş olan devrimci toplumsal projenin (sermayenin ve ücretli emeğin ortadan kaldırılmasının) bu bilisizliğidir.

Bolşevik Parti bu çelişkinin yoğunlaştığı bir buluşma noktası oldu. Aynı anda hem bu çelişkinin

kutupları onun içinde daha açık ve daha şiddetli bir biçimde bölünmüşlerdi, hem de bu Bolşevik Parti, söz konusu çelişkinin kapitalist karşı-devrim lehine çözümünün asıl görevlisi oldu. Bu partinin yürütmüş olduğu siyaset gibi, Bolşevikler'in tavırlarının önemi de işte buradan gelir.

Rus proletaryasının ve çelişkilerinin görevlisi ve tercümanı sıfatıyla Bolşevik Parti, pek çok kuşku ve kararsızlıktan sonra²⁶, sonunda bir ayaklanmayla toplumun yönetimini üstlendi.

Güçlü yanlarıyla zayıflıklarıyla bu parti, diktatörlüğün gerekliliğini açıklamak ve onu üstlenmekte doğrudan doğruya yetenekli olacak, ama toplumun devrimci projesine doğru devrimci sloganlarla proletaryayı yönetmekte yeteksiz olduğunu ortaya koyacaktır. Tam tersine, Bolşevikler «devrimci program» düzeyinde bir burjuva demokratik önlemler paketini (barış, ekmek, toprak, ordunun demokratikleştirilmesi, işçi kontrolü vs.) uygulamakla yetinecekler... işçilerin istediği²⁷ ve özellikle **Sovyetler**²⁸ aracılığıyla talep ettikleri önlemler.

Genel olarak bolşevik iktidarın birinci evresi çok yetersiz incelenmiştir ; «sosyalizme geçiş» efsanesini koruyan, sürdüren de budur. Bu çalışmamızda özetlediğimiz gibi, aslında uluslararası güçlerin aralarındaki bağıntıyı, üretim ilişkilerinin evrimini, ideolojiyi, Bolşevikler tarafından alınmış ilk tedbirleri ve niyetlerini gerçekten göz önüne alırsak, doğrudan 1917 «devrimi»yle başlayan sosyalist iktisadî dönüşüm tezi çöker. Diğer yandan bütün büyük sorunlar, kararlar, karşıtlıklar daha bu ilk yıllarda belirlenmiş olacakları ve çelişkilerin daha sonraki gelişimi elan var olan bir durumun gelişmesinden başka bir şey olmadığı için, **bu dönemin incelenmesi belirleyici bir öneme sahiptir.**

Öyleyse Bolşevikler tarafından fiilen savunulan ve uygulanan siyasetin ne olduğunu görelim... Askerî durumun gözden geçirilmesinden sonra Bolşevikler, anlayışlarına ve işçilerin çoğunluğunun isteğine uygun olarak hükümeti kurma plânlarını açıkladılar. Bolşeviklerin öne sürmeye çalışacakları program («halkın uğrunda mücadele ettiği» ve Bolşevikler'in de onu uygulamayı üstlendikleri program), Lenin'in resmen açıkladığı geçici hükümetin görevden alınmasının ve «devlet iktidarı, Petrograd işçi ve asker Sovyeti örgütünün yani Petrograd proletaryası ile garnizonunun başında bulunan Askerî Devrimci Komite'nin ellerine geçmiştir» («Rusya Yurttaşlarına» başlıklı resmî bildiri) kararında bulur özetini.

Lenin ve Bolşevikler'e göre bu program, «... acil bir demokratik barış teklifi, toprak sahiplerinin mülkiyet haklarının ilgası, üretimin işçisel denetimi, bir sovyet hükümetinin kurulması»dır. («Rusya Yurttaşlarına»)

Utkulu ayaklanmanın hemen ertesinde²⁹ bu, sermayeye ve savaşa karşı olan proletarya mücadelesini saçma bir karikatüre indirgeyerek, demokrasiyi yeniden örgütlenme tedbirler paketini onun önüne bir amaç olarak koyarak, söz konusu mücadelenin tasfiye edilmesiyle aynı şeydir. Sosyalist mücadeleden, devrimden tek bir kelime yok, ne de proletaryadan, fakat halkın (proletaryayı gömmek için bütün burjuvazinin dilinin ucunda olan, söylemeye can attığı tarihin şu bilinen „özne“si halk) sahiplenmesi gereken hafiften utangaç reformcu bir programın onaylanması. Doğrusu bu da Lenin'in bu zafer bildirgesinde uluslararası proletaryaya değil de, tam da „Rusya Yurttaşlarına“ hitap etmiş olmasıyla tamamen uygundur (hareketin enternasyonalist ve devrimci karakterinin inkârıdır bu ; halkçı, demokrat ve ulusalcı bayrağın dayatılmasıdır).

Aynı gün bu program Lenin tarafından «Rusya Asker ve Delegeler Sovyetleri'nin İkinci Kongresi»ne açıklandı³⁰ :

«Sovyetler iktidarı,

- 1) bütün halklara acil ve demokratik barışla, bütün cephelerde derhel bir silâh bırakışması önerecek ;
- 2) toprak sahiplerinin, eşrafın ve manastırların topraklarının tazminatsız olarak köylü komitelerine devredilmesini güvencesi altına alacaktır ;
- 3) ordunun tamamen demokratikleştirilmesini gerçekleştirerek asker haklarını savunacaktır ;
- 4) üretimin işçiler tarafından denetimini düzenleyecektir ;
- 5) belirlenecek bir sürede Kurucu Meclis'in toplanmasını garanti edecektir ;
- 6) şehirlerin ekmek ihtiyacını ve kırların temel ihtiyaç kalemlerini sağlamakla ilgilenecektir ;
- 7) Rusya'da yaşayan bütün uluslara gerçekten kendi kaderlerini belirleme haklarının güvencelerini verecektir.» (Lenin, „İşçiler, Askerler ve Köylülere“, Sovyetler'in II. Kongresi)

BÖLÜM V

Bolşevikler'in İktisadî ve Toplumsal Siyasetleri : Anlamı, Uygulaması ve Tarihsel Proje

Uygulanmasına ilişkin en iyi tahminlerle bile bu programın rus toplumunun kapitalist niteliğini kesinlikle tehlikeye sokmadığı gün gibi ortadadır.

Rusya'daki sosyalist dönüşümle ilgili bütün efsaneler, ya Bolşevikler'in uygulamış oldukları politikanın eksiksiz cahilliğinden ya da yukarıda sıralanmış tedbirlerden herbirinin anlamının ve tarihsel gerçekleştirmelerinin sistemli bir biçimde gizlenmelerinden kaynaklanır. Uygulamadaki sonuçları gibi bu önlemlerin niteliklerinin çözümlenmesinin önemi de buradadır. Artık onları birer birer ele alabiliriz...

1) „Acil ve Demokratik Barış“

„Acil ve demokratik barış“, burjuva programı kabul etmek ve emperyalist savaşa karşı uluslararası bir „iç“ savaş yani devrimci mağlûbiyetçilik yönergesinden, dünya proletaryasının uğrunda mücadele ettiği her yerde ve Rusya'da da uluslararası devrimci öncünün onunla özdeşleştiği bir yönergeden vazgeçmek demektir.

Gerçekte bu, savaşların uluslar arasındaki ilişkiler temelinde yok edilebileceği yanılgısını – bilerek veya bilmeyerek –sürdürüp gitmekti. Bu siyaset, Bolşevikler tarafından temsil edilen Rusya'daki devletle alman generalleri tarafından tarafından temsil edilen Almanya'daki devlet arasındaki³¹

görüşmeler sayesinde hemen uygulandı ve Brest-Litovsk barış anlaşmasıyla somutlandı (Şubat 1918). Aslında burjuva sosyalist, pasifist, ulusal savunmacı bir süreklilikte yer alan ama enternasyonalist devrimci olmayan bu anlaşma, uluslararası proletarya mücadelesine ve onun çıkarlarına (özellikle Rusya ve Almanya'da) karşı yürütülmüş olan uzun bir dizinin, bir dizi politikanın ilki olacaktır. Bu ülkelerde yeniden üretilmekte olan sermaye, ticarî, malî ve askerî ilişkileri güçlendirecektir. Pek çok sallantı ve tereddüitten sonra bu aynı demokratik barış siyaseti, yani emperyalisler arasındaki güç ilişkileri ile askerî bakımdan daha da güçlenmeyi sağlayan tamamlayıcı ilişkiler, kapitalist savaşın başında [II. Dünya Savaşı, 1939] Stalin tarafından yönetilen rus devletini, Hitler tarafından yönetilen alman devletiyle aynı yanda yer almaya yöneltecektir.

2) „Toprak Sahiplerinin, Eşrafın ve Manastırların Topraklarının Tazminatsız Köylü Komitelerine Devredilmesi“

„Toprakların kamulaştırılması ve köylü komitelerine devredilmesi“, olgusal bir durumun yasallaştırılmasına ve yönlendirilmesine tekabül ediyordu : toprak işgalleri ve kamulaştırmaları, son aylardaki devrimci eylem ve çalkantıların gündemini oluşturuyordu zaten. 1917-18 kışı boyunca eski „zengin köylüler“in³² topraklarının bir bölümü gibi devletin, kilisenin ve toprak sahiplerinin topraklarının büyük bölümünün kamulaştırılması, kent Sovyetleri'nin etkin desteği ile hızlandı. Ama nesnel olarak kapitalizmin bütün biçimlerine karşı gelişmiş olan bir mücadeleyi yani bütün sömürüye – bu sömürünün sayelerinde gerçekleştiği doğrudan biçimler (resmî ücretlilik veya küçük mülkiyet kılığındaki ücretlilik) ne olursa olsun – karşı ve üretim araçlarının yeniden sahiplenilmesi için olan bir mücadeleyi toplumsal devrime fiilen yöneltmek yerine, Bolşevikler onu „toprak köylünün“ gibisinden eski bir sloganlarına yönelttiler (bu, bütün halkçı partilerin ortak yanıdır) ; bu da, gerçekte küçük-burjuva mülkiyetini ve genel olarak sermayenin kargaşalı [anarşik] gelişimini desteklemiştir. Eskiden olduğu gibi bu türden tedbirleri – barışı (başka bir çözümün olmayışıyla

canlılığını felç edebildi ve, nihayet toraklarını sahibi oldukları (Bettelheim tarafından aktarılan sovyet sayılamalarına göre 1919'da toprakların % 96,8'i „bireysel olarak“, % 0,5'i tarım kooperatifleri tarafından, % 2,7'si de devlet çiftliklerince işleniyordu) zehabına kapılan tarım işçilerinin bu kuruntusu temelinde proletaryayı yeniden örgütleyebildi. „Kollektif bir tarım değil ama tam da ‚bireysel‘ ve sonuç olarak her üreticinin kendi ürünüyle istediğini yapabildiği (ürünlerini **satabilir** ve özgürce **biriktirebilir**) bir tarımı sağlayan, güvence altına alan toprakların yeniden dağıtımının siyasî bir örgütü“ („SSCB'de Sınıf Mücadeleleri“, 1917-1923) olmasının dışında, kollektif bir üretim birimi sıfatıyla Mir'den hiçbir şey kalmadığını bizzat Bettelheim'in kendisi de açıkça kabul eder. Dahası Mir metâ toplumunun, ücretli emeğin ve sermayenin yeniden örgütlenmesinin temelinden başka bir şey olamazdı, fakat kapitalist üretim birimleri ile bu eski kırsal topluluğu birbirine karıştırmaktan doğan bütün anlaşmazlık, karışıklık (toplumsal düzlemde gerçekten var olmuş ve çok zararlı etkilere yol açmış olan bir anlaşmazlık) yalnızca karşı-devrime yarayabilir.

Duruma kısaca bir göz atarsak... Toprak mülkiyetini küçük özel üretime yönelten bu kamulaştırma tedbirlerinin ne kadar felâketli oldukları ortaya çıktı. 1918 yazında artık tarımsal üretimin artışından değil ama yıkıcı gerilemesinden, şehirlerdeki yaygın kıtlıktan vs. söz ediliyordu. Enflasyon yaygılaşır ; şehirler hiçbir şey satın almaya yaramayan kâğıt paraların istilâsına uğrar. Tarım kapitalistleri vurgunculuğa başlarlar ; ellerindeki hububatı satmakta hiçbir çıkarları yoktur (lâkin vergilerini adına para denilen değersiz kâğıt parçalarıyla öderler), bu nedenle hububat istiflerini arttırarak aşırı kazançlar elde etmeyi yeğlerler. Diğer taraftan 1917 sonunda çıkartılan kararnemelerle „tasarruf sahip“liğinden bir paça toprağın „mülk sahipleri“ne dönüşmüş olan proleterler – tam da bu „mülkiyetçilik“ kuruntusu döneminde – kendilerini açlıktan ölmekte olan şehirli işçilerle pek de dayanışma içinde hissetmiyorlardı doğrusu ; ayrıca „mülk“lerinin boyutları pek küçük olduğundan, ürünlerinin miktarı da pazarlamak için yetersizdi. Sermayeyi korumuş olan toplumsal döşeği sağlamlaştıran ve üretimin önemli bir bölümünü geri çeken küçük mülkiyet artışının (geçici bir süre içindi ama belirleyici bir dönem oldu) çabucak yeni bir enflasyon hızlandırıcısına dönüşmesi demektir bu. „Nisan Tezleri“nde Lenin'in savunduğunu („tarım işçileri ve yoksul köylüler“e dayanılması) yeniden ileri süren Bolşevikler'in sınıf örgütleri oluşturma ve hububata el koyma çağrıları bu koşullarda oldu. Bolşevikler böylece orta tabakaların (her ne kadar uygulamada bu tabakalar proletaryadan farklı iktisadî ve toplumsal perspektiflere sahip olmamışlarsa da, yitik kırsal topluluğun ve küçük toprak parçalarının kuruntusundan yola çıkarak proletaryaya karşıydılar yine de) yaşam seviyelerinin yükselmesi sayesinde uzlaşma temelindeki³⁴ kapitalist zafere yol açan bir siyasetten, kırlarda burjuvaziye karşı proleter bir mücadele için umutsuz bir çağrıya geçiyorlardı. Lenin'e göre „yoksul köylü komiteleri“nin oluşumu, devrimin burjuva sınırlarının geçilmesi ve „kırsal burjuva“ bir devrimden „tam anlamıyla sosyalist bir yapı kurma“ya geçiş demektir.³⁵ Savaş ve yoksulluk yüzünden bitkin düşmüş, eskisinden daha fazla bölünmüş („yeni mülk sahipleri“ eski bölünmelere eklendi) tarım proletaryası, bu çağrıya olumlu cevap vermedi ve Bolşevikler'in denemesi de buğdaya el koymaya, merkezî olarak yönetilen gıda maddelerinin teminine, ikmaline indirgendi... sermayeye karşı proleter mücadeleyi geliştirmekten çok uzak, kır sakinleriyle kent sakinleri arasındaki karşıtlığın gelişmesini desteklemiş olan da buydu (bu kamulaştırmaların görevlileri proleterler ve onların Sovyetleri değildi, ama merkezî devlet ve kentsel proletaryaydı). Genel olarak sermaye ve özel olarak mülk sahibi „kulaklar“, bu durumdan yararlananlar oldular ; ve daha çok bu sonuncular (başka karşı-devrimci güçlerle birleşmiş olan), „köylüler“in mülkiyetinin ve kırlardaki emeğin savunucularınıymış gibi göründüler.

Daha genel bir ifadeyle bu politika (az önce betimlediğimiz tarımın en zayıf noktası), „savaş komünizmi“ adı altında tanıtıldı ve de Bolşeviklerin yeni ve kesin bir başarısızlıkları olarak somutlandı. Ayrıca onlar da bunu teslim ettiler ve kararsızlıklarının [salınımlarının] diğer ucunda yani NEP (Yeni Ekonomik Politika) adı altında bilinen serbest ticaretin ve tarımda kişisel özel

mülkiyetin açıkça savunulmasından yana oldular.

Daha ilerde NEP'e ve „savaş komünizmi“ gibi siyasetlerin komünist olmayan niteliklerine tekrar döneceğiz. Şimdi önemli olan, 1917'den **bugüne kadar** Rusya'nın tüm tarım politikasının daha ilk saatlerden itibaren var olan siyasî kararsızlığın ürünü olduğunu anlamaktır ; bu siyaset bireysel özel mülkiyetin (içerdiği bütün karar verme özerkliğiyle birlikte) desteklenmesinden, üretim birimlerinin tüm kararlarına karşı devletin kararlarının dayatılmasına ve bu siyasetten de kişisel özel mülkiyetin açıkça yeni bir kabulü ile ticaretin savunusuna geçer. Bu politika stalinci dönemde ve sonrasında da (özel burjuva birikimin genel bir övgüsü olan „zenginleşiniz“den, sermayenin yoğunlaşma-merkezileşme ihtiyaçlarının yıldırınca dayatılması nedeniyle, kooperatiflerle tarım burjuvazisi arasındaki çelişkileri yeniden canlandırmaya ; merkezî devletten – „kollektifleştirme“ – , ademimerkeziyetçi kılınmış birimler, kooperatifler, malî özerklik, ticaret vs. üzerine temellenmiş yeni bir safhaya geçiş), rus halkının beslenme sorununu halletmeyi bile beceremeyerek sürdürülecektir (1920'li yılların başlarında devrimci proletarya bir kez tarih sahnesinden süpürülüp atıldıktan sonra, sadece sermaye bölüğüleri arasındaki çelişkilere indirgenmiş bu çerçevede saçma ve gülünç bir iddia olan sosyalizmden söz etmemize gerek bile yok). Bugün 1989'da rus kapitalist ekonomisi, nüfusunu beslemek için hâlâ yeterince üretmiyor (bırakın et sıkıntısını, sadece tahıl üretiminden söz ediyoruz) ve hububat ihtiyacı için diğer emperyalist güçlere, özellikle de ABD'ye bağımlılıkları devam ediyor.

3) „Asker Hakları ve Ordunun Demokratikleştirilmesi“

„Asker hakları ve ordunun demokratikleştirilmesi“ o belirleyici önemdeki 5 Ekim gününde Lenin'in ilân etmiş olduğu programın üçüncü noktasıydı. Yani devrimci mağlûbiyetçiliğin (daha önce Lenin'in savunmuş olduğu bir tez) icraatlarıyla emperyalist savaşı felç ettiği bir sırada, çarlık ordusunun fiilî imhasının (bazı birliklerde subayları kurşuna dizmeye kadar varan asker komiteleri ve asker sovyetleri, her tarafta onlara itaat etmeyi reddediyordular) tam ortasında... Lenin, var olan ordunun demokratikleştirilmesiyle askerlere kimi hakların bahşedilmesini önerir. Temelde bütün bunlar, ordudaki itaatsizliğin genelleştiği ve hemen her yerde yalnızca bağlı oldukları komitelere riayet eden silâhlı askerlerin olduğu böylesi gerçek bir durum karşısında, bir lâf salatasından başka bir şey değildir. Ama Lenin herhangi bir askerî şef ya da yönetici gibi, askerî sorunlarda bilgi sahibiydi ve hiçbir ordunun yukarıdan aşağıya bir disiplin olmaksızın işlemeyeceğini düşünüyordu.

Bu programsal noktanın önemi, sözümona „demokratikleştirme“ ve „askerlere kimi hakların bahşedilmesi“nin analizinde değildir. Başka türlü olamayacağı için ordu, – çok sayıda çar subayının eski görevlerini yeniden kazanmalarına yarayan – yukarıdan aşağıya yeniden örgütlendi ve çarlık devletinin bu unsuru kızıla boyanarak yeniden oluştu (Lenin'in de bunu teslim edeceği gibi).

Buna karşılık önemli olan, Lenin'in devletin ve ordunun tasfiyesine/tahribine yönelik kendi yönergelerini bizzat ortadan kaldırması ve bunun yerine demokratikleştirme talimatını koymasındır (ve bu vesileyle akıl almaz bir programsal çark edişi gerçekleştirerek)... bir kez daha onu Kautski'nin saflarına gönderen de budur. „Devlet ve Devrim“de Kautski'yi eleştirmiş olan Lenin, orada şunları söylüyordu :

«Bu broşürde [Kautski'nin „Toplumsal Devrim“ broşürü] hep devlet iktidarından söz edilir, daha fazla değil : yani yazar, devlet makinesini tahrip *etmeksizin* iktidarın fethini kabul ettiğinden, oportünistlere tavizden ibaret olan bir formül veriyor.»

Ve Lenin bu aynı kitapta, burjuva devletin bütün organlarını yıkmak, tahrip etmek, yok **etmek** gerekliliği üzerinde durmaksızın ısrar eder. Ordu konusunda tavrı açıktı : ordunun yok edilmesi ve yerine proleter bir ordunun koyulması. Devlet memurlarına ilişkin olarak da... gelirlerinin azaltılması ve hiçbirinin bir işçiden daha fazla kazanmaması üzerinde ayak diriyordu.

„Devlet ve Devrim“i yazdıktan yaklaşık iki ay sonra, bu eski makineyi yıkmak, onu ortadan kaldırmak artık sorun edilmiyordu ; ama buna karşılık sorun, onu demokratikleştirmek³⁶ , askerlere demokratik haklar vermektir. Hatta kısa bir süre sonra“anarşist“ Lenin, – devlet üzerine olan düşüncelerinin, yaptığı bütün açıklamaların uygun olmadığını düşünmüş olsa gerek – Buharin tarafından 1918’in başlarında önerilmiş olan kendi kitabının („Devlet ve Devrim“) dağıtılmasına karşı çıkmaya kadar gitti. Bu andan itibaren devletin yıkılmasına yönelik bütün göndermeler kovuşturuldu, sertçe cezalandırıldı. Ve böylece „Devlet Üzerine“ olan konferansında şunları söyleyecektir :

«Bu makineyi [devlet] kapitalistlerden söküp aldık ve onu sahipleniyoruz ; *bu makineyle* ya da bu sopayla bütün sömürüyü yok edeceğiz.» (Lenin, „Devlet Üzerine“, Temmuz 1919)

Lenin, hep devletin fethinden söz eden Kautski’yi eleştirdiği aynı noktaya dönmüştü, daha fazla değil... Lenin, tahrip etmeksizin devlet makinesinin fethedilebileceğini artık kabul ediyordu.

Aslında sorun daha karmaşıktır ; söz konusu olan yalnızca oportünistlere verilmiş bir taviz değildir, ama başka bir görünüm altında tekrar ortaya çıkmak için bu aynı oportünistleri kullanan sermayenin kendisidir.

Her ne kadar işçilerden daha fazla ücret almamaları gereken devlet memurları sorunuyla ilgileniyor olsak da, Lenin, yüksek ücretlerin yardımıyla teknisyenleri, idarecileri ve diğer uzmanları çekmenin gerekliliğini savunacağı için, tam da o kıtlık ve sefalet döneminde memur ücretlerine ilişkin bu kararın bir kenara atılmış olacağını görebiliriz. Ve [yine Lenin’in önerdiği] bu yeni tedbir hemen uygulandı.

1920’de ordunun büyük şefi Troçki, „Disiplin ve Düzen“ başlıklı yazısında, yükümlü oldukları siyasî yalan işlevlerini zaten yerine getirmiş ve askerî bakımdan artık sürdürülemez olan ordunun demokratikleştirilmesi kuruntusuna son noktayı koydu. Troçki açıkça şunları söyleyecektir : „Subayların demokratik seçimi terk edildi, zira bu seçim siyasî bakımdan yararsız ve teknik olarak da etkisizdir.“

Ulusal savunma ve işçileri ezme/bastırma ordusunun yeniden kuruluşu çok çabuk gerçekleşti. Ayaklanma esnasında ve onu izleyen günlerde çok önemli bir rol oynamış olan silâhlı işçiler (kızıl muhafızlar), mecburî askerî hizmet temelinde örgütlenmiş ordunun eski cihazı yararına dağıtıldılar. Proletaryanın asla boyun eğmemiş olan kimi radikal kesimlerinin bastırılmalarına ... Petrograd, Kronşta ve Ukrayna proleterlerinin kitlesel bastırılmaları da eklendi. Bu baskılar, kapitalizmin geliştirilmesi (sonraki bölüme bakınız) projelerini kotarabilmek gayesiyle – „Smiena Vej“ etrafında toplanmış en parlak Anayasalcı Demokratlar tarafından temsil edilen eski rus burjuvazisinin coşkulu alkışları altında ve çarlık subaylarını kullanarak – Bolşevik şefler tarafından yönetildi. „Smiena Vej“ olayları şöyle görüyordu :

«Bolşevikler istediklerini söyleyebilirler, aslında bu bir taktik değil ama evrimsel bir değişimdir, işlerin içsel olarak çığrından çıkışıdır... [sonunda] genel burjuva bir devlete varacaklar ve bize de onları desteklemek düşer.» (Rusya K.P.’nin XI. Kongresi’ne verdiği raporda Lenin tarafından aktarılmış)

4) „Üretimin İşçiler Tarafından Denetimi“

Lenin'in ilân ettiği programsal yedi noktanın anlamları üzerine gerçekleştirdiğimiz aydınlatma çabasını göz önünde bulundurarak, ulusal yeniden kuruluş için olan bu burjuva önlemler bütünlüğü içinde hafiften işçimsi bir havası olduğu ileri sürülebilecek yegâne önlem, hiç kuşkusuz işçi denetimi önlemiydi. Gerçek tarihsel anlamını gördüğümüz andan itibaren, işçisel bütün içeriği silikleşir, belirsizleşir ; ve önderlerinin – güya uygulanmış – bu tedbire verdikleri anlamdan geriye kalan yalnızca kızıla bürünmüş bir siyasettir : sermayenin işçi siyaseti.

Üretimin işçiler tarafından denetimi, gerçekte – Sosyal-Demokrasi'ye Lasalle'dan miras kalan ve olduğu haliyle sosyalizmle hiçbir alâkası olmaması nedeniyle Marx tarafından şiddetle eleştirilmiş olan – „emekçi halkın demokratik denetimi“yle aynı kapıya çıkar, aynı şeydir. Müdafilerine göre bu önlem, „... özel sermayeye ait olan fabrikalarda olduğu kadar kamulaştırılmış olanlarda da işlemek zorunda olan üretim araçlarının kulanımlarına göz kulak olma imkânını işçi sınıfına vermeye yönelik bir dizi tedbirden“ ibaretti. (C. Bettelheim, a.g.e.)

Ölçütlerinin (değer artışı) onlar tarafından yönetilmediği, ama tersine, bu ölçütlerin kendilerini yönettiği bir birikim sürecinde sanki işçiler herhengi bir şeyi kontrol edebilirlermiş gibi ! Sanki Marx değer üretiminde (hiç kimse söz konusu olanın tam da bu olduğunu yalanlayamayacaktır !), üreticinin ürünlerini, üretim araçlarını denetleyemediğini, ama işçileri memurları kontrol edenin üretim araçları olduğunu kesin olarak göstermemiş gibi !

Değer artışının [değerin gerçekleşmesinin] belirlemelerine ve bu belirlemelere uygun üretici güçlerin gelişmesine karşı söz konusu olan, kesinlikle proletaryanın merkezileşmiş zorbalığı (Marx, Engels ve daha başka militanların temel ilkesi) değildi. **Tersine** söz konusu olan, genel olarak „üretimi“, „satışların ve bütün gerekli ürünlerle ham madde alımları“nı (Lenin, „İşçisel Denetim Tüzüğü Projesi“nden) güvence altına alanların, üstlenenlerin işçiler (sosyolojik bir ölçütle „işçiler“) olmasına çalışmaktı ; ve bu, Bolşevikler'in üretici güçlerin gelişmesi ve merkezileşmesine bir itiş, bir canlılık verdikleri ve de fabrikada disiplini, işte düzeni, üretkenlik artışını, işin yoğunluğunu garanti ettikleri tam da bir savaş ve yoksulluk dönemindeydi. Değişim değerine karşı diktatörlüğünü dayatarak kullanım değerinin öcünü almaktan çok uzak olan ve kıtlık nedeniyle zorlanan Bolşevikler, sermaye birikim hızını eski seviyesine getirmek amacıyla işyeri komitelerini çifte bir işlev (hem ustabaşı hem de devletin sorumlu görevlisi, ajanı) yüklenmeye zorladılar :

«Belirli bir öneme sahip bütün şirketlerde („ulusal boyutta önemli“ denilenler), fabrika komiteleri en sıkı bir düzenin, disiplinin ve malların korunmasının [aynen böyle !] sürdürülmesinden devlet önünde sorumludurlar : bu sorumluluk, işçisel kontrolü ifa etmekle görevlendirilmiş memurların ve seçilmiş işçi temsilcilerinin omuzlarındadır.» (Lenin, aktaran Bettelheim, a.g.e.)

İşçisel denetimin tam anlamıyla işlevi, açıkça sömürü oranını daha da arttırarak üretimi yeniden örgütlemektir ; üstelik kapitalistler üzerindeki kontrol işlevi de işçisel denetime yüklendi... bu önlemin kapitalizme karşı olduğu kuruntusuna yol açan da buydu.

Hakimiyet şemalarının tehlike ve dağılma içinde olduğu toplumsal, iktisadî ve siyasî bunalımın bu koşullarında korku içindeki pek çok özel kapitalist, sermaye kaçışını (yalnızca diğer ülkelere doğru değil, üretim sürecinin dışına doğru da olan bir kaçış) örgütleyiyorlar ve lokavtı, yeni yönetimi

[rejimi] hem baltalamanın hem de siyasî muhalefetlerinin bir aracı gibi kullanarak üretimin gerçek imkânlarını gizlemeye çalışıyorlardı.

Bu durum karşısında ve hakim olan programsal karışıklıkla komünist yönetimin/yönelimin yokluğu yüzünden, proletarya mücadelesi kapitalist birikimin işçiler tarafından denetimi için bir mücadeleye, sabotajcı kapitalistlere, lokavtlara karşı bir mücadeleye yönlendirilmiş (hatta tasfiye edilmiş) olacaktır. Bu durumda sermayeye karşı bir savaş yerine, **sermayenin genel ölçütlerine** ihanet etmiş olan kapitalistlere karşı, **ulusal kapitalist birikimin** genel ihtiyaçlarını hesaba almayan istifçilere karşı bir mücadele kalır elimizde. [Özel kapitalistlerin tezgâhladığı] hilelere, dolaplara karşı olan mücadelenin bu sürecinde Lenin sürekli olarak, ticarî sırların iptali ve muhasebe defterlerinin, kayıtlarının isteyenin denetimine açık, serbest olması üzerinde ısrar etti.

Kuşkusuz söz konusu olan çelişki, bir yanda kişisel birikim olanaklarının dar ve dolaylımsız görüşleriyle, siyasî tercihleriyle özel kapitalistler ve diğer yanda da bütün ülke düzeyinde sermayenin genişlemiş yeniden üretim sürecini³⁷ (bu amaçla özel kapitalistlere karşı hükümet ve işçi yığınlarının enerjisini kullanarak) tekrar örgütlemenin ortaya koyduğu sermayenin genel ihtiyaçları arasındaki gerçek bir çelişkiydi.

Kabul edilmiş işçisel denetim tedbirleri, bu çelişkileri daha da arttırdılar ve etkin olabilmeleri için işçisel denetimin en son soçlarına kadar götürülmeleri gerekliliğine Bolşevikler'i ikna ettiler... bu da, genel ulusallaştırmayı ve işçisel denetimi merkezileştirmeyi gerektirdi doğal olarak.

İşçisel denetim Lenin tarafından, „imalâthanelerin, fabrikaların, madenlerin, demir yollarının ve öteki üretim ve ulaştırma araçlarının işçi ve köylü devletine eksiksiz teslimatını hazırlayan ilk önlem“ (Lenin Pan-Rus Merkez Yürütme Komitesi tarafından 3 Ocak'ta kabul edilmiş bildirgeden) olarak kabul edildi. Sendikal hareket içerisinde bu yönde ilerleyen önemli bir bolşevik eğilim (Lozovzki), düşüncelerini işçi denetiminin merkezileştirilmesi lehinde açıklıyordu. Sendikaların merkezileşmiş olmalarına karşın, fabrika komiteleri merkezî olmayan bir yapıdaydılar. Böylece işçisel denetimi kimin ifa etmesi gerektiği konusunda çok sayıda örgüt arasında belirli bir karşıtlık doğdu : fabrika komiteleri temelin denetimini, sendikalar da merkezileşmenin gerekliliğini kanıt gösteriyorlardı. Bolşevikler'in anlayışıyla, özel kapitalistlerin sabotajlarının yol açtığı özel toplumsal durum ve bu kapitalistlere karşı mücadeledeki sosyalist kuruntular yüzünden, işçisel denetimin ifası konusunda üstünlüğünü gösteren sendikal eğilim oldu. Ulusal birikimin genel çıkarlarını bilmezlikten gelen bir özel idarî yapıdan kurtulmak için, eldeki bütün araçlarla bir başka özel idarî yapıya düşmekten kaçınmak gerekiyordu. [Söz konusu sendikal eğilim], „şirketleri bağımsız birimler olarak sürdürmeye devam edebilmek“ amacıyla Bolşevikler'in merkezî kararlarını bile eleştirecekler. Pan-Rus Merkez Yürütme Komitesi'nin sendika delegesi sıfatıyla Lozovski şunları söylemişti :

«Her şirketin emekçilerinin çalıştıkları şirketin kendilerine ait olduğu zehabına kapılmamaları için, olup bitenleri mutlaka açık ve kesin *bir biçimde bir bir anlatmak gereklidir.*» („Bolşevik Devrim“de Carr tarafından aktarılmış)

Herşey Bolşevikleri sermayenin kontrolünün tamamen merkezileştirilmesine girişimiye itiyordu... işçisel denetimin merkezileştirilmesiyle ekonominin plânlanması girişimleri ve yığınsal ulusallaştırmalar yoluyla gerçekleşen de buydu. Bütün bunlara uygun ve koşut bir biçimde tarım sektöründe de tahıl zorulımı uygulanacaktır. Böylelikle tarımda olduğu kadar sanayide de, üretim biriminin hemen hemen hiçbir karar alma yetkisinin olmadığı bir duruma varıldı ; bütün kararların merkezî olarak devlet tarafından alınmaları ileri sürüldüğünden, bizzat ticaret asgarî bir düzeye inmişti. Söz konusu olan „savaş komünizmi“ (adından da anlaşılabilceği gibi, devasa bir yanılığlar

dalgası) dönemiydi ; ve bu dönem, niyetlerinin aksine Bolşevikler'i sermayeyi kontrol etmeyi başaramadıklarını teslim etmeye ikna eden iyice yıkıcı bir duruma dönüşüncüye kadar sürdü... Bolşevikler'i NEP'i kabul etmeye götürmüş olan da budur.

Bu bölümü programatik yedi noktanın uygulamalarının ve anlamlarının bir tahliliyle bitirdiğimizde, ele almış olduğumuz tedbirlerden ayrı bir şeyler içerdiği(kapitalist olmayan anlamda) için değil, ama asıl olarak bu girişim [bu önlem], Rusya'nın toplumsal doğasının varsayılan değişimi üzerine olan çok sayıda yanılığın asıl kaynağı olduğundan dolayı... kapitalist ekonomiyi kontrol etmenin bu en son çabası üzerinde bir kez daha duracağız.

5) „Kurucu Meclis'in Toplanması“

Bu önlem de hiç şüphesiz bütün diğerleri gibi açıkça burjuva bir önlemdir ve burjuva devletin yeniden kuruluşuna tekabül eder. Kadetlerden çarcılara burjuvazi hep kurucu meclisten dem vurdu. Ayaklanma sonrası dönemde, burjuvazi eskisinden daha çok, Kurucu Meclis'in toplanması talebi etrafında yeniden öbeklendi. İşçilerin bazı kesimleri, bu burjuva talebi daima reddetmişlerdi. Uygulamada devrimci öncünün desteğini kazanmayı istiyorlarsa, Bolşevikler yalnızca Kurucu Meclis sloganını terk etmek değil, üstelik Kurucu Meclis'in feshini de kabul etmeliydiler. Burjuvazi Kurucu Meclis'in tam faaliyetini istedi ve Bolşevikler de silâhli işçiler tarafından onun şiddetle dağıtılmasını üstlendiler... tarihsel olarak birbirini izleyen olaylar bunlardı. Fakat birleşmiş burjuvaziye karşı olan bu tavrı savunmak için Bolşevikler, sadece 180 derecelik bir „taktik“ (demokratik aşamanın geçilmesi ve sosyalist aşamanın başlangıcı olarak haklılanmış bir taktik) değişimi yapmayı değil, dahası hep saflarını kemirmiş olan demokratik ideolojiye karşı da kısmen savaşmayı sürdürür. Genel olarak Bolşevikler özellikle de Lenin, aslında „Kurucu Meclis'in geçici gerekliliği“ni (daha sonra da söylenmiş olacağı gibi) desteklemediler yalnızca, ama **bütün demokrasi ideolojisini** kabul ederek sahtelerine karşı „gerçek“ bir demokrasiyi, bütün halkın iradesini „gerçekten“ ifade eden ve „gerçekten de kurucu“ olan „hakiki“ bir meclisi³⁸ savunduklarını da iddia ediyorlardı. Bu slogandan kof bir talep üretmiş olan kesimlere karşı sonunda „gerçek Kurucu Meclis“i savundular. Böylece Lenin, partisinin (Sosyal-Demokrasi) programının savunusunda [yıllar önce] şunları söylüyordu :

«... pekâlâ, demokrasinin öncü savaşçısı proletarya [aynen böyle deniliyor !], tam da eksiksiz bir özgürlük talep eder ; ayrıca monarşistleri, özellikle de Anayasalcı-“Demokrat“ denilen partinin demokrasi bayrağına büründüğünü gördüğümüz tam şu günlerde, bunun altını çizmek daha da uygun olacaktır.

Cumhuriyeti kurmak için ille de tüm halk tarafından [aynen böyle !] – *genel* [aynen böyle !], eşit [aynen böyle !], doğrudan [aynen böyle !] *oy ve gizli* [aynen böyle !], *kurucu nitelikteki* [aynen böyle !] bir seçim temelinde – seçilmiş bir halk meclisi gereklidir kaçınılmaz olarak. Kongre kararının çok daha sonra kabul ettiği de buydu. Fakat söz konusu karar bununla sınırlanmaz. Gerçekte halkın iradesini ifade eden yeni bir *yönetim düzeni kurmak için* [aynen böyle !], temsilcilerin bu meclisini kurucu olarak nitelemek yeterli değildir, bu meclisin „kurmak“ için güç ve iktidara sahip olması da gerekir. Bu olgunun bilincinde olarak Kongre, „Kurucu Meclis“ sloganını basit ve arı bir biçimde formüle ederek sınırlamadı kendini ; bu meclisin görevini gerçekten yerine getirmesine [aynen böyle !] izin verecek koşulları da belirtti. İsmen var olan bir „Kurucu Meclis“in gerçekten kurucu olabileceği [aynen böyle !] koşulları belirtmek kaçınılmaz ve acildi, zira monarşist anayasalcı parti tarafından temsil edilen liberal burjuvazi, „Ulusal Kurucu Meclis“ ortak kararının bile bile özünü saptırıyor (bir

çok defa buna işaret ettik) ve onu kof bir cümle derekesine düşürüyor [aynen böyle !].» (Lenin, „Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasi’nin İki Taktiği“, II. bölüm)

„Gerçek demokrasi“ (sanki **gerçek demokrasi**, proletaryaya karşı diktatörlükten başka bir şey olabilirmiş gibi), „bütün halk tarafından seçilmiş“ „halkın gerçek temsili“ (sanki gerçek halk, proletaryanın sınıf olarak zorbaca yadsınmasından başka bir şey olabilirmiş gibi), gerçekten kurucu nitelikteki genel, eşit, doğrudan ve gizli oyla yapılan seçimler (sanki kapitalist baskı ve diktatörlük, böylesi mekanizmaların kullanılmasıyla daha az sert olurmuş ve bunlar proletaryaya bir şeyleri garanti ediyormuş gibi) türünden efsanelerin gerici ve aptal yönetiminin okulunda yetişmiş bir partide Kurucu Meclis’in „gerçekten“ dağıtılmasını feshedilmesini kabul etmenin kolay bir iş olmaması olduğunu artık okuyucu kolayca tahayyül edebilir. Silâhlı ve savaşı işçiler, – Bordiga’nın dediği gibi – „demokratik olarak seçilmiş ,Kurucu Meclis’i oluşturan reziller takımını kovarak demokrasinin eleştirisini doruğuna“ çıkarttıkları zaman, bu derin bir siyasî bunalıma bile neden oldu.

Lâkin Meclis’in şiddet yoluyla feshinden önce Bolşevikler arasından hiç kimse ne de Lenin, bu burjuva sloganı tümüyle mahkûm etmeye yanaşmıyordu. Kurucu Meclis’in gerçek bileşiminin çoğunlukla karşı-devrimci olduklarını görerek „Kurucu Meclis Üzerine Tezler“inde (11-12 Aralık 1917) Lenin, Kurucu Meclis’in **yeni seçimlerini** düzenlemeye yönelik halkın „hızlı ve genelleşmiş“ hakkının bir uygulamasını önerdi... bu, alabildiğine devrimci kaynaşmaların olduğu bir dönemde demokrasi fetişizminin Bolşevik Parti içinde kayıtsız şartsız saltanatını sürdürdüğünün çürütülemez bir kanıtıdır.

Bu günlerde yani Kasım sonuyla Aralık ayının ilk yarısı boyunca, Lenin, hep savunmuş olduğu ve fikirleriyle uyuşan karşı-devrimci bu yönergeyle uyumlu olmaya çabalarken, gerçek Kurucu Meclis’in yerine, açık bir biçimde bolşevik iktidarına tâbi bir başkasını koymaya girişiyordu ; sokakta da gerçek Kurucu Meclis yeniden bir sorun olarak tartışma konusu ediliyordu. Kimi proleter gruplar, hiç şüphesiz ayan beyan devrime karşı olan bir engeli ve bütün karşı-devrimin devleti yeniden örgütleme girişimini oluşturan böylesi bir sloganın saçmalığı sorusunu giderek daha çok kendilerine soruyordular. Kurucu Meclis’in tümünden dağıtılmasına yol açan durum buydu, ama iddia edildiği gibi bolşevik bir talimat değildi.

Kurucu Meclis’i şiddet kullanarak dağıtan bu grupların arasında, bu sloganı oldum olası reddetmiş olan Moskova ve Petrograd’lı devrimci anarşist gruplar da bulunur. Kurucu Meclis’in feshini isteyenlerin sadece onlar olmadığını ve gittikçe daha da mücadeleciler olan, aralarında Kronşad’lı devrimcilerin de bulunduğu çeşitli proleter grupların açıkça Meclis’in dağıtılması için çağrıda bulduklarını gösteren pek çok neden, işaret vardır. Bu konuda açık bir biçimde ifade edilmiş bir tek metin var elimizde... haftalık anarşist Goloss Truda dergisinde şunları okuruz :

«Eğer Bolşevikler’in Kurucu’da büyük bir çoğunlukları yoksa ya da orada azınlıktaysalar, Kurucu yararsız, alaca bulaca, burjuva-toplumsal siyasî bir kurum olacaktır. Moskova Devlet Konferansı, Demokratik Petrograd Konferansı, Geçici Cumhuriyet Konsey’i vs. gibi saçma küçük bir grup olacaktır. Anlamsız, boş tartışma ve görüşmelerde oyalanacak ve gerçek devrimi frenliyecektir. Eğer bu tehlikeyi abartmıyorsak, *bu durumda kitlelerin* devrimi kurtarmak amacıyla *silâhlara* sarılacaklarını ve onu gerçek yolunda ilerleteceklerini bildiğimiz içindir.» (,Bilinmeyen Bir Devrim“de Voline tarafından aktarılmış, I. cilt)

Gerçekte şiddet yoluyla dağıtma, [o günlerin] koşullarına bağlı bir dizi olay tarafından üretildi. Feshetme olayının fiilen gerçekleşmesinden sonra, Bolşevikler bu icraatı konuya ilişkin bir kararnameyle onaylayarak yasallaştırdılar sadece. Kurucu Meclis’i dağıtan silâhlı işçilerin başında

Meclis muhafızlarının bir müfreze şefi olan Anatol Jelezniakoff (Kronşad'lı bir devrimci) vardı.

Daha sonra gerçekleştirilmiş olan tarihin tahrifi, ister Kurucu Meclis'e karşı olan proleter bilincin hazırlanması konusunda olsun, isterse de – Bordiga tarafından haklı olarak burjuva liberalizminin ve demokrasinin eleştirilerinin en üst düzeyi olarak kabul edilmiş olan – kararlı eylemlerinde olsun, Bolşevikler'in denetiminde olmayan proleter kesimlerin belirleyici katılımlarını inkâr edecektir. Bolşevikler hâlâ Meclis'in dağıtılmasını talep etmeye devam ediyor olmalarına rağmen, kısa bir süre sonra – zaten başka türlü olamazdı –, bu konudaki eleştirilerini sürdürmüş olan kararlı proleter kesimler (kendilerini anarşist olarak belirlemeleri ya da belirlememiş olmaları önemli değil) kanlı bir biçimde ezildiler. Zamanla bize de böylesi bir ihtiyacın hep bilincinde olan bir Bolşevik Parti, gizlice (beyanatlarına rağmen !) bu adımı hazırlayan bir Lenin ve hatta inançlı bir boşeviğe dönüşmüş olan bir Jelezniakoff anlatılacaktır. Gerçekten de Jelezniakoff öldüğünde, Bolşevikler onun ölüm döşeğinde anarşizmden vazgeçtiğini ve bolşevizmi benimsediğini belirtmeyi özellikle üstlenecektirler.

6) „Şehirlerin Ekmek İhtiyacını ve Kırların Temel İhtiyaç Kalemlerini Sağlamak“

Bolşevikler'in devleti ele geçirmelerinden sonra ilân ettikleri programın altıncısını oluşturur bu madde. Aslında söz konusu olan özel bir tedbir bile değildir, ama bütün siyasi güçlerin (hatta çarlığın) söz vermiş oldukları basit bir temennidir. Uygulamada hiçbir hükümet, ne çarlık ne Geçici Hükümet ne de Bolşevikler'inki bu hayati önemdeki sorunu gerçekten çözmeyi başaramadılar. Hatta Bolşevik yönetimin ilk aşamasında önce çok sertçe uygulanmış zoralmalar (aynı zamanda üretim için yeni bir ilgisizliğe iterek sorunu daha da ağırlaştırılan zoralmalar) yoluyla gerçekleşeceği, ardından da NEP'in uygulanmaya başlanmasıyla üretimin aşağı yukarı ayaklanma öncesi seviyesine ancak ulaşılacağı için, problem çok daha önemli boyutlara ulaşacaktır. Ve Stalin'in açık devlet terörü temelinde „kollektifleştirme“yi kendi usulünce ele almasına kadar sürüncemede kalacaktır bu çelişkiler. İlk günlerin zoralmalarından daha az kapitalist olmayan bu çare, öncekilerden daha fazla sermayenin genelleşmiş vahşiliğini gösterecektir. Toplama kamplarına kapatılmış, kurban edilmiş milyonlarca proleterin varlığı genel olarak kabul edilir bugün, ama Avrupa'nın en verimli topraklarından birinde cereyan etmiş olan yaygın kıtlık, hâlâ daha az bilinir : yalnızca Ukrayna'da 1932-33 yıllarında açlıktan ölenlerin sayısının altı milyondan fazla olduğu tahmin ediliyor. Diğer yandan savaş sonrası dönem boyunca rus tarımının rus halkını beslemeyi ucu ucuna ancak becerebildiğini ve hububattaki dışa bağımlılığın, ve bunun da yol açmış olduğu malî bağımlılığın, rus emperyalizminin tüm gücünün „Aşıl"ın topuğu“nu [en zayıf noktasını] oluşturmaya devam ettiğini de zaten belirtmiştik.

7) „Rusya'da Yaşayan Bütün Uluslara Gerçekten Kendi Kaderlerini Belirleme Haklarının Güvencesini Vermek“

„Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı“ sosyalizm adına değil, ama tam da kapitalizm adına ileri sürülmüş bir yönergeydi. Bu, siyasi ayrılmaları modern kapitalizmin gereği olarak ülküselleştirdiklerine daha iyi uyarlamaya çalışarak ulusal hareketleri desteklemenin, sermayeyi güçlendirmenin bolşevik tarzı sosyal-demokrat kavrama aittir açıkça. „Ulusların kendi kaderlerini belirleme hakkı“ üzerine olan Lenin'in bu kuramının asıl temeli, 1914'te yayınlanmış olan şu cümledir : „O halde çağdaş kapitalizmin gereklerini en iyi karşılayan ulusal devletlerin oluşumu, bütün ulusal hareketlere özgü bir eğilimdir.“

Uygulamada bu yönergenin, bir yandan – muzaffer proletarya adına – farklı ulusal burjuvaların proletarya üzerindeki baskı ve sömürüyü sürdürmelerine, diğer yandan da falan ya da filân burjuva ulusal hareketi destekleme adına emperyalist savaşa katılmaya açık kapı bırakmak gibi bir anlamı vardı... proletaryanın değişik ayaklanma hareketlerini (Ukrayna’da, İran’da, Çin’de vs.) tasfiye etmeye, onlara ihanet etmeye değil yalnızca, üstelik bizzat proletaryanın cellâtlarıyla („ulusal burjuvalar“) el altından anlaşmaya ve onları resmen tanımaya götürmüş olan da budur. Böylece örneğin acem proletaryasının ayaklanması (Kuşuk-Han tarafından yönetilmiş olan), başlarında Lenin Bolşevikler’in ihanetine uğradı, tasfiye edildi (1920)... bu da, Rusya ve İran arasında, bir dizi ikili anlaşmalara kadar varan, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri kolaylaştıracaktı.

Genel bir kural olarak rus yönetiminin, proletaryanın en kanlı cellâtları olmuş olsalar da bütün devletleri tanımalarına (her ulusun kendi kaderini tayin edebilme hakkı olduğundan, enternasyonalistleri katletme hakları da vardı) ve onlarla görüşmelerde bulunmalarına yol açanın – ve de Bolşevikler’in onda hiçbir çelişki görmedikleri – bu tavır olduğunu kesinlikle söyleyebiliriz.

BÖLÜM VI

Kapitalist Ekonomiyi Merkezî Olarak Denetleme Girişimi

Birer birer gördük ve tanıtladık ki, Bolşevikler’in iktisadî ve toplumsal bütün siyaseti Rusya’daki sermayenin çıkarlarına karşı değildi, fakat bu siyaset tersine, bunalımdan çıkartmak ve gelişmesini desteklemek amacıyla onu yeniden örgütlemeye çalışıyordu. Ulusal yeniden örgütlenmenin bu önlemlerinin nasıl uygulandıklarını ve neye yol açtıklarını ana hatlarıyla görmüş olduk. Bütün bunlarda sosyalizmin zerresi yok. Devrimin bu ilk yıllarını proleter bir bakış açısından incelemiş olan herhangi bir kimse, ciddî olarak sosyalizmden söz edemez. Ayaklanmadan hareketle var sayılan üretim biçimi değişikliği saçma bir masaldır.

Bu vargının daha açık olması için, **kapitalist ekonomiyi merkezî olarak denetlemekte** Bolşevikler’in son girişimlerinin – doğrudan sosyalizme açılan bir bekleme odası olarak „işçi“ devleti tarafından kontrol edilen kapitalizme doğru bir gidişle veya daha da kötüsü sosyalizmle (komünizm), derindeki özü (değer üretimi) aynı olmaya devam eden ekonominin denetimi arasında toptan bir özdeşleştirme kuruntusuyla, yanılgısıyla beslenecek olan bir girişim – gerçek eriminin ne olduğunu görmek zorundayız.

Bu genel merkezileştirme girişiminin neden ibaret olduğunu görmeden önce, bazı noktaları aydınlatmak gerekiyor. Üretim birimlerinin ademimerkeziyetçi kararlarının (ya da bir başka bakış açısından federalizm) sonu, çaresiz bir biçimde durmadan kapitalist matâ ürtim tarzına vardığı için, hiçbir devrimci toplumun yoğunlaşması ve merkezileşmesine karşı bir ilke muhalefeti yürütemez. Proletarya diktatörlüğü üretim ve dağıtım konularındaki bütün kararları bir noktada toplayacak ; üretilmesi gerekeni ve nasıl üretilmesi gerektiğini kendi sorumluluğuna alacaktır ; malzeme kullanımını merkezî olarak uyumlu kılacak ve kayıtlara işleyecektir ; sonuç olarak da üretici güçlerin üretim ve dağıtımını plânlayacaktır... Sorun, özünde hiçbir kurtarıcı erdem içermeyen merkezileştirmenin kendisinde değil (çünkü kapitalizm de merkezileştirir), ama daha ziyade içinde yer aldığı genel çerçevenin, ya da daha iyisi, toplumsal projenin kendini kabul ettirmek için merkezileştirme düzeneğini kullanmasındadır aslında.

Bolşeviklerin bütün yaptıklarının, sermayenin savunulması ve geliştirilmesi yönünde (bu aşamanın gerekli ve ilerici olduğunu düşündüklerinden) gittiğini genel çizgileriyle gördük.

Başlarında Lenin’le Bolşevikler’in ne derece kapitalizm savunusu yapacaklarını ve bütün perspektiflerini kapitalizmin gelişmesi doğrultusuna yerleştireceklerini de daha ilerde göreceğiz.

Merkezî olarak kapitalizmi kontrol etme girişimleri temel olarak şunlardan ibaretti :

1. Sermayenin ulusallaştırılmasının³⁹ ve kentlerin ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılan kahlî zoralmalarının genelleştirilmesi.
2. İşçisel denetimin merkezileştirilmesi (İşçisel Denetim Tüm-Rusya [Pan-Rus] Komitesi’nin kuruluşu).
3. Ekonomiyi merkezî olarak plânlamak ve yönetmek gayesiyle Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi’nin (Vesenkha) kurulması.

Bolşevikler’in gayet açık bir biçimde hazırlanmış olan bütün plâni, kapitalizmin geliştirilmesinin plâniydi... tahıl zoralmalarının, denetlenen gıda maddeleri ikmallerinin, besin maddeleri ulaşımının merkezileşmiş örgütlenmesinin ve bunun sahiplenilmesinin, patronları tarafından terk edilmiş şirketlerin işletilmesinin bu politikası üzerinde artık kuşku yoktur, yani „savaş komünizmi“ olarak adlandırılanın sıfatının işaret ettiğinin tersine sosyalizmle, komünizmle hiç alâkası yoktur. Kapitalist herhangi bir ülke, savaş veya kıtlık döneminde bu politikayı uygular ; bü türden bir durumda sermayenin mecbur olduğu klâsik bir sıkıyönetim politikasıdır bu.

Savaş „komünizmi“ yanılığını daha da arttıran, emek gücünün beslenmesinin tamamen bedava olmasının da sosyalizmle bir alâkası yoktur, ama her ne pahasına olursa olsun emek gücünü nü beslemek, kapitalist üretimi yeniden harekete geçirmenin vazgeçilmez bir ihtiyacını oluşturur. Küba’dan, Çin’den, Arnavutluk’tan yola çıkarak sosyalizmle kimi ihtiyaç maddelerinin bedava oluşunu birbirine karıştıranlara hatırlatırız ki, bedavalığın şu sosyalist örnekleri dünyanın bütün ordularında ve yiyeceklerin, giyeceklerin, tıbbî tedavi araçlarının işçilere bedava olarak dağıtıldığı bütün toplama kamplarında da bulunur ! Bedavalık, bedavalığı savunan burjuva sosyalizmiyle ve parayla birlikte ortadan kaldırılmış olacaktır (birinin yok edilmesi diğerinin kalması olmaz ; ya para ve bedavalık birlikte yok olurlar ya da birlikte var olmaya devam ederler).

Sanayinin ulusallaştırılmasına gelince... bu da sorunun özünü değiştirmez. Marx ve Engels’in hep söyledikleri gibi, mülkiyetlerinin devletin ellerine geçmesi olgusu üretici güçlerin kapitalist niteliğini ortadan kaldırmaz, lâkin tersine, devleti güçlendirir ve daha fazla sömürüye yol açar. Bolşevikler iktidarı üstlenmeden önce, devlette özeklenmiş kapitalizmle sosyalizm arasında var olan karşıtlığı tam olarak anlamışlardı. Örneğin 1915’te Buharin şunları söylüyordu (bu metin Rusya’da ancak 1917’de yayımlandı) :

«*Kriegssozialismus* (savaş sosyalizmi) ve *Staatssozialismus* (devlet sosyalizmi) terimleri, hiç de hoş olmayan işlerin açıkça gerçek özünü „güzel“ bir lâfla gizlemek ve yanlış yola sürüklemek amacıyla kullanılan terimlerdir. Kapitalist üretim biçimi, sahip olduğu araçların metâ ekonomisi temeli üzerinde kapitalist sınıf tarafından tekelleştirilmesine dayanır. Devletin bu „tekelleştirme“nin doğrudan bir ifadesi olması veya özel girişimden kaynaklanıyor olması, bu konuda önemli değildir. Bu hâllerden birinde olduğu gibi diğerinde de, metâ ekonomisi varlığını korur, sürer gider (her şeyden önce de dünya pazarı) ; ama daha da önemli olan, proletaryayla burjuvazi arasındaki sınıf ilişkileridir.» (N.Buharin, „Dünya Ekonomisi ve

Emperyalizm“)

Fakat bu, Bolşevikler’in şu muhteşem „savaş komünizmi“ ifadesini kullanmalarını ve anlam karışıklığını sürdürmelerini engellemedi : ulusallaştırma eşit devlet kapitalizmi, devlet kapitalizmi eşit devlet sosyalizmi, kısaca hepsi eşit sosyalizm !

Ulusallaştırmalar aldatmacasını açığa çıkartmanın önemi, kalıcı olan merkezî yönetim girişiminin bu yegâne görünümü üzerinde temellenir. Aslında bilindiği gibi, „savaş komünizmi“ diye adlandırılanın merkezinde yer almış olan bütün tahıllara zorla el koyma siyaseti terk edilecek ve yerini NEP’e bırakmış olacaktır. İşçisel denetimi plânlama ve merkezileştirme girişimlerine gelince... Bolşeviklerin istek ve hayallerine rağmen ilerlemeyecektir ; bu konuda NEP’le birlikte bir gerileme dönemi başlayacaktır.

Bolşevikler ve özellikle Lenin, başlangıçta işçisel denetimin plânlamada, sayılamalarda, muhasebede anahtar unsur oluşturabileceğini umut etmişlerdi. Bu yüzden Lenin, „Bolşevikler İktidarlarını Koruyorlar mı ?“da şunları söyler :

«... işçisel denetim, üretim ve dağıtımın her yerde bulunan ve bütün ulusal ekonomiyi kapsayan en tam, en titiz muhasebesine dönüşebilir... »

Ve „Olumlu Rekabet Nasıl Düzenlenmeli ?“de ısrar eder :

«Sayım dökümün ve kontrolün belirleyici önemi, bütün işçi , asker, köylü vekilleri sovyetlerinin, bütün tüketim toplumunun, bütün ikmal komite ve derneklerinin, bütün fabrika komitelerinin veya genel olarak bütün işçisel denetim organlarının asıl iktisadî görevi [olmasıdır].»

„Tüm-Rusya İşçisel Denetim Komitesi“nin merkezlerini oluşturduğu çeşitli komiteler arasında karmaşık bir hiyerarşik ağın yaratılması da bu çizgide oldu.

Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi veya Vesenkha (özellikle 1925’ten itibaren çalışmaya başlayacak olan Devlet Plân Komisyonu’nun, diğer adıyla Gosplan’ın atası) bu yönde atılmış yeni bir adımı oluşturdu. Lenin, „İşçisel denetimden Vesenkha’nın kuruluşuna geçtik.“ diyecektir. Vesenkha’ya yüklenene işlev, „bütün ulusun iktisadî faaliyetlerini ve hükümetin malî araçlarını örgütlemek“ ve de ulusallaştırılmış sanayinin yönetiminden sorumlu halk komiserliğini [bakanlığını] oluşturmaktı. Bu amaçla söz konusu halk komiserliği, Tüm-Rusya İşçisel Denetim Konseyi üyelerinden, bütün diğer bakanlıkların temsilcilerinden, sadece danışman sıfatıyla katılan birkaç uzmandan oluşuyordu biçimsel olarak. Bu bakanlığın gücü çok büyüktü : bütün şirketlere veya onların üretim ya da ticaret servislerine el koyabilir, onları satın alabilir veya yönetimlerine tamamen el koyabilirdi ; bütün iktisadî kurumların çalışmasını yönlendirmek, merkezileştirmek ve ekonomiye ilişkin kararnemelerle yasaları hazırlamak ve de bunları doğrudan Halk Komiserleri Konseyi’ne bağlı kılmakla yükümlüydü. Değişik ulusal bölge ilişkilerinde Vesenkha, „Ulusal Ekonomi Konseyleri“ olarak adlandırılan bölgesel şubeler temelinde örgütlenmişti.

Uygulamada şunlar görülür :

- Vesenkha kendine verilmiş olan ekonomiyi merkezî olarak plânlama rolünü yerine getirmeyi başaramayacaktır.
- Genel olarak Vesenkha, ulusallaştırılmış sermayenin idarî yapısı (tamamen etkisiz olarak

kabul edilecek bir idarî yapı ayrıca) tarafından fazlasıyla meşgul edilmiş olacaktır.

- İşçilerin ve devrimcilerin sermayeyi yönetmekte kapitalistlerden çok daha az becerikli oldukları ortaya çıkacaktır (bu da bizi şaşırtmaz !) ve işçisel denetim, bizzat Lenin'in de teslim edeceği gibi, başarısızlıkla sonuçlanacaktır.
- İşçisel denetimden, sermayenin ihtiyaçlarına uygun emirleri yerine getiren devletin temsilcileri tarafından işçilerin kontrol edilmesi kalacaktır yalnızca (sermaye tarafından icra edilmiş gerçek devlet yönetimi süreciyle delegeliğin tersine çevrilmesidir bu)... süreci kontrol etmeye çalışmış olan hükümetin önde gelen isimlerini gülünç duruma düşüren de budur.
- İşçisel denetimin merkezileştirilmesi için düşünülmüş olan organ, Tüm-Rusya [Pan-Rus] İşçisel Denetim Konseyi gerektiği işlemeyecektir.
- Teorik olarak işçisel denetimi merkezileştirme kurumlarıyla devrimci militanların bir birleşimi olan Vesenkha, çok çabuk burjuva teknokratlardan oluşacaktır asıl olarak. Gerçekte Brest-Litovsk barışı üzerine olan tartışmalar, sol komünistleri (Ossinski ve Buharin), – Larin ve Milyukin gibi iktisatçıların ağırlığının dikkate değer ölçüde arttığı – Vesenkha'dan çekilmeye götürecektir.
- Özel mülkiyetin ve ticaretin yeni bir ilerlemesiyle, üstelik devletleştirmelerin gerilemesiyle, ulusal veya yabancı kapitalistlerle hükümet arasında oluşturulan birliklerin ve karma şirketlerin hükümetçe övülmeleriyle... başarısızlık (verimlilik anlamında), tarımda olduğu kadar sanayide de kabul edildi.

„Denetlenen“ kapitalizmden klâsik kapitalizme kadar „geriye doğru“ art arda atılan adımlarla (sağa geçmiş olan Buharin'in „zenginleşiniz!“e kadar)... NEP, bu başarısızlığın teslim edilmesi olacaktır. Gerçekte kapitalizm **denetlenemez**.

BÖLÜM VII

Devlet Yönetimine Karşı Olan Proleter Mücadele ve Komünist Sollar

Bütün kapitalizm tarihinin hiçbir dönemiyle karşılaştırılamayacak olan bu tarihsel sefalet, savaş, bunalım ve üretimin şiddetli düşüşü⁴⁰ durumunda, tarım ve şehir proletaryasının hakları olandan yoksun bırakılmış olmanın duygu ve düşüncesi çok kuvvetliydi.

Bolşevik yönetim, proleterlerin umdukları kıtlıktan, savaştan, kapitalizmden kurtulmayı başaramamakla kalmadı yalnızca, dahası, proletaryanın genel durumu daha da ağırlaşırken (sömürü oranının artışı), hâlâ kapitalizmin iktisadî politikasını savunmaya devam ediyordu.

Bu durumda – sınıf çıkarlarını içgüdüsel olarak, devrimci bilinçle veya ikisiyle de savunmakta olan – önemli sayıda proleter kesimin devlete karşı mücadele etmesi ve bolşevik yönetimin siyaseteni şiddetle elştirilmesi kaçınılmazdı. Bu dönem hakkında söylenenin tersine, bolşevik yönetim tarafından ileri sürülen siyasete yalnızca şirketlerin eski şefleri, sağcı sosyalist devrimciler, Menşevikler, ulusal savunma yanlısı anarşistler, kadetler vs. değil, üstelik proletarya ve öncüsü

komünist solun da karşı çıkmış bu yüzdendir. SSCB'nin resmî tarih yazımı gibi bütün sözde stalinizm muhalifleri de (örneğin troçkizm veya genel olarak Sosyal-Demokrasi), burada sadece demokratik muhalefetten söz ederek bolşevik yönetime karşı olan proleter karşıtlığı perdelemeye, saptırmaya, gizlemeye hiç ara vermediler.

Burada proletarya ile Bolşevik Parti arasındaki bu çelişkinin bir çözümlenmesine girmeyeceğiz, ama Bolşevikler tarafından savunulmuş ve uygulanmış bir siyasete kesin olarak karşı koymuş olan bir proleter hareketin – başından beri ve durmadan gelişen bir biçimde – var olmuş olduğunun altını çizmek gereklidir. Önemli olan, – grevlerle, merkezî iktidara karşı olan basındaki keskin eleştirilerle, gösterilerle, izinsiz kamulaştırmaları gerçekleştirerek, Bolşevik Parti içindeki komünist bölümlerin veya bu partinin dışında yapılanmış yeni grupların billurlaşmasıyla vb. somutlaşarak – merkezî iktidara karşı sürdürülen bu mücadele hareketlerinin, toplumsal ve iktisadî bolşevik siyasetin yönetiminde kaçınılmaz derin sonuçları olduğunu anlamaktır. Aslında bu, devlet yönetiminin sürekli kararsızlığının, yalpalamalarının temel nedenidir : falan ya da filân tedbiri (ulusallaştırma, işçisel denetim) sosyalist olarak veya sosyalizme geçiş olarak yutturma iddialarından, bütün bu tedbirlerin rus ulusal kapitalizminin bir gerekliliği olarak toptan savunmaya (veya tersi) ; „özel kapitalizm“e karşı mücadele için „devlet kapitalizmi“nin savunulmasından, küçük mülkiyete karşı mücadele gayesiyle bütün kapitalizmin („devlet“ ve „özel“) savunulmasına ; işçilerin gerçekleştireceği bütün izinsiz kamulaştırmaların şiddetle ve toptan yasaklanmasından (yani patronları desteklemekten), gizlemeksizin patronların mülksüzleştirilmelerinin cesaretlendirilmesine ; proleter girişkenlikleri desteklemekten (örnek : Kurucu Meclis'in dağıtılması), giderek daha düzenli bir biçimde Parti yönetiminden gelmeyen bütün inisiyatiflerin bastırılmasına kadar. Böylesi kararsızlıkların Parti içindeki belirli bir canlılığın ve – her ne kadar genel siyaseti kesinlikle ne proleter ne de komünist olarak kabul edilemezse de – zaman zaman proleter çıkarların ifadesinin bir yansıması oldukları sanılabilir. Lâkin bu, bir yandan bu „yengeç sepeti“ndeki (o günlerin Bolşevik Parti'si) söz konusu kararsızlıkların gerçekte ilkesiz bir birliğin, gerçekten devrimci bir programın mevcut olmayışının bir sonucu olmuş olduklarını (bkz. „Sosyal-Demokrat Sosyalizme Geçiş Kavramı“nın eleştirisi) ve diğer yandan herhangi bir burjuva hükümetin de, uygulanmış siyasetinin başarısızlığı karşısında (basitçe sermayenin yönetiminde !) ve özellikle işçi mücadelesi karşısında aynı şeyi yapmış olacağını unutmak olacaktır. Bu politikanın kararsızlıklarına, işte disiplini kabul etmeyenlere karşı (1918'in başından beri), daha sonra bütün anarşistlere karşı (12 Nisan 1918'den itibaren) ve çok çabuk bu aynı Bolşevik Parti'nin içindeki bölümlere karşı baskıya dönüşmüş olan, derken grevdeki Petrograd proletaryasının (Şubat 1921) ve Kronşad'ın bastırılmasıyla⁴¹ zirvesine ulaşan bütün proleter direnişin sistemli bir tarzda ezilmesinin eşlik ettiğini de unutmamak gerekir.

O halde, resmen „kıızıl terör“ olarak isimlendirilenin, yalnızca önceki yönetime karşı uygulanmış devrimci yıldırıcılığın unsurlarını değil, üstelik proletarya ve devrime karşı olan klâsik terörü de kapsadığını hesaba almalıyız ; devrimciler terörizmi, gerçekte sadece beyaz terörü nitелеmek için kullanılmış adlandırılmayla sınırladığımızı, tanımlayamazlar.

Bolşeviklerin toplumsal ve iktisadî siyasetleri ile bunun rus toplumunun evrimindeki sonuçları üzerine odaklanmış bu metinde, bizi bu çelişkide daha çok ilgilendiren, sosyalizm-kapitalizm tartışmasının vargıları gibi, **filen uygulanmış** iktisadî politika ve rus ekonomisinin kapitalist doğasını aydınlığa kavuşturmaya katkıda bulunmuş olan somut tarihsel sonuçlarıdır.

Devlete ve Bolşevik Parti'nin yönetimine karşı proletarya mücadelesinin en iyi hazırlanmış dışavurumları, herhangi bir anarşist örgütten değil⁴², ama bizzat Bolşevik Parti'den çıktılar⁴³. Genel olarak bütün „sol muhalifler“⁴⁴, „aşırı sollar“ Bolşevikler'i sosyalizme karşı kapitalizmi savunmakla suçluyorlardı : İlk komünist muhalefet, Almanya'daki devletle yapılan barışta Lenin'in

tavrına karşıtlık biçiminde oluştu. Bu hayatî önemdeki sorun [Brest-Litovsk barışı] üzerinde Bolşevikler'in yönetimine karşı proletaryanın büyük karşıtlığını – düzensiz ve pek gelişmemiş bir biçimde – yansıtmakta olan bu muhalefet, en tanınmış önderleri Smirnov, Ossinski, Buharin etrafında ve görüşlerini dergileri „Kommunist“de açıklayan bir grup biçimini aldı. Bu grup, bu noktaya kadar yürütülmüş bütün siyasetleri temelinde – özellikle Ossinski'nin kalemiyle kendini ifade eden – daha genel bir karşıtlığa dönüştü çabucak... örneğin Ossinski şöyle diyordu :

«Tröstlerin yönetimi altında sosyalizmin kurulması bakış açısını desteklemiyoruz. Sanayinin büyük-başlarının diktası temelinde değil, ama bizzat emekçilerin yaratıcılığı temelindeki proleter bir toplumun kurulması bakış açısını destekliyoruz... „Sosyalizm ve örgütlenmesi, bizzat proletarya tarafından gerçekleştirilmiş olmalıdır. Tersine bir durumda hiçbir şey başarmış olmayacağız. [Fakat] sosyalizm yerine başka bir şeyin kuruluşunu elde etmiş olacağız : devlet kapitalizmi.» (Kommunist, № 2, „Sosyalizmin Kuruluşu Üzerine“, Nisan 1918)⁴⁵

Uluslararası sermayeyle uyuşma siyasetine gelince... bir tek ülkede devrimin gerçekleşmesine bağlı olarak, sol komünistler, önemli ve uyarıcı bir açıklık, bir basiret gösterecektirler :

«Rusya'daki işçi devrimi ha bire çatışmadan kaçınarak, uluslararası sermayenin ilerlemesi karşısında gerileyerek ve „ulusal kapitalizm“e ödünler vererek eğer uluslararası devrimin yolunu terk ederse, hiç de „güvenlikte“ olmayacaktır. Bu bakış açısına göre, söylemler ve faaliyetler aracılığıyla yürütülen uluslararası devrimci propagandaya koşut olarak, uluslararası sosyalizmle (ama uluslararası burjuvaziyle değil) örgensel bağı güçlendirecek olan uluslararası bir sınıf politikasını kesinlikle kabul etmek zorunludur.» („Solcu Çocukluk Üzerine“de aktaran Lenin)⁴⁶

Bazı programsal noktalardaki açıklıklarına rağmen bu ilk grup, tutarlı genel bir projeyi öne sürmekte yeteneksizdi ve bu yüzden çabucak kayboldu. Her ne kadar böyle olsa da, bu ilk muhalefet, izleyen yıllarda önemli sonuçların ortaya çıkmasının kaynağı oldu. Bu bölüngenün kimi üyelerinin sorumlu görevlerinden çekilmiş olduklarından, iktisadî merkezileşme için tasarlanmış kurumlarda teknokrat ağırlığın hemen tekrar kurulduğundan daha önce söz etmiştik. Ayrıca Bolşevikler'in siyasetine yön vermiş olan kavramlar bütünlüğünü açıklamaya ve söz konusu olanın kapitalizmi geliştirmek olduğunu açıkça ilân etmeye Lenin'i mecbur etmiş olan, bu grubun eleştirileri oldu. Üstelik „savaş komünizmi“, ulusallaştırmalar vs. konularındaki sert politikanın kabul edilmesindeki sol komünist etki de hafife alınmamalıdır. Grubun çoğunluğunun dağılmasını hızlandıran söz konusu politika, – üstelik iç savaşın ağırlaşması ve Lenin'in sert eleştirileriyle birlikte – tam da bu oldu. Grup, „Parti'nin birliği“ çağrısına itaat ederek ve boyun eğerek, ama aynı zamanda şu sözde radikal kamulaştırma siyasetinin kabulüyle kısmen hoşnut olduklarını düşünmeleri nedeniyle dağıldı. Buharin de eleştirilerinde gerileyecek ve iktisadî ve toplumsal siyaseti kapitalist olarak suçlamadığı ama sosyalizme doğru uyarlanmış bir ilerleme olarak kabul ettiğini söylediği „Geçiş Döneminin Problemleri“ni kaleme alacaktır. Artık „devlet kapitalizmi“ eleştirilmiyor, ama sadece „devlet kapitalizmi“ adlandırılması eleştiriliyordu, bu da, Buharine göre, „proletaryanın sosyalist diktatörlüğü“nün sitemi olandı :

«Bu karışıklık, savaş esnasında ve sonrasında, en son kertesine ulaştı. Söz konusu karışıklık her şeyden önce, „devlet kapitalizmi sistemi“ ile „proletaryanın sosyalist diktatörlüğünün sistemi“ arasındaki en kabasından bir anlam karışıklığında somutlaşmıştı.»

Ve Ziperoviç örneğini tekrar ele alarak Buharin, Ekim sonrası evreyi „bir devlet kapitalizmi aşaması“ olarak düşünen bu şahısla alay edecektir.

Gerçekte Buharin, uygulanmış önlemlerin „devlet kapitalizmine yardımcı olduklarını“ açıkça kabul etmiş olan Lenin’i eleştiriyordu (bunu doğrudan yapmaya cesaret etmeksizin). Yine de Lenin gerçeğe çok daha yakındı (aslında „kısaca“ kapitalizm geliyor olduğu için) ve Buharin’in iyi niyetleri, bu önlemlerle gerçek sosyalizm arasındaki ilişkiler üzerine olan yanılgılar içinde birbirine karışıyordu... gerçekliğin ortaya koyacağı da budur. Birkaç yıl sonra akıl almaz bir biçimde Buharin, açık ve ilân edilmiş kapitalizmin en yaman savunucusu olacaktır... daha önce Lenin’e olan gibi.

Bu ilk bölüğüden yalnızca küçük bir azınlık kalacaktır. Bu azınlık 1919’da en tanınmış isimleri Ossinski ve Sopranov olan „Demokratik Merkezîyetçilik“ grubunu oluşturur. Ve „Demokratik Merkezîyetçilik“ grubu da tek yönelim ilkesine, bürokrasiye, iktidarın bir azınlığın ellerinde yoğunlaşmasına karşı „savaşmak“ için Dokuzuncu Parti Kongresi’ne (1920) gidecektir. Bu grup kuramsal ve örgensel olarak, – Troçki’nin bürokratik askerî siyasetine karşı çıkan, model olarak çarlık ordusunu yeniden benimsemiş ve başlıca yöneticisi Smirnov olan - bir başka gruba bağlıydı. Hiç kuşkusuz bürokrasinin bu gecikmiş eleştirisinin hedefi, o sıralar hükümetin ve ordunun başı olan Troçki’nin „bürokratikleştirme“nin tüm eleştirilerini saçma ve düşmana yarayan eleştiriler olarak kabul etmiş olmasıydı.

Fakat bugün en çok tanınan muhalefet, devrimci bir bakış açısından yine de daha az önemli olmuş olmalı. Söz konusu muhalefet, çalışmanın ve sendikaların askerileştirilmesine (Troçki tarafından savunulmuş olan tutum)⁴⁷ olduğu gibi, sendikaları geleneksel rolleri içinde tutmayı isteyen Lenin’in tavrına da karşı çıkmış olan Kollontay’ın, Şiliapnikov’un Medvev’in vs. „İşçi Muhalefeti“dir. Bu iki olgunun karşısında „İşçi Muhalefeti“, ekonominin bütün örgütlenmesinin, merkezileşmesinin, üretimin, dağıtımın [bölüşümün] doğrudan ele alınması ihtiyacını savundu. Bu muhalefette hiçbir devrimci seçenek olmamasına rağmen, tüm iktisadî siyasete karşı çıkıyordu... işte bu yüzden de sanayi proletaryası nezdinde büyük bir itibar kazandı (utanç verici teslimiyetlerine kadar).

Bolşevik Parti’nin 10. Kongresi yapıldığında Bolşevikler’le proletarya arasındaki uzlaşmaz çelişki patlama aşamasına gelmişti. „İşçi Muhalefeti“ karşı-devrimci olarak kabul edilmiş ve Kronştad devrimci kalesinin denizcilerine ve proletaryaya lâyük görülmüş olan aynı kaderi paylaşmakla tehdit edilmişti gerçekte. Bu durum karşısında büyük çoğunluğu teslim oldu ve baskıları destekledi. Yalnızca bir azınlık zor ve önemli bir muhalefet çalışmasına gizlice devam etti, böylece daha sonraki muhalefetlerin ilk çekirdeğini oluşturdu.

Bu baskı dalgasından sonra Bolşevikler, Yeni Ekonomik Politika’yı (NEP) yerleştirdiler ve açıkça ticaret ve sermayeden yana olduklarını söylediler. Bu andan itibaren bu resmî polikayla olan tüm zıtlıkların, uyuşmazlıkların artık hapisaneyeye ve işkenceye götüreceği açıktı ; yani artık gizlilik içinde yapılanmak gerekiyordu. Ve bu andan itibaren önemli bir muhalefetin gizlilik içinde gelişmesinden şüphe edilemez, ama gerçek eleştiri ve tavırlarını bilmek, tanımak çok zor.

Üç grubu ayırt edebilmemiz yine de mümkün⁴⁸ :

1. Proletkult’u yayınlamış ve başlıca yöneticisi Bogdanov olan „İşçi Gerçeği“ grubu. Rusya’yı ilerici kapitalist bir ülkeye dönüştürmenin gerekliliğini düşünmesine ve „olumlu“ önerilerinin açıkça burjuva olmasına karşın bu grup, bir yanda „yoksul bir yaşam sürdüren dağınık işçi sınıfı“ ve diğer yanda da „yeni burjuvazi (sorumlu yüksek memurlar, şirket müdürleri, yönetimin güvenilir adamları, yürütme komitelerinin başkanları) ve NEP adamları“ arasındaki çaresiz uzlaşmaz sınıf çelişkilerinin gelişmesinin bilincindeydi. Aynı zamanda sendikaların artık „emekçilerin çıkarlarının savunucusu örgütler“ olmadıklarını, ama „üretimin iktisadî çıkarlarını yani her şeyden önce devlet sermayesini savunmanın

örgütleri“ olduklarının bilincindeydi.

2. Rus Komünist Partisi'nin asıl saplantısı, uğraşı pazarlıklar ve müzakereler olduğundan ve de bu partiyi içerden düzeltmenin hiçbir imkânı olmadığından gerçek bir“Komünist İşçi Partisi“ kurmayı düşünen „Sol Devrimci Komünistler Grubu“. Bu grup aynı zamanda III. Enternasyonal'i ve sermayeyle uzlaşan siyasetini, „dünya çapında kapitalist ekonomiyi yeniden oluşturmanın aracı“ olmakla suçluyordu.
3. Ve son olarak programı açısından ve tarihsel olarak en önemli olan grup : en tanınan önderi Mihasnikov olan „Komünist İşçi“ grubu. Bu grubun Bolşevikler'in kapitalist siyasetine karşı gerçekleştirdikleri eleştiriler konusunda özel bir incelemeyi öngörmüş bulunuyoruz (bu çalışma dergimizin gelecek sayılarında yer alacaktır).

Şimdi artık „resmî“ Bolşevikler'in ve şefleri Lenin'in sol komünistlere vermiş oldukları „entellektüel“ yanıtı (Bolşevikler'in iktisadî ve toplumsal politikasına yön vermiş olan bütünlüklü bir tutarlığın en yetkin açıklaması olduğu için) geçebiliriz (unutmayalım ki, bu entellektüel cevabın arkasında açık baskılar vardı).

BÖLÜM VIII

Bolşevikler'in Ekonomik ve Toplumsal Politikalarına Yön Vermiş Olan Mantıksal Bütünlük : Lenin ve Kapitalizmi Savunan Görüşü ⁴⁹

Bütün iyi halkçı yöneticiler gibi Lenin'in de her zaman çifte bir söylemi vardı : biri kitleler, diğeri de benzerleri yani yöneticiler için.

Yığınlara yönelik bir konuşma yaptığında halkçı ve kesin olmayan bir dil kullanıyor ; „sosyalist şirketler“in, „komünist bölüşüm“ün, „yaşasın sosyalist vatan“ın Rusya'sını kastederek halka, yurttaşlara hitap ediyordu... söyleminin anti-marksist niteliğine pek kafa yormaksızın. Sosyal-Demokrasi'nin kendilerine bilinç götürmeyi üstlendiği işçileri yönetmek için bu yeterliydi. Lâkin partili arkadaşlarına seslendiği zaman tersine... halkçı, muğlâk, „bilim-dışı“, Kautski ve Plekhanov'un ona öğrettikleri „maksizm bilim“yle uyuşmayan bu dili artık kullanamazdı. Böylece örneğin, hasımlarına cevap olarak yazılmış „Solcu Çocukluk ve Küçük-Burjuva Düşünceler Üzerine“ de (Mayıs 1918'e ait bir metin) Lenin, daha kesin olmak zorundaydı, ve meselâ, yığınları devlete bağlamak için „sosyalist vatanın savunulması“nın neden çok önemli olduğunu (marksist bakış açısından saçmadır bu) açıklamalıydı. Vatanın savunulmasının sosyalizmle ve de sosyalist nitelemesinin Rusya'da var olan düzenle ilişkili olduğunu sanmalarına, inanmalarına aldırmadan işçileri harekete geçiriyordu. Bu yöntemle alay eden partili arkadaşları karşısında Lenin, şunu açıklamak zorunda kaldı :

«... Sovyetler iktidarının sosyalizme geçiş iradesini dile getiren „Sosyalist Sovyetler Cumhuriyeti“ ifadesi, görünüşe göre, hiçbir komünist tarafından yadsınmamıştır, ama bu hiçbir biçimde yeni ekonomik düzenin sosyalist olduğu anlamına gelmez.»

Bolşevikler tarafından öne sürülmüş bütün tedbirleri birbirine bağlayan derin mantığı anlamak için,

Lenin'in muhaliflerine, asıl olarak da Parti içindeki muhaliflerine karşı yanıt olarak yazdığı metinleri tamamen özel bir dikkatle incelemek gerekir. Rus toplumuna ilişkin genel görüşü ile Bolşevikler tarafından yürütülmüş siyasete yer verdiği iki makalesi bize temel görünüyor : az önce zikrettiğimiz „Solcu Çocukluk ve Küçük-Burjuva Düşünceler Üzerine“ ile „Aynî Vergi Üzerine“ (yeni politika ve koşullarını gösteren)⁵⁰ .

Bu makalelerde Lenin açık bir biçimde şunları ortaya koyar :

- A. Rus toplumunun çığır açan bir tanımı ;
- B. Alman örneğini model olarak devlet kapitalizminin övgüsü ;
- C. Kapitalizm/komünizm çelişkisiyle, var olan temel çelişkilerin çok özel bir anlayışı ;
- D. Ve bütün bunlardan çıkartılmış bir strateji.

Şimdi bu noktaları ayrı ayrı ele alalım...

A. Rus toplumu :

- a) ataerkil bir ekonomi, yani büyük bölümü doğal köylü ekonomisi ;
- b) (buğdayını satan köylülerin en büyük bölümünü oluşturduğu) küçük metâ üretimi ;
- c) özel kapitalizm ;
- d) devlet kapitalizmi ,
- e) ve sosyalizm.

B. Devlet kapitalizminin övgüsü :

Lenin bu konuda şunları söyler...

«Eğer az önce aktardığımız sözler gülümsemeye yol açarsa, „sol komünistler“ tarafından yapılmış şu keşif, „şayet bolşevik sağ kazanırsa, Sovyetler Cumhuriyeti bir devlet kapitalizmine doğru gelişmek tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır“ keşfi kahkahalarla gülmeye neden olur. Korkudan kanımızı donduracakmış gibi görünen işte bu [...] Oysa devlet kapitalizminin Sovyetler Cumhuriyeti' mizde işlerin bugünkü durumuna nazaran ileriye atılmış bir adım olacağını hiç düşünmemişler. Örneğin altı ay içinde ülkemizde devlet kapitalizmini yerleştirmiş olursak eğer, bu çok büyük bir başarı olacaktır [...] İktisadî görüş açısından devlet kapitalizmi, bugünkü ekonomimizden alabildiğine daha üstündür [...] Görevimiz, almanların devlet kapitalizmini öğrenmeye koyulmaktır » (Lenin, „Solcu Çocukluk Üzerine“)

Burada Sosyal-Demokrat kavramın ne ölçüde tüm devlet yönetiminin içine işlemiş olduğunu gözleyebiliriz. Lenin sermayenin genel gerçeğini tanımakta tamamen yetersiz olmakla kalmaz sadece, üstelik sermayenin (genel olarak değişim değeri üretimi aracılığıyla doğrudan ve özel bütün üretim ilişkilerini içine alan sermayenin) olumlu kutbu önünde diz çöküyor ve doğrudan doğruya „alman devlet kapitalizmi“ni izlenecek örnek olarak kabul ediyordu.

C. Temel çelişkiler :

Bunlara yönelik yaptığı analiz, toplumsal çelişkilerin abecesine ilişkin cehaletini gösterir...

«Açıktır ki bir küçük köylüler ülkesinde, hakim olan ve aksi mümkün olmayan küçük-burjuva unsurdur ; tarımcıların çoğu, çok büyük bir çoğunluğu küçük üreticilerdir. Devlet kapitalizmi, istifçi-vurguncular (spekülasyonlarının konusu buğday) tarafından şurasından burasından yırtıldı. Cerayan eden asıl mücadele tam da bu alandadır. „Devlet kapitalizmi“ gibi iktisadî ulamlarla konuşursak eğer, bu mücadelede çarpışan taraflar kimlerdir ? Az önce saydığımız (d) ve (e) unsurları mı ? Elbette hayır. Burada sosyalizmle birlikte ele alınmış olan devlet kapitalizmi değil, ama aynı anda hem devlet kapitalizmine, hem de sosyalizme karşı yan yana mücadele eden küçük-burjuvazi ve özel kapitalizmdir. Onlar [sol komünistler], ülkemizde sosyalizmin gelip çarptığı asıl düşmanın küçük-burjuva unsurda olduğunu görmüyorlar... » (Lenin, a.g.y.)

D. Genel strateji :

Lenin ve izleyicilerinin, küçük-burjuvaziye karşı böylesi bir anlayışla savaşım vermiş ve – her seferinde devleti sosyalizmle özdeşleştirerek – devlet kapitalizmi bayrağını çekmiş olmaları normaldir.

«Ağır basan [...], – kendisinden itibaren büyük kapitalizme olduğu kadar sosyalizme de varmak için sadece bir tek ve aynı yolun var olduğu [özdeşleştirme ilk adımlarını atıyor ; yayımcıların notu] – küçük-burjuva kapitalizmdir ve bu yol aynı ara aşamadan geçer [...], işçi sınıfı küçük mülkiyetin kargaşalı özüne karşı devlet düzenini [hangi devlet ? ; y. n.] savunması gerekeceği zaman, devlet kapitalizmi temelinde büyük üretimi devlet ölçeğinde örgütlemeyi öğrenmiş olacağı zaman⁵¹, bütün kozlar elinde olacak ve sosyalizmin sağlamaştırılması güvenceye alınmış olacaktır.» (Lenin, a.g.y.)

Rus „Komünist“ Partisi’ni 1917’den bugüne kadar yönlendirmiş olan bu **temel stratejidir**. Bu anlamda stalinci dönemle esasa ilişkin bir fark yoktur : Lenin’in ölümünden önce olduğu gibi sonra da, Bolşevikler’in kapitalizmin geliştirilmesinden başka amaçları olmadı.

Bu iki dönem arasındaki fark ideolojiktir : Lenin şeyleri isimleriyle, oldukları gibi niteliyordu ; Stalin dönemindeyse, sermayenin ve devletin ihtiyaçları „kapitalizm“ adlandırması yerine „sosyalizm“ nitelemesini ikame etmeyi becerebilmişti.

Bizzat Lenin’in belirttiği gibi, kapitalizm hayranlığının („devlet“ kapitalizmi hayranlığının) bu **gerici** tavrı onun için yeni değildi (ne de Sosyal-Demokrasi’nin herhangi bir üyesi için), ve bunun içindir ki, daha Ekim 1917’den hemen önce şöyle diyordu :

«Pekâlâ... yunkerlerin, kapitalistlerin, toprak ve sermaye sahiplerinin şu devletin yerine devrimci demokratik bir devlet koyun. Tüm ayrıcalıkları devrimci bir biçimde yok eden, en tam demokrasiyi devrimci bir tarzda dayatmaktan korkmayan bir devlet demektir bu ; gerçekten demokratik ve devrimci bir devlette, devlet kapitalizminin kaçınılmaz olarak, kesin olarak sosyalizme doğru bir adımı temsil ettiğini göreceksiniz ! Zira sosyalizm yalnızca kapitalist devlet tekeli izleyen bir aşamadır, ya da daha doğru bir deyişle : sosyalizm, tüm halkın hizmetindeki devlet tekelinden başka bir şey değildir, ve bundan dolayı, kapitalist devlet tekeli olmaktan çıkar. Tekelci devlet kapitalizmi, sosyalizmin en tam hazırlığıdır, ondan bir önceki aşamadır, kendisiyle sosyalizm arasındaki tarih merdiveninin bir basamağıdır, ara

basamak yoktur.» (Lenin, „Bizi Tehdit Eden Felâketle Nasıl Savaşmalı“, 27 Eylül 1917)

Bu alıntı, Bolşevikler’de ve Lenin’de ağır basan sosyalizme geçişin sosyal-demokrat ve karşı-devrimci kavramının çok tipik bir örneğidir. Onlar için kapitalizmle sosyalizm arasında devrimci bir yıkım, eski toplumun zorla yok edilmesi, değişim değerinin ve ücretliliğin ortadan kaldırılması, üretim (ve yaşam) ilişkilerini yadsıma yoktur, ne de sermayenin üretici güçlerinin yerine insanlığın ihtiyaçları temelinde tasarlanmış üretici güçleri koyarak bugünkü toplumun tüm belirlemelerinin genel devrimi... ama bu üretici güçleri basitçe halkın hizmetine koymak vardır (bizzat Lenin de altını çizdiği gibi) ; bu sosyalizm aslında devrimci demokratik bir devlet tarafından, halk tarafından idare edilen bir kapitalizmdir yalnızca (gelişmiş, sanayileşmiş, tekelleşmiş, özeklenmiş, merkezileşmiş ve devletleşmiş bir kapitalizmin olumlu kutbudur). Bu, pek kurnaz bir sapmanın gerici ve tipik aşırı ucudur.

1921’de bu konuda temel kabul edilen „Aynî Vergi Üzerine“ başlıklı metinde Lenin, Mart-1918’in metninden (rus toplumunun ve benimsenecek stratejinin çözümlendiği bir metin) bir çok sayfayı kelimesi kelimesine aktarır (asıl olarak bizim de aktarmış olduğumuz pasajlar)⁵². Artık 1918 iyimserliğinin kalmamasına rağmen Lenin, eski tahlilinin esasını bütünüyle onaylamıştır :

«1918 yılına ait olan bu kanıtlar, süreler konusunda bir dizi hata içerirler. Bu sürelerin öngörülenden daha uzun oldukları görüldü. Bu hiç de özel bir durum değil. Ekonomimizin temel unsurları hâlâ aynılar.» (Lenin, „Aynî Vergi Üzerine“)

Lenin’in 1918’deki çözümlemesiyle 1921’de yaptığı analiz arasındaki tek önemli değişiklik, bu sonuncuda „özel kapitalizm“i artık devlet kapitalizminin ve „sosyalizm“in düşmanı olarak değil, bariyerin doğru tarafına, sosyalizm tarafına geçmiş olarak (sadece Lenin’in bu saçma terkinde geçmiş olarak) kabul etmesidir ! Asıl düşman „küçük üretim“ ve „ataerkil üretim“di hâlâ, ve diğer yandan, „gelip sosyalizme ve devlet kapitalizmine katılmış olan özel kapitalizm“ de vardı şimdi.

Ama bırakalım Lenin kendisi söylesin bütün bunları...

«Kapitalizmi çok dar bir çerçevede, çok makul bir çerçevede iyice sınırladığımız (ekonomide toprak sahiplerinin ve burjuvaların mülksüzleştirilmeleriyle, siyasette de işçilerin ve köylülerin iktidarıyla) için ondan kormmaksızın, her ne pahasına olursa olsun ve eldeki tüm araçlarla değişimi geliştirmek gerekir. Aynî verginin temel düşüncesi işte bu, iktisadî anlamı da işte böyle... Bu aykırı bir düşünceymiş gibi görünebilir. Özel kapitalizm sosyalizmi destekleyen bir rolde mi ? Fakat bu hiçbir biçimde aykırı bir düşünce değildir, kesinlikle kaçınılmaz olan iktisadî bir nitelik olayıdır bu. Özellikle eskimiş ulaştırma araçlarıyla birlikte küçük köylülerin bir ülkesi ; savaştan, ablukadan çıkmış ve büyük sanayiyle ulaştırmayı elinde tutan proletarya tarafından siyasî olarak yönetilen bir ülkedir söz konusu olan... bu öncüllerden de kesinlikle kaçınılmaz bir biçimde şu anda ilk olarak yerel değişimin önemi ve ikinci olarak da özel kapitalizmin sosyalizme yardım etmesinin olanağı sonucu çıkar (daha devlet kapitalizminden söz bile etmeden).» (Lenin, a.g.y.)

BÖLÜM IX

Kapitalist Süreklilik : Lenin’deki Anlam Karışıklıkları

İnanılanın veya inanmamız istenilenin (sadece stalinciler, troçkiciler, sosyalistler vs. değil, dünyanın her tarafında burjuvazinin sağ kanadının da istediğinin) aksine, 1917 devrimini izleyen yıllarda **Rusya**'da sosyalist bir dönüşümün olmadığını, tersine var olmaya devam eden iktisadî ve toplumsal düzenin tam da kapitalizm olduğunu kesinlikle iddia edebiliriz. Eğer ilk girişimlerle NEP arasında bir fark olmuşsa, burada söz konusu olan kesinlikle sosyalizmin bir derece veya biçim farkı değildir, ne de kapitalizme birkaç taviz vererek komünizme bir geçiş ; ama tam tersine, devlet örgütlerinin denetimi sayesinde kapitalizmi kontrol etme girişiminden (tarihte ilk, iyimser ve yanıltıcı bir girişim), **devleti kontrol etmiş** olanın sermaye olduğu ve tersinin doğru olmadığı olgusunun zımnen teslim edilmesi eşliğinde kapitalizmin gelişmesinin hizmetindeki Bolşevikler'in rolünün açıkça kabul edilmesine bir geçiştir söz konusu olan. Bizzat NEP'in onaylanması, yalnızca kapitalizmin („özel“ ve „devlet“) savunusunu değil, üstelik Bolşevikler'in kapitalizmi plânlamadaki yetersizliklerini ve devletin rekabeti, ticareti, değişim değerini vs. ortadan kaldırmadaki elverişsizliğini kabul etmekten ibaret olan bir özeleştirinin başlangıcını da içerir.

Ama Lenin'in özeleştirisinin hayati önemini ve tüm sonuçlarını anlamak için, Lenin tarafından yapılmış ve bütün sosyal-demokrat görüşe özgü kavramsal karışıklıklardan temizlenmiş metinleri yeniden okumak gerekir. Burada tüm noktalara kanıt göstermek imkânsız olduğundan⁵³, genel olarak Bolşevikler'in özel olarak da Lenin'in⁵⁴ görüşlerine karşı, bu konudaki ana tezlerimizi ileri sürmekle yetineceğiz.

1. Lenin tarafından ortaya koyulmuş rus toplumunun beş tür „toplumsal-iktisadî oluşuma“ bölünmesi eğer bir gerçekliği betimliyorsa, söz konusu olan, dönüşüm halindeki toplumsal gerçekliğin özüne yabancı ve üstelik tamamen benzeşmez ulamları birbirlerine ekleyerek yanılan ikinci dereceden bir gerçekliktir. Eğer şimdilik „sosyalist“ unsuru (diğerlerine kıyasla ya onlardan tamamen farklı ve diğerlerine eklenemeyen bir ulam, ya da diğerlerinden tam bir sapınç olan sosyalist unsuru) bir yana bırakırsak, Lenin'in değişik tipteki her üretim ve değişim etkeninin doğrudan ilişkilerini (olağan, yerel vs.) betimlemek istediğini var sayabiliriz. „Ataerki ekonomi“yi, „küçük meta üretimi“ni, „özel kapitalizm“i, „devlet kapitalizmi“ni böyle görüyor. Fakat üretim ve değişimin bu doğrudan biçimlerinin **bütün toplumun** (yalnızca rus değil, dünya toplumunun) üretiminin ve yeniden üretiminin genel ilişkilerinde içerilmiş ve onlara bağımlı olduklarını (tek sözcükle altalanmış olduklarını) ve de bu ilişkilerin asıl olarak değer ilişkileri olduğu „gerçekliği“ni unuttur.

2. Değer ilişkileri, şeylerin değişim ve üretiminin bütün özel biçimlerine egemendir, onları içinde toplar. Kapitalizm, nesnelere başka tür üretimleriyle bir değildir, ne de bir tutulabilir (ve sermayenin bu doğrudan görünüşüne başvurduğumuz zaman, „sermayenin doğrudan üretim biçimi“ olduğunu belirtmeyi de hiç mi hiç unutmamalıyız) ; buna karşılık kapitalizm, değer gelişen diktatörlüğüne maruz insan türünün yeniden üretiminin genel biçimidir. Kapitalizmde değer ve üretimin bütün özel biçimleri, sermayenin üretiminin ve yeniden üretiminin yardımcı biçimleridirler.

3. Lenin'in kuramsal hatası akıl almaz ölçüde büyüktür... ne olduğu haliyle bütünlüğü ne de bu bütünlüğün yasalarını tam olarak anlamadan, bu bütünlüğün bir sınıflandırmasını yaptı. Bu da onu, her yalıtık parçanın özgül yasalara uymak zorunda olduğu somut gerçekliğin tamamen karmaşık bir betimlemesine götürdü. İlişkiler ve çelişkiler, bu beş unsur arasındaki bağlantılar olarak sonradan girmişlerdir Lenin'in çözümlemesine. Hegel'e başvurarak Lenin'in bir anatomi uzmanı gibi davrandığını, cesetlerle çalıştığını söyleyebiliriz.⁵⁵ Yaşamın gelişmesini kendi örgenliğinin dışında, vücudun ayrı ayrı parçalarının yasalarıyla açıkladığını iddia etmek... korkunç olan bu. Her ne kadar anatomi uzmanları böylesi bir saçmalığı ileri sürmedilerse de, Lenin, rus toplumunun cansız parçalarından hareketle bu toplumu açıklamaya kalkışmakta tereddüt etmedi. Lenin için her şeyden

önce beş unsur vardır, ancak daha sonra onların çelişkileri.⁵⁶

4. Rus toplumunu tanımak için Lenin, temel soyutlama ölçütlerini dikkate bile almadı :

- a. **Bütünlük** : bütünlük, parçalarının her birinden ayrı bir gerçekliktir ; ona katılan parçaları soyutlamak ve bütünlüğün anlaşılması üzerinde yoğunlaşmak gereklidir. Bütünlüğün yasalarını, parçalarının [yasalarını] toplayarak bulamayız, ama parçaların yasalarını bütünlüğün içinde buluruz. Örnek : Lenin'in küçük metâ üretimi (veya devlet kapitalizmi ya da sosyalizm vs.) olarak adlandırdığının sermayenin yeniden üretiminden başka bir şey olmadığını, ancak sermayeyi bütünlüğü içinde kavrayarak anlayabiliriz.
- b. Hareket, yadsıma, ölüm : Bütünlüğün incelenmesinde onun dönüşümü üzerinde yoğunlaşmalıyız, ya da daha iyisi hareketi üzerinde, bütünlüğün kendini yadsıması üzerinde yoğunlaşmalıyız. Kapitalist toplumun incelenmesindeki anahtar, sonu şiddetle ortadan kaldırılışına varan kapitalizmin çelişkilerinin incelenmesidir. İktisatçılar sermayenin biyolojisini inceler, bizse onun ölümünü ; şu her ne kadar aykırı bir düşünce gibi görünse de, kapitalizmi (biyolojisini, sistemin anatomisini), yalnızca şiddetli yadsınmasını, ölümünü (ölümüne varacak olan süreci) üreten çelişkili bir sistem olarak anlayabiliriz. Lenin sosyalizmi, kapitalizmin şiddetli bir yadsıması olarak anlamıyor, ama gördüğümüz gibi, kapitalizmin belirli bir mantıkî uzantısı olarak tasarlıyordu. Yani bütünlüğü (dünya kapitalizmini), bir hareket olarak düşünemiyordu.
- c. Çelişki : her bütünlük çelişkidir, ve bütünlük bir yadsıma hareketi olarak daima çelişkilidir. Lenin bütünlüğü anlamadı... ne yadsınmasını, ne parçalarını, ne bu bütünlüğün yadsınması hareketini, ne de bütünlüğün merkezi olarak çelişkiyi. Tersine, bir takım yasaların onlara ait olduğunu söylediği parçaları, birbirlerine ekledi [topladı] ve bu parçalardan yola çıkarak çelişkileri belirlemeye çalıştı. Bu da, kapitalizmin sosyalizmle aynı yanda ve kapitalizm-öncesinin de bir düşman olduğunu düşünen Lenin'i ve Bolşevikleri, merkezileşmiş ve işçiler tarafından idare edilen kapitalizmi sosyalizmle özdeşleştiren bir görüşün eşliğinde kapitalizm/komünizm çelişkisini tamamen gözden yitirmeye götürdü.

5. Lenin tarafından betimlenmiş „gerçeklik“, bütünlüğün yadsınmasına ilişkin iğdiş edilmiş bir gerçekliktir. Parti olarak örgütlenmiş komünizm tarafından şiddetle yadsınması [ve böylece] ölümü hesaba alınmaksızın kapitalizmin her incelenişinde olan budur. Toplumsal sınıfları toplumsal projenin oluşumu, evrimi temelinde değil de, örneğin gelir seviyeleri temelinde tanımlayan da bu türden bir „gerçeklik“tir. Marx „Kapital“i bu bakış açısını gülünçleştirerek bitirdi. Orada şöyle diyordu :

«Ne var ki bu görüş açısından, örneğin tabiiler ile devlet memurlarının, iki farklı toplumsal gruba ait oldukları ve bu grupların herbirinin üyeleri, gelirlerini bir ve aynı kaynaktan aldıkları için, iki sınıf oluşturmaları gerekir. Aynı şeyin, toplumsal işbölümünün emekçileri olduğu kadar, kapitalistler ile büyük toprak sahiplerini de – örneğin bu sonuncular, bağ-bahçe sahipleri, çiftlik sahipleri, orman sahipleri, maden sahipleri, dalyan sahipleri gibi – sonsuz türde çıkar ve statü gruplarına parçalanması için gerekli olması gerekir.» (K. Marx, „Kapital“, III. cilt, s.924, Sol Yayınları, Birinci baskı, Ağustos 1978)

Marx'ı güldüren gerçekliğin bu saçma görüşü, rus toplumunu açıklamak amacıyla Lenin'in benimseyeceği görüştür. Akademik toplumbilimin [sosyoloji] betimlediği de bu aynı „gerçeklik“tir... sayıları beşten ona kadar değişebilen „toplumsal sınıflar“ıyla, yine sayıları üçten altıya değişebilen ve birlikte var olan „toplumsal oluşumlar“ıyla. Her hal ve kârda, bu „gerçeklik“te

devrimci yadsımaya, kapitalizmin yıkılmasına asla yer yoktur.

6. Lenin, – sermaye ile kendiliğinden gelişmiş sermaye fikrinden başka bir şey olmayan – onun olumlu kutbu (büyük sanayi, gelişme vs.) arasında bir birlik oluşturur (uluslararası tüm Sosyal-Demokrasi'ye özgü bir anlayıştır bu). Lenin'in yıkımının en şiddetli anında – daha sonra „yeniden doğması“ için – kapitalizmin artık var olmadığını kabul etmesi bu yüzdendir. Bordiga'nın „Rusya'da iki kapitalizm“ üzerine olan ünlü sonucu çıkartmasına izin verecek olan da budur. Lenin ve Buharin arasındaki tartışmada Bordiga şu tezlerin altını çizer :

«Kapitalizmin yeniden doğuşuna, evriminin ilk evresine şahit oluyoruz.»

Ve Bordiga destekler :

«*Diyalektik* olarak, nicelik nitelik gibi görünür : kişi başına bir kilo çeliğe⁵⁷ (bir yıl boyunca çivi, divit ucu, topluigne üretmek için yeterli bir miktar) indirgenmiş bir kapitalizm, artık kapitalizm değildir. Bu görüldüğü gibi „nicel olarak“ artmaz, ama kapitalizm-öncesi toplumsal bir temelden itibaren yeniden doğar. Yani Rusya iki [tür] kapitalizm tanıdı, ama sosyalizmin yerini aldığı bir kapitalizmi değil.» (A. Bordiga, „Rusya'nın Bugünkü İktisadî ve Toplumsal Yapısı“)

Örneğin, üretimi kişi başına bir kilo çeliğe düşmüş olan sermayenin artık gerçekten bir sermaye olmadığını (nicel olarak bu sanayi artık eski sanayi değildir, ama yeniden doğar) doğrulamak amacıyla niceliğin niteliğe dönüşmesinin öneminin altını çizmekte hemfikiriz. Fakat kapitalizmle sanayinin özdeşleştirilmesini tamamen yalıtı buluyoruz. Kapitalizm üretici güçlerin çılgın ve olağanüstü bir artışı değildir yalnızca, ama yığınsal ve dönemsel tahribidir de zorunlu olarak. Dahası, kapitalizm gelişme halindeki büyüme, yıkım, değer artışı ve değer kaybı demek olan çelişkili bir birliktir asıl olarak. Bir kapitalizm-öncesi safhayla birbirinden ayrılmış iki kapitalizm üzerine olan Bordiga'nın tezlerini tamamıyla reddediyoruz. Gerçekte olmuş olan, dünya kapitalizminin genel çevriminin şiddetli bir değer kaybı ve yıkım üretmiş olmasıdır (kapitalizmin çelişkilerinden ileri gelen). Başka yerler gibi Rusya'da da var olan kapitalizm, her zamanki eski aynı kapitalizmdir.

7. Lenin'deki bütünlüğe özgü dinamiğin bu kavrayışsızlığı, onu çelişkileri olmadıkları yerde aramaya⁵⁸ ve de esasen aynı içeriğe sahip unsurları („devlet kapitalizmi“ ve „özel kapitalizm“ ; „küçük-burjuva üretim ilişkilerine karşı devlet kapitalizmi ve özel kapitalizm“) birbirlerinin karşısına koymaya itti.

8. Var olduğundan bu yana kapitalizm, özel ve devlet kapitalizminin bir bileşimidir ve doğası esas olarak aynıdır. Üstelik „devlet kapitalizmi“ de üreticileri üretim araçlarından koparır, yoksunlaştırır. Yaşam araçlarına sahip olmak için emek güçlerini satmak zorunda olan proleterlerin varlığı bu yoksunlaştırma sayesinde gerçekleşir, ücretliliğin korunması bunun içindir ve ayrı bir kategori oluşturmak anlamsızdır. Söz konusu olan, tamamen „basitçe“ kapitalizmdir. Şirketlerin veya sömürü araçlarının mülkiyeti ister devletin ister özel kişilerin olsun, **kapitalizm** üreticileri çalışma [emek] araçlarından yoksun kılarak **her zaman özeldir** [bir sınıfa özel].

9. Lenin'in „küçük-burjuva“ (veya „metâ üretimi“ ve „ataerkil ekonomi“) olarak nitelediği üretim ilişkileri, kapitalizm altında, metâ üretimidir ve aynı yasalara tabidirler. Öyleyse Lenin'in şu iddiası saçmadır :

«*Sermayeye* [yabancı sermayeye ; y. n.] ödün biçimi altında devlet kapitalizmini oturtarak,

Sovyetler iktidarı küçüğe karşı büyük üretimi, geri üretim usullerine karşı ileri üretim tekniklerini, el emeği ile yapılan üretime karşı makineler temelindeki üretimi güçlendirir. Böylece ellerinde topladığı büyük sanayinin üretim hacmini yükseltir ve anarşik küçük-burjuva ilişkiler karşısında onlara karşılık olarak devlet tarafından düzenlenmiş iktisadî ilişkileri güçlendirir.»

Kapitalizmi överek (kapitalizmin hâlâ devlet tarafından kontrol edildiği iddiasıyla), Lenin üretim ilişkilerinin anarşik yapısına karşı savaşmayı ileri sürer ; bu anarşi tam da bütün kapitalizmin („büyük“, „küçük“, „orta“, „devletçi“, „uransal“, „tarımsal“, „tekelci“, „ataerkil“, „küçük-burjuva“ vs.) ayrılmaz, özünde olan ayırt edici bir özelliğidir... „Adam Smith’in Görünmez Eli“nde Marx’ın gösterdiği gibi.

10. Şu ana kadar göz önünde bulundurmadığımız beşinci unsur, „sosyalizm“i artık ele almanın zamanı geldi. Lenin genellikle „sosyalist iktidar“, „sosyalist hükümet“, „proletarya diktatörlüğü“nün devleti, „Sovyetler’in iktidarı“ terimlerini aslında güven vermek amacıyla kullanır (eğer çalışmalarının tamamını göz önüne alırsak). Lenin’in diğer dört „iktisadî-toplumsal oluşum“u yanında bu unsur, diğerlerine eklenemez ve burada tamamen yabancı bir unsurdur. Terimin buradaki [Lenin’in çalışmalarındaki] anlamında, diğerlerini kontrol etmeye çalışan politik bir unsur olmalıdır bu. „Sovyetler hükümeti artı elektrikleştirme“ teorisinin diğerlerini izlemesi bu nedenledir.

Eğer „sosyalist“ unsur bu noktada kalmışsa, rus toplumunun tarihsel evriminin ışığında, bu **sosyalist** unsurun sadece bir istenç unsuru olarak kaldığını ve de yönetimin sosyalist açıklamalarına ve istencine rağmen bu unsurun sermayenin gereklerine razı olduğunu (gelecek bölümde göreceğimiz gibi) gözler önüne sermek bizim için yeterli olacaktır.

Lâkin bu siyasî tercihin yanında Lenin, iktisadî ve toplumsal bir bakış açısından hareketle kullanır „sosyalist“ ve „komünist“ terimlerini ... ve bu, anlam karışıklığını saçma bir düzeye taşıyacak ve haleflerinin (Stalin, Troçki, Zinovyev, Kamanev vs.) kapitalizmin kapitalizm-sonrası unsurların varlığıyla iktisadî olarak aşılmış olduğunu (Stalin : „Tek ülkede sosyalizm“ ; Troçki : „Yozlaşmış işçi devleti“) düşünmesini desteklemelerine yarayacaktır. İktisadî-toplumsal bakış açısından sosyalist terimini kullandığında Lenin, çok sık olarak, sanayiye sosyalizmin temeliymiş gibi başvurarak yapar bunu. Bu anlayışın tüm değişik yorumlarıyla tek ülkede sosyalizm teorisine hizmet etmiş olmasına rağmen, denilebilir ki (Bordiga’nın da dediği gibi), bu anlamda „sosyalizm“den söz etmek yerindedir ve aslında Rusya’da sosyalizmin temellerinin olduğu da doğrudur. Gerçekte sosyalizmin ve kapitalizmin temelleri... tastamam aynı şeydir ; [çünkü] kapitalizm üretimi sosyalleştirdi. Ama Lenin konusunda anlam karışıklığı çok daha ötelere gidiyordu ve Lenin’in rus toplumunda bir parçacık da olsa sosyalizmin varlığını kabul etmediğini söyleyen Bordiga’nın bu yorumu tamamıyla abartılıdır. Şayet böyle olsaydı, Lenin ekonomiyi – ataerkil oluşumdan **sosyalist oluşuma** kadar – beş „farklı toplumsal ve iktisadî oluşum“da sınıflamış olmazdı.

Anlam karışıklığı Lenin’de hep vardı ve yapıtlarının tümünde kendini gösterir. İşçiler tarafından denetlenen devlet kapitalizmi ile sosyalizm/komünizm arasındaki **iktisadî** özdeşleştirme, yapıtlarında geneldir. Ayrıca Rusya’da var olan sözde ekonomik, sosyalist unsurlar durmaksızın „sosyalist şirketler“, „sosyalist değişim“, „sosyalist anayurt“ olarak ortaya çıkarlar. Yeniden ticarî özgürlüğü sağlamış olan aynı verginin yerleştirilmesi de Lenin tarafından „sosyalist bir değişim“ olarak kabul edildi (ama ancak ödendikten sonra).

«Aynî vergi aşırı yoksulluk, yıkım ve savaş tarafından dayatılmış çok özel bir „savaş komünizmi“nden düzenli sosyalist değişimlere [aynen böyle !] geçmeye yarayan biçimlerden biridir. Bu sosyalist değişimler de, sıraları geldiğinde, halkın içinde küçük köylülüğün ağır

basmasının yol açtığı özel koşullarla birlikte sosyalizmden komünizme geçişin [aynen böyle !] biçimlerini oluştururlar.» (Lenin, „Aynî Vergi Üzerine“)

BÖLÜM X

Sermeye Üzerinde Diktatörlük mü Yoksa Sermayenin Diktatörlüğü mü ?

Bildiğimiz uluslararası en büyük devrimci dalgaya bağlı Ekim 1917 proleter ayaklanmasına rağmen, rus toplumunda anti-kapitalist (sosyalist, komünist) bir dönüşüm olmadığını gördük. Savaşın yol açtığı felâketlere ve proletaryanın karşı saldırılarına rağmen, art arda gelen pek çok yıl boyunca gerileyen üretime [negetif olarak genişlemiş yeniden üretim] karşın, proletarya, sermayenin diktatörlüğüne karşı harekete geçen zorba bir yönetimle cihazlanamadı. Bolşevikler tarafından alınan önlemlerin hiçbiri, Rusya’da kapitalizmin gelişmesinin sürekliliğini bir sorun olarak ortaya koymadı.

Klâsik bakış açısından (Marx ve Engels) proletarya diktatörlüğü, toplumun artık sermaye artışı ve değişim değeri yasalarıyla belirlenmediği, ama hakim sınıf sıfatıyla proletarya tarafından belirlendiği, yani sınıf olma niteliğiyle proletaryanın **zorunlu olarak toplumu yönetmeye ve plânlamaya** yetenekli olduğu yerde başlar. İnsan ihtiyaçları için üretimin, kullanım değerinin zorbalığı, „ticaretin normal evrimi“ne, değer artışına [değişim değerinin gerçekleşmesine böylece sermayenin gerçekleşmesine yani artmasına ; ç.n.] karşı belirleyici bir unsurdur.⁵⁹ Proletarya diktatörlüğü ifadesinin tüm diğer anlamları, onun gerçek toplumsal devrimci içeriğini tasfiye eder ve bu diktatörlüğü şiddetle, verili bir yönetimin silâhlı gücüyle kurulmuş egemenliğinin biçimsel görünümüne (hakim anlayışa göre „demokrasi“ye karşıt) indirger.

Yöneticilerinin ve plânlayıcılarının gelecek konusunda tahminler yapmakla yetindikleri ve denetleyemedikleri yasaları körlemesine izlemek zorunda oldukları toplum... bu aynı zevatın yönettikleri ve plânladıklarını düşünseler de, gerçekte yönetmeye ve plânlamaya çalıştıkları bu yabancı özne (SERMAYE) tarafından yönetildikleri ve plânladıkları bir toplumdur. Bu toplumda devlet, kaçınılmaz olarak kapitalist devlettir. Yöneticiler idare ettiklerini, yönettiklerini, karar verenler olduklarını düşünürler, fakat aslında, sadece meşrulaştırdıkları ve idaresini düzenledikleri sermayenin, sermayede içkin olan yasaların kuklalarıdır yalnızca. Tüm Bolşevikler bu abeceyi tanıyor, en azından metâ ekonomisiyle proletarya tarafından yönetilen ekonomi arasındaki, insanoğlunun yönetmekte yetenekli olduğu ekonomiyle (şeylerin idaresi) insanı yöneten (yöneticileri ve plânlayıcıları bile) bir ekonomi arasındaki farkı biliyorlardı. Stalin şöyle diyordu :

«Farz edelim ki, onların da elinde (kapitalist sistem altında) plânlara benzer bir şeyler var olsun. Ama bu plânlar, hiç kimseyi zorlamayan öngörüler ve tahminî kestirimlerdir sadece ve bunlar temelinde bir ülkenin ekonomisini yönetmek imkânsızdır. Bizimkilerle işler tamamen farklı olur. Plânlarımız öngörüler veya tahminî kestirimler değil, ama ülkemizin gelişmesinin gelecekteki seyrini belirleyen ve zorunlu nitelikteki yönergelerdir.»

Bitirirken şunları tekrar ortaya koymak bize çok önemli görünüyor : Bolşevikler’in iddia ettikleri gibi kapitalizm yönetilmedi, plânlanamadı, denetlenemedi ; sosyalist istence rağmen, proletarya hiçbir zaman toplumu kendi projesine doğru yönlendiremedi. Terimin tam anlamıyla (eğer proletarya diktatörlüğünü bir „işçi“ hükümetinin basit bir güç uygulamasına indirgemek istemiyorsak), Rusya’da proletarya devletinden veya proletarya diktatörlüğünden söz etmek

tamamen yanlıştır. Sermaye toplumun gerçek yönelimini oluşturmaya, diktatörlüğünü uygulamaya devam etti. **Kapitalist devlet** (hakimiyetini korumak için bir güç olarak örgütlenmiş sermayeden başka bir şey olmayan bu devlet), dağıtılmış, darbeler yemiş, işgal edilmiş olduğu halde yıkılmadı, ortadan kaldırılmadı.⁶⁰

Bolşevikler kapitalizmi yıkmaksızın kontrol ettiklerini iddia ettiler, bu gerici bir hayaldir. Kendi özel belirlemeleri (anarşik niteliği) nedeniyle **kapitalizm, yönetilemez** olmandır. Bolşevikler bu imkânsızlığı deneyecekler ; önce merkezî ve zorba bir biçimde („savaş komünizmi“) ; daha sonra Rusya'nın yalıtılmışlığı ve önceki siyasetin başarısızlığı karşısında, bu imkânsızlığı daha liberel bir biçim altında tekrar deneyecekler. Dahası devletin tahribini çağrıştıran bütün her şey, ideolojik olarak terk edildi ve yasaklandı. Gördüğümüz gibi Lenin, – bir makine, bir alet, örgütsel bir cihaz gibi düşünülen – devlet iktidarını ele geçirmekten ve onu devrimin hizmetine koymaktan ibaret olan eski sosyal-demokrat iddiaya döndü. Lenin'in bu aynı aletle, bu çarçı makineyle – tahrip etmeyi değil, ama yeniden kurmayı tasarlayarak – kapitalizmi yönetmeyi, plânlamayı iddia etmesinin bir kez daha altını çizmek önemlidir :

«[Birinci görev], geçmişten bütünüyle devraldığımız ve kesinlikle hiçbir değeri olmayan idari örgütümüzü yeniden oluşturmaktır önce ; geçen beş mücadele yılında onu ciddi bir biçimde değiştirmek için yeterli zamanımız olmadı, bunu yapamıyorduk.»

Aynı makalenin devamında Lenin şunu kabul eder :

«[...] üretim araçları gibi toprağın da devlete [yani bütünüyle devam edegelmiş olan bu aynı devlete ; y.n.] ait olduğu tam anlamıyla sosyalist tipli bir şirket [...]»

Ve Rusya'da sosyalizme geçmek için köylü kooperatifleri üzerine temellenmiş kültürel bir devrimin yeterli olacağını savunarak Lenin şöyle devam eder :

«[...] Şayet tüm [kırsal] nüfusu kooperatiflerde toplayabilseydik, sosyalist alanda ayaklarımız üzerine basıyor olurduk. [...] Bugün bu kültürel devrimi gerçekleştirmek, tamamen sosyalist bir ülke olmak için yeterlidir.» (Lenin, „Kooperatifler Üzerine“)

Bolşevikler Parti'nin tepesindeki böylesi anlam karışıklıklarıyla (sanırsınız ki, Proudhon veya Mao Ze Dung'u okuyoruz !) sonuç, kapitalizmin yasalarına körce itaatten başka bir şey olamazdı. Bu noktada Lenin'le Stalin arasındaki en büyük fark, Stalin bunu kabul etmezken, Lenin, Bolşeviklerin yönetmediklerini, ama yönetildiklerini (gerçek tarihsel öznenin sermaye olduğunu yine de anlamaksızın) teslim etmesidir.

Enternasyonal karşısında şöyle diyecektir :

«Kusur devlet cihazındadır. Eski devlet cihazını miras olarak devraldık ve talihsizliğimiz de buradadır. Bu devlet cihazı çok sık bize karşı işliyor.» (Lenin, Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresi'nde yapılmış bilgi verme konuşmasından, 13 Kasım 1919)

KP(B) 11. Kongresi'nde de aynısı :

«[...] Sorunun özü, söz konusu olanın kapitalizm olduğunu, ama bir çerçevede sınırlanmış olarak [hayalci, iradeci bir sav ; y. n.] kabul edebileceğimiz ve etmemiz gereken bir kapitalizm olduğunu anlamaktır, zira bu kapitalizm, geniş köylü yığınlarına ve köylülerin ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde ticaretini yürütmek zorunda olan özel sermayeye [asıl özne ve bu işten

kârlı çıkacak olan ; y.n.] gereklidir. Kapitalist ekonominin düzenli akışını mümkün mertebe geri getirmeye çalışmak gerekir, çünkü halka lâzım olan bu. Bu olmaksızın yaşayamayız [aynen böyle !]. Ama devleti yönetmeyi üstüne almış olan siz komünistler, siz işçiler, siz proletaryanın bilinçli kesimi, yükümlülüğünü üstlendiğiniz devletin istediğiniz gibi yürütmesine [aynen böyle !] çalışacak mısınız ? Bir yıl geçirdik, devlet ellerimizdedir ; pekâlâ, yeni iktisadî politika düzeyinde beklediğimiz gibi işledi mi ? Hayır. Ve bunu kabul etmek istemiyoruz. [Lenin sanki ardıllarına sesleniyor ; y.n.] Devlet beklediğimiz gibi çalışmadı. Ya nasıl çalıştı ? Otomobil verilen emirlere uymuyor : görünüşe göre direksiyonda onu yöneten biri var [Bolşevikler ve bürokratlar ; y. n.], *ama otomobil istenen yöne gitmiyor ; bir başka gücün (yasal olmayan [aslında tamamen yasal ; y.n.], yasadık bir gücün [!], nereden geldiği bilinmeyen bir gücün [!]) onu ittiği yöne, istifçi-vurguncuların veya ola ki özel kapitalistlerin ya da belki birlikte [özellikle de Bolşevikler'i elde etmenin büyük üstünlüğüne sahip olduğu zaman sermayenin özel kapitalistlerden vazgeçebileceğini anlamamış olarak Lenin, hâlâ suçlular aramaya devam ediyor ; y. n.] onu ittikleri yöne gidiyor* [Lenin sermayenin basit bir doğrudan üretim biçimi olmadığını, fakat tarihsel bir **özne** olduğunu anlayamıyor !! ; y. n.], ama sık sık tamamen farklı biçimlerde çalışan bu araba, direksiyondakinin hayal ettiği gibi [Lenin eksiksiz stalinizmi öngörüyor ; y. n.] pek ilerlemiyor ve çok sık duruyor.» (Lenin, „KP(B) 11. Konresi'ne sunulan Merkez Komitesi'nin siyasi raporu“, Mart 1922)

- Bolşevikler projelerini bir ütopya üzerine kuruyorlardı : sermayeyi yok etmemek, ama devletin aracılığıyla onu kontrol etmek.
- İşgal ettikleri devlet, tahrip etmedikleri ve onu yeniden oluşturmakta epeyce zorluk çektikleri eski çarlık devletiydi.
- Bu devlet Bolşevikler'in iradesine uymaz. Lenin şaşırır, biz değil : devlet yoğunlaşmış sermaye olmaya devam etmektedir.
- Devletin sermayenin yasalarını katı bir biçimde izlemesi tamamıyla normaldir ve bu hükümette veya plânlama dairesinde bulunanların iradelerinden bağımsızdır.
- Herhangi bir başka kapitalist ülkedeki gibi, hükümetlerin iradesine rağmen, iktisadî yaşama karar verenler yönetim ve plânlama değildir, ama plânlamayı yöneten ve karar veren iktisadî yaşam ve genelleşmiş metâ toplumdur.
- Ekonomiyi kim yönetir ? SERMAYE.

Bir kez daha Lenin'e kulak verelim :

«Kim kimi yönetiyor ? Komünistlerin yönettiğini söyleyebilmeyi yeniden bir sorun olarak ortaya koyuyorum [...] Doğrusunu söylemek gerekirse, yöneten onlar değil, *lâkin yönetilen tam da onlar.*» (a.g. rapor, Mart 1922)

BÖLÜM XI

Bolşevikler : Devrim ve Karşı-Devrim

Tarihçilerin ve siyasî örgütlerin gördüklerinin (tarihsel olmanın ötesinde, tarih-dışı bir biçimde) tersine, Bolşevikler tarihin ne iyi ne de kötü kişileridir ; gerçekte onlar devrim/karşı-devrim çelişkisinin asıl etkeni ve ürünüdürler. Proletarya mücadelesinin yükselme evresinde, proletaryanın öncüsü bu yapı içinde billurlaşır, bir başka ifadeyle, proletaryanın yönetimini oluşturanlar Bolşevikler'dir. Gerileme aşamasında da , Bolşevikler'in oynamış oldukları proletaryanın yönetimi rolü, son tahlilde kendini dayatmış olan sermayenin yeniden örgütlenme programına boyun eğmelerinde (devrim adına) belirleyici oldu. Devrim ve karşı-devrimin en şiddetli anlarında bile, Bolşevikler çelişkili ve kararsız bir yapıdır.

1917 ekiminde Bolşevikler, bütün eski bolşevik yapının tersine ve hepten azınlık olan bir bölüngenün eylemi sayesinde proletarya hareketinin başında yer aldılar. Proletaryanın dolaylımsız çıkarlarına karşı olan kapitalist rus ekonomisinin yeniden örgütlenmesi boyunca, devrimci bir alternatifin ciddî girişimlerinin ortaya çıkışları bu aynı yapının içinden gelmiştir.

Bu partinin çelişkili tutumları, yönetiminin veya programının biçimsel değişikliklerinin özel bir sonucu değildir. Bütün yöneticilerinin 180 derecelik bir dönüş yaparak Sosyal-Demokrasi'den gerçekten koştukları (daha sonra geri dönmek üzere) her ne kadar doğru olsa da, Parti'nin yozlaştığı veya ihanete uğradığı tezi, ortadaki çelişkilerin zenginliğini açıklamakta tamamen yetersizdir, fakir kalır. Bu çelişkili tutumlar hep vardı, ve bunları, ayaklanmadan önceki faaliyetlerinden daha sonra benimsemiş oldukları bütün konumlarına kadar satır aralarında gizlenmiş olarak bulabiliriz. Menşevikler'den ayrılmaya, savaşa karşı uzlaşmaz bir mücadele yürütmeye (uluslararası düzeyde bir örnek) yetenekli bu tek yapı [Bolşevikler], geçici hükümete ve emperyalist savaşa karşı mücadele halindeki proletaryanın başına geçebilmek için bu yeni duruma da uyum gösterebildi ve daha da yetkinleşebildi. Ama bu tez, şundan ayrılmaz : Bolşevikler tarafından ileri sürülmüş olan sermayenin savunulmasının karşı-devrimci politikası, Sosyal-Demokrasi'nin temel kavramında zımnen içeriliyordu. Yozlaşma veya ihanet formüllerinden daha öteye geçmeyen ve son tahlilde bu yapıları kapitalizmle kuşatılmış proletaryaya mahsus ve saf yapılar gibi tasavvur eden ve daha sonra da bu korkunç gerçeklik karşısında düş kırıklığına uğramış olarak görülen tüm bu yaygın açıklamalar karşısında, bu biçimsel partileri temel çelişkinin etkenleri olarak anlıyoruz. İyi ve kötü sıfatlarıyla düşünmeye alışmış bir dünyada bunu kavratmak zor olsa da, böyle.

Bolşevikler'in kapitalizmi savunma siyasetini açıklamak gayesiyle uluslararası devrimin zayıflığı ve yenilgisi üzerinde çok duruldu. Bu her ne kadar kesinlikle doğru olsa da, bunu, Rusya'da sermayenin savunulmasının Bolşevikler'i, kaçınılmaz olarak Rusya ve dünyada proleter hareket olarak var olan komünizme karşı koymaya götürdüğünü söyleyerek tamamlamak gerekir... çünkü bir yandan, başka ulusal ekonomilerle yapılmış ticarî, askerî anlaşmaların ve rus ekonomisinin sıkı işbirliği içindeki gelişmesini, ve diğer yandan, III. Enternasyonal içindeki komünist tutumların – tamamen tasfiyelerine kadar varan – terk edilmelerini açıklayan budur. Devrimin zayıflığı yönetimin zayıflığında, Bolşevikler'in zayıflığında, karşı-devrimci sosyal-demokrat ideolojiyle kopuşun olmayışında somutlaşır, fakat yine de raslantısal ve nesnel basit bir öngerekirlik olarak düşünülemez.

İktidardaki Bolşevikler, aynı anda hem kapitalizmin ve hem de sosyalizmin etkenleri olduklarını savladılar, ama – uzlaştırmayı ve birlikte götürmeyi iddia ettiklerinin tamamen uzlaşmaz oldukları görüldüğünde – sermayenin, ulusal ve uluslararası karşı-devrimin etkenleri olarak davrandılar. Proletaryanın Bolşevikler'e karşı vermiş olduğu büyük savaşımın bugün var olan çeşitli çözümlenmeleri, ya yönetimin ya da ayaklanmaların arkasında saf tutmak amacıyla [her iki tarafın] programlarını karşılaştırırlar.

Ama Kronştad, Makno asilerinin, Petrograd grevlerinin biçimsel programları bizim için hiç

kuşkusuz devrimci değildirler. Her ne kadar bu hareketlerin bayraklarıyla uyum içinde olmasak da, sermayeye ve devletine karşı olan işçi ayaklanmalarını her zaman destekleriz. Ve söz konusu olan tam da budur ! Bolşevikler'in uyguladığı sermayenin suyunun iktisadî ve toplumsal siyaseti, zorunlu olarak proletaryanın çıkarlarıyla çelişkiye girmeliydi. Proletaryanın çıkarları her zaman sermayeye karşıdır. Karşı-devrimin bir etkeni olmaksızın sermayeyi geliştirmek mümkün değildir. Noske'yle genel olarak aynı kavram (sosyalizm adına sermayeyi geliştirmek) üzerine temellenmiş Bolşevikler de, proletaryaya karşı kuduz köpekler rolünü, bu aynı rolü oynadılar sonunda. Rus eski burjuvazisi Bolşevikler tarafından yapılmış bu hizmeti çok çabuk kavradı ve bunu açıkça ilân etti. Lenin'in tüm istençlerine karşın tam da uluslararası karşı-devrimin en iyi etkenleri rolünü oynayabilecekleri tehlikesini önceden sezmiş olmasını onun lehine not etmek gerekir. Bunun içindir ki, eski bakanlar, anayasacı ve müdahaleci demokratlar geleceği basiretle önceden gördüklerinde, Lenin burada sınıfsal bir gerçeğin söz konusu olduğunu düşünüyordu :

«*Smiyena Viyek*'in son sayısında dobra dobra söylenen şu : "... sizde hiç de böyle değil, düşler kuruyorsunuz ; gerçekte küçük komünist bayrakların her çeşitten parlak lâflar, boş vaatlerle dalgalandığı bir burjuva bataklıkta yuvarlanıyorsunuz... " [Stalin döneminin önceden yapılmış ne harika bir tasviri bu ; y.n.] Şu basılı nesneyi okumanız çok yararlı [...] çünkü bir sınıf düşmanı tarafından kabaca, açıkça ifade edilmiş bir sınıf gerçeği bu hakikaten. "Ben Rusya'da Sovyetler iktidarını desteklemekten yanayım." diyor Ustriyalov, çünkü – bir kadet, bir burjuva da olsa silâhli müdahaleyi desteklemiş olmasına rağmen – sıradan bir burjuva iktidarına doğru gittiği bir yola girmiştir. [...] Böyle açık sözlü düşmanlar yararlıdır, bunu kabul edelim. Ustriyalov'un sözünü ettiği şeyler mümkündür, kem küm etmeden bunu da kabul edelim. Tarih her türden dönüşümün tanığıdır : siyasette inanca, özveriye ve diğer mükemmel ahlâkî değerlere bel bağlamak pek de ciddî değildir !!» (a.g. rapor, Mart 1922)

1 Sosyal-Demokrasi, proletaryanın sınırlandırılması, sınıf özerkliğinin tasfiye edilmesi ve demokratik yok edilmişinin tarihi partisidir ; burjuvazinin tarihsel partisidir.

2 Asıl konu Sosyal-Demokrasi olmadığı, ama işçileri için siyasî bir parti olarak kapitalizm olduğundan gerçeği böyle ifade etmek daha doğru olacaktır.

3 Bu özel terimler için aşağıdaki şu türkçe karşılıkları öneriyoruz...

Gestionnisme : Yönetimcilik, özerk yönetimcilik.

Gestionniste : (isim) yönetimci ; (sıfat) yönetimci, yönetsel.

Politicisme : Siyasacılık.

Politiciste : (isim) siyasacı ; (sıfat) siyasacı, siyasalçı.

Economicisme : İktisadiyatçılık.

Economiciste : (isim ve sıfat) iktisadiyatçı.

Okuyucunun bu terimler için daha doğru olduğunu düşündüğü karşılıkları bize (e-mail ya da posta adresimize) iletteğini umuyoruz (Ç.N.).

4 Bu programsal savlar sadece bir sınıfın veya bir partinin toplumsal projesi olarak görülmemelidirler ; onlar, bütün işçi mücadelesinin **var olma** biçimi olarak örgensel merkezîliği içermesi gibi, bütün işçisel mücadelelerin (kâr oranına doğrudan karşıtlığın) içerdiği değere karşı savaşın zorunlu gelişmesini oluştururlar.

5 Bütün belirmeleri devlet karşıtı olan, devlet olmayan bir devlet.

6 Üretim biçimi, başka şeyler arasında dağıtımı da belirler ; hukuksa (veya başka ideolojiler) bu iktisadî ilişkinin biçimsel bir ifadesini oluşturur ; görece bir özerklikten yararlanmasına rağmen son tahlilde siyaset de ekonomi tarafından belirlenir.

7 Lenin'in tilmizleri bu kavrayışsızlığı daha da öteye götürürler. Örneğin Troçki için, toplumun işçi çıkarlarına karşı yönetildiği bir işçi devleti var olabilir : burjuva dağıtım biçimiyle birlikte var olan sosyalist bir üretim tarzı ; bir burjuva hukuku belirleyen [gerekiren] sosyalist üretim ilişkileri vs (!!!).

8 Bu konuda „Le Communiste“te yayımlanmış başka makaleler de var : №8 (Kasım-1980), №9 (Şubat-1981), №12 (Şubat-1982) ; aynı zamanda, yine konuyla ilgili „Communisme“de yayımlanmış makaleleri de okumak gerekir : №40 (Mayıs-1994), №42 (Aralık-1995), №47 (Mayıs-1998), №48 (Aralık-1998).

9 Aletler de toplumsal olarak belirlenmişlerdir ve tarafsız değildirler ; ama bu tartışma Sosyal-Demokrasi'nin eleştirisini ve bu metnin amacını aşar. Var olan üretici güçlerin sermayenin üretici güçleri olduğunu ve devrimin temelini oluşturmalarına (örneğin haftalık çalışma süresinde hızlı bir indirim sağlamak için) rağmen, son tahlilde, tasarımlarını değer artışıyla değil, ama insanî ihtiyaçlarla belirleyecek olan başka üretici güçler tarafından tamamen değiştirilmiş olmaları gerekeceğini Sosyal-Demokrasi asla anlayamadı.

10 Savaşa katılmasının yeni bir şey olduğuna bizleri inandırmaya çalışarak, Sosyal-Demokrasi'nin doğuşundan 1914'e kadar destekleyeceği ulusal emperyalist siyasete açık ya da zımnî destek alılarak gizlenir bu efsanede.

11 Marx ve Engels'in bu konuda burjuva ulusalcı bir tutumu savundukları bilinir : Prusya yanlısı silâhlanma ve savaş desteği. Hatta Engels daha sonra 1914'te Sosyal-Demokrasi'nin benimseyeceği „vatanperver“ tutumu açıkça övmeye kadar varacaktır :

«Bir yanda Almanya diğer tarafta da Rusya ve Fransa arasında bir savaşın patlamasının çok yakın görüldüğü 1891'de Engels, eğer Almanya hücumu uğrarsa «Bütün savunma araçları mübahdır !» diyerek Bebel'e ve diğer sosyalist yöneticilere güven verir : «Ruslar ve kim olursa olsun müttefiklerine karşı mücadeleye atılmak» zorundadırlar. Engels «Bu durumda kararlı ve gerçekten savaş yanlısı tek parti olmamız bile mümkün olabilecektir»i destekliyordu. (Pedro Scaron, «Marx ve Engels'e Başlangıç» ; Lâtin-Amerika tarihi için malzemeler ; burada Engels'ten yapılan alıntıların kaynağı : «MEW, cilt XXXVIII, sayfa 176'dan 188'e kadar»»)

12 Sosyal-Demokrasi, aslında, ortaya çıkan gerçek bir proleter devrimi tasfiye etmek ve yolundan saptırmak ereğini güden ve sermayenin genel iradesini ifade eden burjuva ve devletçi yönlendirmeden (çarlık yerine bütün burjuvaziyi temsil eden bir hükümetin geçirilmesinden) memnundur gerçekte.

13 Proleter, büyük kentlerde oturan şehirli işçiyle özdeş tutuluyordu. Bu sosyolojik yaklaşım, çok belirgin bir biçimde sosyal-demokratıdır. Böylece proletarya kendinde bir sınıf olarak belirlenmiş olmuyordu yalnızca, – mücadele dinamiği (ne toplumsal projesi ne de parti oluşumu) dikkate alınmaksızın – üstelik, çarlık ordusunun temeli tarım proletaryasının sosyalist potansiyeli ve isyankâr dağılışı da bilinmezlikten geliniyordu. Kırsal alandaki proletarya da „köylü“ olarak sınıflandırıldı ve „Toprak işleyenindir !“ sloganı da onun hedefiymiş gibi gösterildi.

14 „Sürekli Devrim“in Troçki'sinin bu tavrı (çeşitli ifadelerinin biçimsel benzerliğine rağmen Marx'ın anlayışından farklı olan bu tavıra göre, proletarya aynı zamanda burjuva demokratik görevleri yerine getirip kendi devrimini de tamamlayabilir), bütün proleter direniş çabalarına karşı değer artışının (değerin gerçekleşmesinin) etkin diktatörlüğünü oluşturmaları nedeniyle burjuva demokratik görevlerin aslında proletaryanın ve projesinin yıldırınca yadsınması olduğunu unuttur.

15 Bu, en azından Ekim 1917'ye kadar, sadece Lenin bölüğüünün devrimci mağlûbiyetçilikle tutarlı kaldığı olgusundan ayrı düşünülemez.

16 Ayaklanmayı gerçekleştirmiş olan proletaryanın gerçek öncüsüne uygun olmayan tamamen çelişkili biçimsel bir örgütün (öngün hainlerini – Zinovyyev ve Kamanev – büyük şefler sıfatıyla destekleyen ve çabucak iktidar için acımasız bir mücadelenin bireysel ve özel çıkarlar kazanına dönüşecek olan bir örgüt) biçimsel birliğini korumaya, sürdürmeye yarayan „yıkılmaz Parti“ ve „Eski Bolşevikler“ efsanesini şimdilik bir kenara bırakıyoruz.

17 Gerçekte özel mülk edinme (bireysel veya devlet tarafından) yoluyla üretici eğer yaşam araçlarından mahrum edilmemişse, emek gücünün satılması anlamsızdır, yani ücretli iş {emek} var olamaz ; buradan da birbirinden ayrılmaz olan şu iki talep çıkar : „**Özel mülkiyetin yok edilmesi**“ ve „**Ücretli işin yok edilmesi**“.

18 Revizyonizm Marx'ın eseri konusunda, genel olarak paranın belirleyici önemini tasfiye etti ve onu başlangıçtaki özellikleriyle (ödeme, satın alma, dolaşım aracı) yani **basit bir araç** olarak kabul etti. Böylece onu gerçekten anlama şansını da yitirmiş oldu :

1. Tüm diğer özelliklerini de kapsayan birikim aracı belirlemesi içinde bir amaç olarak ;
2. Diğer bütün doğrudan üretim biçimlerini altlayan bir toplumsal ilişki ve bir topluluk olarak.

19 Ürünlerinin toplumsallaştırılmasına ihtiyaç duyan bir toplum, üretimin doğrudan toplumsal olacak bir biçimde tasarlanmadığını, ama özel {devlet veya bireyler tarafından üreticilerin emek yani çalışma araç ve ürünlerinden yoksun edilmesi, kısaca bir sınıfa yani sömürücü sınıfa **özel** ; ç. n.} bir biçimde tasarlandığını ortaya çıkarır. Kelimenin tam anlamıyla iddia edebiliriz ki, gerçekten sosyalist bir toplumun hiçbir „toplumsallaştırma“ya ihtiyacı yoktur. Buna koşut olarak ne özel çalışmanın ne de yalıtılmış birey-yurttaşın mevcut olmadığı bir toplum, hiçbir aracıya ihtiyaç duymaz ve zaten herhangi bir aracı da yoktur bu durumda : bu, „demokratik sosyalizm“den veya „işçi demokrasi“sinden söz etmenin bütün saçmalığını görmenin bir başka yoludur.

20 „Grundrisse“ 1857-58'de yazıldı ve Moskova Marx-Engels-Lenin Enstitüsü tarafından ancak 1939'da yayımlandı.

21 Sermayenin gelişmesinin ülke ülke olduğunu ve her ülkenin aynı aşamalardan geçmesi gerektiğini tasarlayan bu teori, asıl olarak Plekhanov'un kuramsal evlâtlarının teorisiydi.

Kapitalizm dünya pazarını **öngerektiren** bir sistemdir, {bu durumda} ulusal gelişme sorununu koymak bir anlamsızlıktır. Bu tezi tekrar bir sorun olarak koymuş ve kapitalizmin çelişkilerini dünya çapında oluş niteliğiyle açıklamış olanlar, yalnızca onlar, Sosyal-Demokrasi'nin ortodoksluğuna karşı Rusya'da proleter bir devrim olanağını destekleyebildiler.

22 Proletarya tam da budur, fakat fabrika işçilerinin sosyolojik bir toplamı değildir ! Genel olarak fabrika işçileri, belirleyici önemlerine rağmen, sınıf olarak proletaryanın oluşumunda sadece bir azınlıktırlar.

23 Sermayenin sosyo-politik veçhelerinin, özellikle de „demokratik“ yanının gelişme eksikliği üzerine temellenmiş bu hatalı açıklamanın bir başka değişkesi daha vardır. Sermayenin parlâmenter cumhuriyetçi biçimi ile demokrasi arasındaki karışıklığın da ötesinde, Sosyal-Demokrasi takipçilerinin tipik bir örneğidir bu kavram : „Demokrasi ne kadar çoksa, sosyalizme o kadar çok yakınız demektir“. Bütün çalışmalarımızda bu bakış açısını eleştiriyoruz.

24 «Feuerbach'inki de dahil olmak üzere bütün geçmiş materyalizmin esas kusuru, nesnenin, gerçekliğin, duyuşal dünyanın öznel bir biçimde *somut insan faaliyeti, eylemi* olarak değil, ama yalnızca nesne veya sezgi biçiminde düşünülmüş olmalarıdır... » (K. Marx, „Feuerbach Üzerine Tezler“, Tez I, a.ç. Marx)

«İnsan faaliyetinin ve koşulların değişimlerinin çakışması, yalnızca *devrimci eylem* olarak düşünülebilir ve ussal bir biçimde anlaşılabilir.» (a.g.e., Tez III, a.ç. Marx)

25 Bu leninist ilke, bugün hâlâ alışılmış genel devlet öğretisinin özünü oluşturur. Komünist toplumu kurma temel

görevlerin tanımında, SBKP'nin programı, Parti'nin Lenin'in dâhiyane formülüyle yönlendirildiğini söyler : „Komünizm, Sovyetler iktidarı artı bütün ülkenin elektrikleştirilmesidir.“ (SSCB Komünist Partisi XXII. Konre belgeleri)

26 Unutmayalım ki, Bolşevik Parti hiç de açık seçik bir ayaklanma politikası yürütmedi ve devrimin başka ülkelerde gerçekleşmesinden önce sırf proleter bir iktidar alternatifini asla düşünmedi. 1917 eylülünde bizzat Lenin, sözde işçi partileriyle (Menşevikler, Sosyalist-Devrimciler) uzlaşma amaçlı „barışçı bir çıkış“ üzerine bir yığın düş kuruyordu. Sonuçta ayaklanmanın, Eski Bolşevikler'in, eski yapının muhalefetiyle ve nispeten yeni bir yapıyla gerçekleştirilmiş olduğunu da unutmamalıyız.

Bu utkulu ayaklanmadan sonra bile, Bolşevik Parti'nin ve yönetiminin önemli bir bölümünün hâlâ ayaklanmaya karşı olduklarını ve geriye dönerek „bütün işçi partileri“nin katılacağı bir hükümet kurmayı önerdiklerini de unutmamalıyız.

27 Ya da daha iyisi „halk“. Gerçekte Sovyetler, burjuvaziye karşı mücadelenin, birliğin, yaşamın bir kutbu olarak proletarya örgütleriydiler sadece. Bu gerçeklik, Sovyetleri oluşturan unsurların yalnızca azınlık bir bölümünü içerir, üstelik kısa bir süre için ; Ekim'den önce olduğu gibi sonra da, hükümet danışmanlığı görevini yaptıklarında, bunalımdan çıkışın yollarını aradılar ; çalışmayı denetlemeyle, emekçileri sınırlama ve yönetme organlarına dönüştüklerinde, sayelerinde sermayenin politikasını sürdürdüğü ve belirli bir uyumu koruduğu halkın içinden gelen gerçek devlet konseylerini oluşturmuşlardır. Bunun içindir ki, gelişimi – pek çok durumda aynı üyelere ve karşılıklı uyuşan projelere sahip olan – sendikaların gelişimiyle koşutluk ve sıkı ilişkiler içinde oldu. Sovyetler'in gelecekteki rollerini oynamaya daha o zamandan hazırlanıyor olmaları ve Küba'daki CDR'lerin veya „sosyalist“ bir devletin halkı harekete geçirmedeki herhangi bir sistemin (Çin'de „Komünler“, Peru'da „Sinamos“lar vs.) öncellerini oluşturmaları bu anlamdadır.

28 Sovyetleri devrimci ve Bolşevikler'i de dalavereci olarak düşünmek geri zekâlılıktır. Aslında Bolşevikler Sovyetlerin çoğunluğunun istediği siyasetleri uyguladıklarından, – Rusya'daki komünist solun (asıl olarak bolşevik bir sol) girişimlerinin ve sınırlı tecrübelerinin dışında – tüm „alternatif“ öneriler de kapitalizme götürüyordu.

29 25 Ekim 1917 sabahı saat 10'da. Aslında ayaklanma bir önceki gün ve gece boyunca gerçekleşmişti, ama iktidarın Sovyet Devrimci Askerî Komitesi tarafından alınmış olduğunu öğrenmesi için Lenin'in yeterli bilgiye sahip olabilmesi ancak bu 25 Ekim sabahı mümkün olabilirdi.

30 İzleyen çözümlenmeyi kolaylaştırdığı için numaralar tarafımızdan eklendi.

31 1918 ocağında olduğu gibi 1917'nin kasım ve aralık ayları boyunca, müttefiklerle olan askerî-siyasî yakınlaşma girişimlerinin sözünü bile etmiş değiliz. Gerçekte ayaklanmanın ilk aylarında Troçki ve Lenin, Jaques Sadoul'un (Fransız Askerî Heyeti'nden) aracılığıyla, rus ordusunun yeniden örgütlenmesinde müttefiklerin yardımlarını elde edebilmek amacıyla müttefik heyetlere pek çok çağrı yaptılar (yani bu heyetler aracılığıyla burjuvaziye, hükümetlere ve Fransa, İngiltere, Birleşik Devletler vs. generallerine yapılmış bir çağrı). Müttefik devletlerin burjuvalarının yaygın güvensizliği – ve Bolşevikler ile diğer emperyalist bloğu temsilen alman generalleri arasındaki ilerlemiş görüşmeler – yüzünden, Bolşevikler'in müttefik güçlerle kurmak istedikleri askerî işbirliği, Dış İşleri Halk Komiseri (Troçki) ve Fransa Büyükelçisi (Naouels) arasında bu amaçla yapılan „samimi görüşme“ye (5 Aralık 1917) ve Büyükelçi'nin „Almanya'ya karşı direnişinizde Fransa'nın askerî ve malî desteğine güvenebilirsiniz“e rağmen gerçekleşmedi.

32 Ne kamulaştırılmış toprakların yüzdesi üzerine ne de bu kamulaştırmaların 25 Ekim 1917'nin öncesi ve sonrasındaki oranlarına ilişkin güvenilir rakamlar yok. Bildiğimiz kadarıyla yalnızca toprak sahiplerinin tüm topraklar içindeki payı % 40'tan fazla olduğundan, söz konusu olan toprakların yarısından fazlasının kamulaştırılmış olmasıydı. Bütün burjuva katmanlar arasında birinci safhada en az hücumla maruz kalmış olanlar „zengin köylüler“di, kulaklardı. Dönemin ideolojik terminolojisi (yani „köylüler“ terimi) bile, diğer kapitalistlere nazaran onları kayırıyor, koruyordu.

33 Bir yanda her ailenin bir paça toprağın, gerekli edavatın, bir evin sahibi olduğu ve ortak topraklarda topluluğun ihtiyaçlarının üretimi için bir araya geldikleri ve de topluluğa ve aileye yönelik bir işlevi olan Artel ; diğer yanda ailelere ait toprak parçalarının olmadığı, ama her şeyin („sabit sermaye ve evler“in bile) kolektif olarak yönetildiği Mir vardı.

Mir'in sovhozlara (büyük devlet çiftlikleri) yol açmış olması gerektiğinden, Artel'in de kolhozların (koperatifler) kaynağı olduğundan hareketle Rusya'da kesin bir tarihsel devamlılığı gösterdiğini iddia ederek Bordiga, bu ayrım üzerinde ısrar etti (A. Bordiga, „Bugünkü Rusya'nın Toplumsal ve İktisadî Yapısı“). Daha kollektif çalışmayla daha ailevî çalışma arasındaki karşıtlık, gösterilebilecek tek „devamlılık“ olduğu için, bu bize açıkça abartılmış geliyor. Rusya'da böylesi gerçek bir devamlılık yoktur.

Sovhozlar geliştiği zaman kolhozlar lehine olan şu ünlü kollektifleştirmesinde Stalin'in koperatifçilik doktrinini (Artel ideolojisini) kullandığı doğrusa, bu zatan Mir'den hiçbir şey kalmadığı içindir ; ayrıca kolhozlar, kapitalist tarımın merkezileşmesinin uluslararası ve genel eğilimine uygundular (yasal mülkiyetin devletin ellerine geçmesi olgusu burada hiçbir şeyi değiştirmez) ve ücretliliğin daha örtük biçimlerinden daha açık ve uransal biçimlerine (gerçek tarımsal fabrikalar) geçişe tâbi idiler.

34 Uzlaşma asla yansız değildir, ama kapitalist hakimiyetin yeniden örgütlenmesinin belirleyici bir parçasıdır.

35 Bu konuda „Proletarya Devrimi ve Dönek Kautski“ ile Rusya Komünleri ve Yoksul Köylüler Komiteleri Tarımsal Şubeleri birinci konferansında Lenin'in yaptığı konuşmaya bakmak gerekir.

36 Genel anlayışı içinde Lenin, burjuva sosyalizminden kopmamıştı. Bu konuda daha önce yapmış olduğu tek girişimi „Devlet ve Devrim“de buluruz... „ordunun demokratikleştirilmesi“ni hep gerekli bulmuştu. „Devrimin Temel Sorunlarından Biri“nde, „ya iktidar Sovyetler'e ve ordunun demokratikleştirilmesi, ya da kornilovculuk“ savını ileri sürmüş olması bunun bir başka örneğidir.

37 Emperyalist savaşın, devrimci savaşımın ve kapitalist bölüngüler arasındaki mücadelelerin sonuçları durumu öylesine kötüleştirmişti ki, basit yeniden üretimin üstlenilerek güvenceye alınması mümkün değildi ve millî hasıla gerilemeye devam ediyordu (yeniden üretimin genişleme yerine dalması, gerilemesi).

38 Yeni Kurucu Yasa'da aradığı tüm biçimsel garantilerin (örneğin yeni seçimler üzerine olan yasanın Yürütme Komitesi Yasası'na uygun olması gibi) dışında Lenin, yeni rejime tâbi olmasının yeni garantilerini de düzenlemeye çalışır (Kurucu Meclis, Sovyetler'in iktidarını, bolşevik devrimi ve onun barışa, topraklara, işçisel denetime vs. ilişkin siyasetlerini kayıtsız şartsız kabul etmeliydi). Bütün iyi demokratlar gibi Lenin de, genel oy hakkı efsanesinin hayranıydı ve de bütün iyi demokratların düşlediği şu **hayalî** halk yerine, kendini yeniden – karşı-devrimci ideolojinin hakimiyeti altında – hep cellâtlarını seçen gerçek halk önünde bulduğu için çok sarsılmıştı. Şimdi de, sonuçları önceden garanti edilmiş yeni seçimler istiyordu. Marx, burjuva demokratların bu müthiş düş kırıklığıyla şöyle dalga geçmişti :

«4 Mayıs'ta, doğrudan ve genel seçimlerin ürünü Ulusal Meclis toplandı. Genel oy hakkı, cumhuriyetçilerin eski atalarının ona atfettikleri sihirli bir güce sahip değildi. Tüm Fransa'da veya en azından fransız yurttaşlarının çoğunda... aynı basireti, sağduyuyu, aynı ilgiyi görüyorlardı. Seçmenler bu hayalî halk yerine, gerçek halkı ortaya koydu.» (Marx, „1848'den 1850'ye Fransa'da Sınıf Mücadeleleri“, a.ç. Marx)

39 Ulusallaştırmalar (temel sanayi sektörleriyle başlayan) döneminin açılması, 28 Haziran 1918 tarihli bir kararname üzerine olur. Ulusallaştırmaların tüm sanayiye, hatta küçük ve orta çaplı olanlara kadar genişlemesiyle, bu işlemler 1920'nin sonunda (28 Aralık 1920 kararnamesiyle) en yüksek noktasına ulaşır.

40 «Epeyce stalinci bir içerik taşıyan „ekonomi-politik el kitapları“nda bulunanlar da dahil olmak üzere KP(B)'nin tarihindeki tüm rus verileri, rus sınaî üretiminin, tam da 1919 yılında, savaş öncesinin yedide birine, en düşük seviyesine indiğini doğrular. Bu, üretimin 1913 ve 1920 arasındaki düşüşe (başlangıçtaki düzeyine göre % 87'lik bir düşüş) ilişkin tabloda verdiklerimizi doğrular. Bu derece önemli bir iktisadî gerilemenin tarihte başka örneğini bulamadık. Bir iktisadî bunalımın neden olduğu azamî gerileme, Birleşik Devletler'in yaşadığıdır ve % 46, yani rus sınaî felâketinin yarısı oldu. Üstelik Birleşik Devletler'de düşüş, sınaî potansiyellerinin en yüksek seviyesinden itibaren gerçekleşmişti, yani savaş öncesi rus üretiminin azamî seviyesinden çok daha yüksek *bir seviyeden*. {...}»

«Şayet savaşların yol açtığı sınaî üretim düşüşlerini ele alırsak, azamî rakamların Almanya için iki defa % 45 {I. Dünya Savaşı sonunda} ve % 69 {II. Dünya Savaşı sonunda}, *Japonya için bir kez % 70* {II. Dünya Savaşı sonunda} olduğunu görürüz. {Bu en kötü durumun} yaklaşık üçte birinde (% 30 veya 31) kalır, yani Rusya'nın düşüşten önce sahip olduğu potansiyelin üçte biri.» (A. Bordiga, „Bugünkü Rusya'nın İktisadî ve Toplumsal Yapısı“)

41 Bolşevik Parti yönetiminin, devrimci militanların hatta partili eski yol arkadaşlarının yığınsal katliamını emretmesi ilk defa Kronştad'da oldu. 1939'a gelindiğinde, bu metot öylesine çok kullanılmıştı ki, 1917 ayaklanmasına katılmış militanlardan hemen hiç kimse kalmamıştı.

42 Sol Sosyalist devrimcilerin bazı metinlerinin ve bildirgelerinin yakın geçmişte Fransızca olarak yayımlanması (bkz. „Rus Devriminde Sol Sosyalist Devrimciler : Bilinmeyen Bir Mücadele“, „Spartacus“ tarafından yayımlandı), birkaç yıl önce formüle etmiş olduğumuz savı yeniden düşünmeye itti bizi. Bize öyle geliyor ki, bu yeni malzemenin ışığında söz konusu olanın, proleter ve devrimci üstelik Bolşevik Parti'nin dışında oluşmuş gerçek bir sol komünist muhalefet olduğu açık.

43 Devletleştirme ve plânlama üzerine olan bu tartışmaların, bir büroda bilim adamları arasında cereyan etmediğini, ama tersine, **silâh elde** çeşitli bölümler arası bir mücadele, şiddetli ve kanlı bir sınıf mücadelesi biçiminde **sokakta** cereyan ettiğini unutmamak gerekir.

44 Gerçekte bu bölümleri adlandırmak için çok uygun bir sözcük yok. Genel olarak „sol muhalefet“ terimi, Troçki ve Zinovyev tarafından yönetilmiş olan muhalefete, sırf bu muhalefete verilen addır. Rus toplumunun geleceğinin kararlaştırılmasının ve „Sol Muhalefet“ gibi muhalefetlerin – başlıca temsilcilerinin **bugünkü rus toplumunun** niteliklerinin dayatılmasında, belirlenmesinde önemli bir rol oynamış olmalarından sonra – ortaya çıkmasının bu ilk yıllarda olduğunun bir kez daha altını çizmek önemlidir.

45 1918 Nisan ayı, „işçisel denetim“in iyimser başlangıcına ve Taylor'un „bilimsel idarecilik“ kuramının (iktidarı üstlenmesinden önce Lenin'in „insanın makine tarafından köleleştirilmesi“ olarak ilân etmiş olduğu bir „kuram“) gerekliliğinin ve uzmanların, bilim adamlarının, çarlık yönetimindeki şirket başlarının „işçisel denetim“ altında korunmasının Lenin tarafından savunulmasına tekabül ettiği aydır.

46 Karşı-devrimin komünist solların çalışmalarını ne derece saklamış, gizli tutmuş olduğu, bu devrimcilerin yazılarının çok büyük bir bölümünün bugün hâlâ erişilmez olmaları olgusuyla saptanabilir. Uluslararası devrimin temel sorunları üzerine olan konuları, yalnızca rakipleri tarafından yapılmış olan aktarmalar (buradaki gibi !) sayesinde biliniyordu.

47 Diğerlerinde olduğu gibi bu noktada da Stalin, Troçki'nin (ve/veya Lenin'in) desteklediğini tam olarak gerçekleştirdi.

48 Burada sözünü edeceğimiz gruplara ilişkin özet bilgiyi, CCI'nin (Courant Communiste International) uluslararası degilerinin 8. ve 9. sayılarında yayımlanmış olan (1977) „Rusya'da Sol Komünistler“ başlıklı metinden aldık.

49 Bu bölüm, ancak önceki metinle („Sosyal-Demokrat Sosyalizme Geçiş Kavramı“) çok sıkı bir ilişki içinde olduğu göz önünde tutularak tamamen anlaşılabilir. Aslında bu, Bolşevikler'in toplumsal ve iktisadî siyasetlerine genel bir uyum sağlayan kapitalizme ve sosyalizme bakışlarıdır, sosyalizme geçişin sosyal-demokrat kavramının somut uygulamasıdır (zorunlu bir sonuç).

50 Nisan 1921 : Lenin ve Bolşevikler'in iç politikalarının kavramları konusunda bu metinlerin açıklığı, – öylesine çok kafamıza kakılmış bir kitapta (Lenin'in „Sol Komünizm : Bir Çocukluk Hastalığı“ isimli kitabında) kendilerini bulan – diğer komünist partilerince yürütülmüş politikaların önemiyle karşılaştırılabilecek bir öneme sahiptir.

51 „Devlet ve Devrim“in yazarının ne ölçüde eserini tamamıyla yadsıdığını saptayarak, şimdi bize – burjuva devlet/proleter devlet ya da ulusal devlet/proleter devlet ayrımı yapmaksızın – genel olarak devletin bir Kautski'si veya bir Kerenski'si gibi konuştuğuna dikkat edin.

52 Ardıllarının Rusya'da sosyalizmden veya İşçi Devleti'nden söz edebilmeleri için Lenin'in görüşünü terk etmek zorunda kalmış olduğu düşünülebilir. Ama hayır, „ekonomide iktisadî ve toplumsal beş oluşum“un hep var olduğunu ve

Rusya'daki ekonominin devlet kapitalizmine bile ulaşamadığını söyleyerek ölecektir.

53 Bu kanıtların geliştirilmesi, dünya sermayesinin toptan gelişiminin ve ekonomi-politikle onun eleştirisinin temel tezlerini ve bu tezlerin derinliğine çözümlenmesini (Adam Smith döneminden beri olduğu gibi) gerektirir, içerir. Bunu birkaç sayfada yapamayız, fakat, sorunun derinliklerine inebilmesi için istekli okuyucuya Marx'ın eserini tümüyle okumasını (Marx şöyle diyordu : „Aydınlık zirvelere ulaşmak isteyen kişi, tehlikeli yollardan geçerek dağlara tırmanmaya hazır olmalıdır.“) ve aynı şekilde komünist solların bu apaçık gerçekliğini anlamaya çalışmasını önerebiliriz ancak. Elimizdeki malzemeler içinde, Komünist Parti'mizin {tarihsel bir yönelim ve hareket olarak ; ç.n.} bir asırdan daha uzun bir süredir gerçekleştirmiş olduğu „Ekonominin Eleştirisine Katkı“yla (söz konusu olan daha önce Fransızca ve İspanyolca merkezî dergilerimizde bu başlık altında yer almış olan bir yazı dizisidir, ama Marx'ın ünlü kitabı değil) aynı çizgide yer alan pek çok metin mevcuttur (bazıları zaten merkezî dergilerimizde yayımlanmış durumda).

54 Lenin'in bu metinlerinin özel önemi, iktisadî ve toplumsal bütün siyaseti içinde Bolşevik yönetimin bütünlüklü stratejisinin biricik genel ifadesini oluşturuyor olmalarındadır tam da.

55 Hegel „Küçük Mantık“ta şunları söyler :

«Böylece örneğin canlı bir vücudun organları ve azaları, yalnızca bu birliklerinin içinde var oldukları ve ne şekilde olursa olsun bu birliğe göre ilgisiz bir biçimde davrandıkları için, onun {vücudun} basit parçaları olarak düşünülmemelidirler. Onlar {bu organlar ve azalar}, canlı vücutlarla değil de cesetlerle uğraşan anatomicilerin ellerinde sadece insan vücudunun basit parçalarına dönüşürler.»

56 Sanki insan sindirim aygıtının, sakalının, kollarının, ayakları sayesinde hareketinin, içgüdülerinin, baş ağrısının, kaygılarının vs. bir toplamı olarak betimlenebilmiş gibi... burada topladığımız unsurların benzeşmezliği, Lenin'in rus gerçekliğinin unsurlarını toplayarak yaptığımızdan daha saçma değil ! Üstelik ayaklarla hareket etmek baş ağrısından daha iyidir gibisinden falan unsur iyidir filân da kötü diyerek tamamlar söylemini !!!

57 Hatırlatırız ki, resmî rakamlara göre Rusya kişi başına 30 kilo çelik ürettiyordu (1913 rakamı), üstelik bu savaştan ve devrimden önceydi ; daha sonra kişi başına tek bir kilodan daha fazla değil. Bunun somut olarak ne demeye geldiğini kafamızda canlandırabilmek için, şu örneği vereceğiz : 1981'de Rusya kişi başına 544 kilo çelik ürettiyordu.

58 Bakış açımıza göre, üretimin özel falan ya da filân biçimi arasında (örneğin „ataerki ekonomi“ ile „küçük metâ üretimi“ arasında veya bunlardan herbiriyle özel kapitalizm arasında vs.) çelişkilerin mevcudiyetini yadsımak değildir söz konusu olan.

Bililmesi gereken, bu karışık adlandırmayla Lenin'in göndermede bulunduğu çelişkiler, kapitalistler, „özel“ şirketler veya devletler arasındaki rekabet ilişkilerinden, hatta bizzat işçilerin kendilerini teslim ettikleri aralarındaki rekabet ilişkilerinden ne daha „çelişkili“ ne de daha güçlüdürler. Üstelik bütünlüğü içinde kapitalist sistem, birbirlerine karşıt bireylerin üretilmesi ve bunun geliştirilmesi üzerinde temellenmiştir. Bütün ilişkiler rekabet içindedir, hepsi çelişiktirler.

59 Sosyalizme geçişin diğer tanımlamaları aslında nesnenin, araçların ve üretim biçiminin içinde, „ne ve nasıl“ üretmedeki devrimci değişikliğin bir **sonucu** olan dağıtımın (işini ve ihtiyaçlarını izleyen her bireye yönelik bölüşümün) görünümleri üzerine bir tartışmanın sınırları dışına çıkmazlar genel olarak. Dağıtım {bölüşüm} biçimi, sadece ve sadece üretim biçimi tarafından belirlenmiştir.

60 Gerçekte kapitalist devlet, tek bir ülkede yıkılmaz yok edilemez.

Okuyucuya :

Yoldaş,

böylesi bir dergi, sempatizanlarının ve okuyucularının etkin katılımı olmaksızın komünist eylemi örgütleme, yönlendirme görevini hakkıyla yerine getiremez. Devrimci mücadelenin gerçek bir aracını oluşturmakta yapılacak maddî, kuramsal, eleştirel bütün katkılar bize yapılmış bir yardımdır.

Yoldaş bu malzemeyi kullan. Bunlar hiç kimsenin malı değildir ; bizzat kendi ücretliliğinin koşullarını, böylece de bütün sömürüyü ve bütün sınıfları ortadan kaldırmak için mücadele eden, yaşayan bir sınıfın birikmiş tecrübeleridir, ortak malıdır. Bu yazıları çoğalt, dağıt, onları başkalarıyla tartış...

Burada belirlenmiş olan tavırlarımız eğer seni ilgilendiriyorsa, eğer onlar üzerinde tartışmak istiyorsan... bizimle birlikte çalış ; aşağıdaki adreslere yazarak (grubun adını belirtmeksizin) **Enternasyonalist Komünist Birlik**'le ilişkiye geç:

B.P. 33
Saint-Gilles (BRU) 3
1060 – BRUXELLES / BELÇİKA

icgcikg [at] yahoo.com

Not : bize göndereceğin mesajların kolayca okunabilmesi için, önce onları Internet dışında "F-Klavye" kullanarak yaz ve R.T.F. formasını kullandığın ayrı bir dosyaya kaydet. Daha sonra bu dosyayı (varsa başka belgeleri de aynı biçimde) "attach files" olarak mesajına ekle ve gönder.